National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

S. O. M.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1922:59
SOCIALDEPARTEMENTET

SOCIALFÖRSÄKRINGSKOMMITTÉN III

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

OFFENTLIG ARBETSFÖRMEDLING

OCH

STATSBIDRAG TILL ARBETS-LÖSHETSKASSOR

STOCKHOLM
1922

Statens offentliga utredningar 1922.

Kronologisk förteckning.

Januari—Mars.

Återfinnes å omslagen till utredningarna 1—17.

April—December.

1. Några iakttagelser från 1921 års riksdagsmannaval. Av E. v. Heidenstam. Norstedt. 20 s. **Ju.**
2. Byggnadsarbetarsakkunnigas betänkande. 2. Arbetsstatistisk undersökning rörande husbyggnadsverksamheten i Sveriges städer och stadsliknande samhällen. Av B. Nyström. Norstedt. 208 s. **S.**
3. Järnvägsstyrelsens skrivelser till Kungl. Maj:t den 28 april 1922 med förslag till taxeändring samt den 5 maj 1922 med yttrande över tull- och traktatkommitténs utlåtande m. m. Sv. Tr.-aktieb. 22 s. **K.**
4. Klimatets inverkan på byggnader vid västkusten. Kungl. Byggnadsstyrelsens meddelande nr 1. Marcus. 13 s. **K.**
5. Betänkande med förslag till förändrad kyrklig indelning och organisation inom de till Kristianstads och Malmöhus län hörande delarna av Lunds stift. Hæggström. 392 s. **E.**
6. Tillägg till betänkande och förslag betr. förrådsverksamheten vid marinen. Tullberg. vj, 92 s. **Fö.**
7. Betänkande rörande fiskerinäringens främjande. Hæggström. 95 s. **Jo.**
8. Utredning angående statsunderstöd för idrottens främjande. Tullberg. v, 124 s. 1 kart. **E.**
9. Patentlagstiftningskommitténs betänkande. 7. Förslag till lag om rätt till tidnings eller tidskrifts titel m. m. Marcus. 54 s. **H.**
10. Om lappskattelandsinstitutet och dess historiska utveckling. Av Åke Holmbäck. Almqvist & Wiksell. 95 s. **S.**
11—12. Betänkande med förslag till lag angående kulturminnesvård samt organisation av kulturminnesvården. 1. Historik, memorial ang. minnesvårdens nuvarande ståndpunkt, utländsk lagstiftning samt bilagor. viij, 483 s. 3 kart. 2. Förslag och motiv. xxiij, 197 s. Centraltr. **E.**
13. Högskolornas löneregleringskommittés betänkanden. 2. Fackhögskolor och övriga vetenskapliga anstalter. Hæggström. vj, 193 s. **E.**
14. Statsmakterna och bränsleanskaffningen under krigsåren. Av bränslekommissionen avgiven berättelse över dess verksamhet åren 1917—1921. Marcus. 353 s. **H.**
15. Statistiksakkunnigas betänkande. Utredning och förslag till åtgärder för minskning av kostnaderna för den officiella statistiken samt åstadkommande av en permanent kontroll över det statistiska arbetet m. m. Beckman. x, 367 s. **Fi.**
16. Förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rörande jakt och fågelskydd. 2. Ändringar i jaktlagen, fridlysningsbestämmelser m. m. Marcus. 317 s. **Jo.**
17. Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet. Lund, Berling. 268 s. **E.**
18. Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 1. Bokföringsåret 1919—1920. Av L. Nanneson. Meddelande från Kungl. Lantbruksstyrelsen nr 240 (Nr 6 1922). Norstedt. vij, 125 s. **Jo.**
19. Betänkande med förslag angående arrendators rätt till ersättning för elektrisk anläggning. Tullberg. iv, 29 s. **Ju.**
20. Mellanhandssakkunniges betänkande ang. olägenheterna vid mellanhandssystemet inom livsmedelshandeln. Eklund. 295 s. **Jo.**
21. Om röstsammanräkning vid kommunala val enligt lagarna den 9 juni 1922. Av E. v. Heidenstam. Beckman. (4), 51 s. **S.**
22. Kolonisationskommitténs betänkande 1922. Förslag till kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna jämte förslag dels till utsträckt tillämpande av intensivt skogsbruk å de norrländska kronoparkerna dels till kraftigare befrämjande av egnahemsbildning å enskild jord i Norrland. Centraltr. (2), xvij, 433, 133, 112 s. 1 kart. **Jo.**
23. Betänkande och förslag angående utbildningskurser inom tullverket. Tullberg. viij, 143 s. **Fi.**
24. Utredning rörande den s. k. Nyköpings kanal. Meddelande från Kungl. Kanalkommissionen. Nr 6. Hæggström. 69 s. 3 pl. **K.**
25. Förslag till författningar angående handel med och import av utsädesfrö ävensom till omorganisation av frökontrollverksamheten m. m. Beckman. iv, 131 s. **Jo.**
26. Utkast till lag om visst tryggande av byggnadsborgenärers fordringar m. m. Tullberg. 51 s. **Ju.**
27. Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 5. Värmlands län. Av H. Skoglund. Beckman. xlvij, 692 s. **E.**
28. Betänkande och förslag rörande brandskyddsföreskrifter och ordnandet av brandväsendet inom riket. 7. Betänkande med förslag till Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående skydd för människor vid brandfara inom industriella arbetslokaler. Beckman. 15 s. **K.**
29. Flottans skolsakkunnigas betänkande 3 angående skolreglemente för flottan. 1. Skolor och kurser för sjömanskårens manskap. Tullberg. vij, 117 s. 1 bil. **Fö.**
30. Åtgärder mot godsanhopning i tullpackhus m. m. Generaltullstyrelsens underdåniga utlåtanden över 1914 års tullkommissions betänkanden. 3. Marcus. 101 s. **Fi.**
31. Supplement nr 1 till Sveriges familjenamn. Stat. repr.-anst. 12 s. **E.**
32. Bilaga till Kolonisationskommitténs betänkande. Redogörelser för inventering av odlingsjord. Av E. Haglund. Centraltr. (2), 278 s. 11 kart. **Jo.**
33. Förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning jämte utredningar rörande arbetstidslagstiftningens verkningar och arbetstidsförhållandena inom vissa yrken. Norstedt. (2), 186, 109* s. **S.**
34. Betänkande och förslag avgivna av den av Kungl. Maj:t den 31 augusti 1920 tillsatta kommitté för verkställande av utredning huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas. Marcus. vij, 224 s. **Ju.**
35. 1921 års fastighetskreditsakkunniga. Betänkande 1. Utredning och förslag angående höjning av maximigränsen för den primära jordbruksfastighetskrediten. Marcus. 26 s. **Jo.**
36. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 11. Pappersindustriens produktionsförhållanden. Av E. Bosæus. Tullberg. iv, 101 s. **Fi.**
37. Underdånigt utlåtande med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. Marcus. 143 s. **Fi.**
38. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 13. Den svenska kautschukindustriens utveckling 1890—1913 med särskild hänsyn till dess ställning åren närmast före världskriget. Av B. Ohlin. Marcus. iv, 38 s. **Fi.**

Fortsättning å omslagets tredje sida.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1922: 59
SOCIALDEPARTEMENTET.

SOCIALFÖRSÄKRINGSKOMMITTÉN III.

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

OFFENTLIG ARBETSFÖRMEDLING

OCH

STATSBIDRAG TILL ARBETS-LÖSHETSKASSOR

STOCKHOLM 1923
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
223646

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till Konungen 5
Lagförslag 9
Motiv:
Inledning 19
Offentlig arbetsförmedling 24
Utlandet 24
Sverige 28
Kommitténs förslag 32
Statsbidrag 35
Statsbidrag till arbetslöshetskassor 44
Utländsk lagstiftning 44
England 44
Italien 45
Österrike 46
Schweiz 46
Tyskland 46
Danmark 47
Norge 49
Belgien 50
Övriga länder 51
Sverige 52
Allmänna synpunkter 53
Obligatorisk eller frivillig försäkring 55
Kommitténs förslag 56
Statsbidrag 60
Speciell motivering 66
Reservationer 95
Bilaga 106

Till KONUNGEN.

Den 31 december 1915 fann Eders Kungl. Maj:t gott uppdraga åt en kommitté att verkställa utredning dels angående införandet i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring för arbetare, dels ock huruvida och i vad mån åtgärder

från det allmänna skulle kunna vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvållad arbetslöshet, samt att inkomma med de förslag, som kunde av den verkställda utredningen föranledas.

Kommittén, som benämnt sig socialförsäkringskommittén, har den 14 oktober 1919 avgivit underdånigt betänkande och förslag angående allmän sjukförsäkring jämte erforderliga utredningar samt, i enlighet med nådig remiss den 24 januari 1919, den 29 januari 1921 avgivit underdånigt betänkande och förslag rörande ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Kommittén har därjämte, i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1919 och vederbörande departementschefs uppdrag den 21 maj 1920, inom civildepartementet biträtt vid beredningen av sjukförsäkringsförslaget.

Kommittén får nu avgiva underdånigt betänkande och förslag angående »*Lag om offentlig arbetsförmedling och om statsbidrag till arbetslöshetskassor*». Kommittén, som sökt i möjligaste mån begränsa utredningarna i betänkandet, har dock i en särskild »Bilaga» ansett sig böra sammanföra vissa uppgifter angående de svenska arbetsförmedlingsanstalternas och arbetslöshetskassornas verksamhet.

Sedan i kommitténs sammansättning den förändring ägt rum, att den 22 april 1921 undertecknad Huss, generaldirektör och chef för socialstyrelsen, förordnats till ledamot av kommittén, samt att ledamoten av riksdagens andra kammare, Herman Lindqvist, efter det han utnämnts till statsråd, på begäran entledigats från uppdraget att vara ledamot av kommittén och i hans ställe den 21 oktober 1921 tillsvidare förordnats undertecknad Hagman, extra byråassistent hos socialstyrelsen, består kommittén numera, så vitt angår frågan om arbetslöshetsförsäkring, av undertecknade presidenten And. Lindstedt, ordförande, och följande ledamöter: ledamöterna av riksdagens första kammare C. Johansson, S. H. Kvarnzelius och Hjalmar von Sydow, ledamöterna av riksdagens andra kammare Oskar Hagman och P. Nilsson, generaldirektören Gunnar Huss, byråchefen Otto Järte samt tjänstemannen i arbetslöshetskommissionen Eduard Wiberg.

Till sekreterare hos kommittén hava av Eders Kungl. Maj:t förordnats den 3 november 1916 sekreteraren hos riksförsäkringsanstalten E. B. Löfmark samt den 25 januari 1918, efter det Löfmark på begäran entledigats från uppdraget, hovrättsrådet J. T. A. Afzelius. Sedan Afzelius på grund av annat uppdrag, efter avgivande av kommitténs betänkande angående allmän sjukförsäkring, frånträtt sin befattning såsom sekreterare hos kommittén, hava såsom sekreterare vid olika tider tjänstgjort dels Löfmark och dels förste aktuarien hos riksförsäkringsanstalten, fil. d:r O. A. Åkesson. Därjämte har, jämlikt Eders Kungl. Maj:ts förordnande den 25 augusti 1916, såsom biträdande sekreterare vid behandling av frågan om arbetslöshetsförsäkring tjänstgjort undertecknad Järte.

Till kommittén har överlämnats en till Konungen den 12 mars 1917 ingiven skrivelse rörande arbetslöshetsförsäkring från svenska måleriarbetarförbundets styrelse. Därjämte har Eders Kungl. Maj:t den 22 januari 1921 över-

lämnat riksdagens skrivelse n:r 368 år 1920 i fråga om motarbetandet av oregelbunden arbetstillgång, ävensom den 18 september 1922 landsorganisationens skrivelse den 14 september samma år angående frågan om arbetslöshetsförsäkring, för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommittén lämnade uppdrag.

Inom kommittén hava undertecknade Hagman, Huss, Järte, Kvarnzelius, Nilsson, von Sydow och Wiberg avgivit reservationer.

Stockholm den 30 december 1922.

Underdånigst

AND. LINDSTEDT.

Oskar Hagman. Gunnar Huss. C. Johansson.

Otto Järte. S. H. Kvarnzelius. P. Nilsson.

Hjalmar von Sydow. Eduard Wiberg.

O. A. Åkesson.

Förslag

till

Lag om offentlig arbetsförmedling och om statsbidrag till arbetslöshetskassor.

Offentlig arbetsförmedling.

1 §.

För varje landstingsområde ävensom för varje stad, som icke deltager i landsting, skall finnas en anstalt för arbetsförmedling. Sådan anstalts angelägenheter förvaltas av en styrelse, som utses på sätt nedan stadgas.

Anstalt för landstingsområde skall för sin verksamhet hava avdelningskontor eller ombud i orterna. Där avdelningskontor icke inrättats eller ombud icke utsetts, äger länsstyrelsen, om sådant med hänsyn till förhållandena prövas erforderligt, förordna, att avdelningskontor skall inrättas eller ombud utses.

2 §.

Reglemente för arbetsförmedlingsanstalt utfärdas av landstinget eller, i fråga om stad, som icke deltager i landsting, av stadsfullmäktige och skall, för att bliva gällande, godkännas av socialstyrelsen. Ändring i reglemente skall jämväl godkännas av socialstyrelsen. I övrigt har arbetsförmedlingsanstalt att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som angående sådana anstalter meddelas av Konungen.

Reglemente skall, utöver de bestämmelser, som i fråga om arbetsordning, instruktion och dylikt eljest må finnas erforderliga, angiva anstaltens benämning, den ort, där styrelsen skall hava sitt säte, huru revision av styrelsens förvaltning skall ske och anstaltens säkerhetshandlingar skola förvaras, samt huru den för anstaltens verksamhet erforderliga personal skall antagas och entledigas.

För anställande av föreståndare för arbetsförmedlingsanstalt erfordras socialstyrelsens godkännande av hans lämplighet för befattningen.

3 §.

Styrelsen för arbetsförmedlingsanstalt skall bestå av ett udda antal, minst fem ledamöter.

En av ledamöterna, vilken skall vara styrelsens ordförande, jämte suppleant för honom, utses av länsstyrelsen för fyra kalenderår i sänder. Såsom ordförande eller suppleant må ej utses någon, som kan anses jävig i frågor, som skola behandlas av styrelsen.

Övriga ledamöter jämte suppleanter för dem väljas för fyra kalenderår i sänder av landstinget eller stadsfullmäktige. Hälften av dessa ledamöter och suppleanter skall representera arbetsgivare och hälften arbetare. Därjämte bör tillses, att olika näringar i möjligaste mån bliva representerade.

Ledamot eller suppleant må endast den vara, som är i riket mantalsskriven svensk medborgare och äger att å kommunalstämma eller allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut.

Ej må annan kunna avsäga sig uppdrag, som nu nämnts, än ämbets- eller tjänsteman, vilken av sin befattning är hindrad att fullgöra uppdraget, den, vilken under de fyra sistförflutna åren tjänstgjort som ledamot, samt den, vilken eljest uppgiver förhinder, som godkännes i fråga om ordförande av länsstyrelsen och i fråga om annan ledamot av vederbörande valkorporation.

Ändå att tid, för vilken ledamot eller suppleant blivit vald, ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den, som valt honom. Avgår styrelseledamot eller suppleant före utgången av den för honom bestämda tjänstgöringstid, väljes i hans ställe ny ledamot eller suppleant för den återstående tiden.

Sedan ledamot eller suppleant blivit vald, skall underrättelse om hans fullständiga namn och bostad så fort ske kan meddelas socialstyrelsen.

4 §.

Styrelsen sammanträder å tid, som av densamma bestämmes, eller efter kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal eller vikt finner det nödigt. Om tid och ställe för styrelsesammanträde skall ordföranden genom brev med allmänna posten eller på annat lämpligt sätt underrätta ledamöterna.

I beslut av styrelsen skall, förutom ordföranden, deltaga minst hälften av övriga ledamöter, därav representanter för arbetsgivare och för arbetare till lika antal. Äro antalen olika, bestämmas genom lottning de representanter, som skola deltaga i beslutet. Ledamot äger ej deltaga i behandling av fråga, i vilken han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot intresse, som företrädes av anstalten.

Inträffar för ledamot sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid styrelsesammanträde, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta ordföranden, som kallar suppleant till sammanträdet.

Där ej särskild protokollsförare anställts, ansvarar ordföranden för förande av protokoll vid styrelsens sammanträden. Protokoll för sammanträde skall genast justeras; dock må styrelsen särskilt för varje gång uppdraga åt två ledamöter, därav en representant för arbetsgivare och en för arbetare, att jämte ordföranden verkställa justeringen sist inom åtta dagar efter sammanträdets slut.

5 §.

Vid arbetsförmedling skall tillses, att arbetsgivaren erhåller bästa möjliga arbetare och arbetaren arbete, som närmast motsvarar hans krafter och färdigheter, och må hänsyn ej tagas till förhållande, som kan vara av betydelse vid konflikt mellan arbetsgivare och arbetare. Finnas vid förmedling av arbete två eller flera arbetare vara lika lämpliga, skall, vid jämförelse dem emellan, hänsyn tagas till särskilda omständigheter, såsom åliggande försörjningsplikt, kostnad för erforderlig resa till arbetsorten, tid, under vilken arbetslöshet varit för handen, eller annat dylikt.

Arbetsförmedlingsanstalt åligger ej endast att förmedla arbete inom sitt om-

råde utan även att, genom erforderligt samarbete med andra anstalter, verka för förmedling av arbete inom hela riket.

Arbetsförmedlingen avser allt slags arbete och sker kostnadsfritt.

Förutom förmedling av arbete äger arbetsförmedlingsanstalt, där bestämmelse härom meddelas i reglementet, jämväl utöva annan verksamhet, som må anses främja arbetsförmedlingen, såsom rådgivning vid yrkesval eller dylikt.

6 §.

För medellös arbetare, som anvisats arbete, må anstalten utgiva eller förskottera kostnad för erforderlig resa till arbetsorten. Om arbetaren vid ankomsten till arbetsorten ej erhåller arbetet av den anledning, att arbetsgivaren, utan att därom i god tid hava underrättat anstalten, redan antagit annan arbetare eller inskränkt eller nedlagt sin verksamhet, eller om arbetaren av annan oförvållad anledning ej bliver antagen till arbetet, är anstalten, såvida arbetaren ej å arbetsorten erhåller annat arbete, skyldig utgiva kostnad för resan till arbetsorten, i den mån arbetaren utgivit sådan kostnad, samt, där återresa varit nödvändig, även kostnaden för denna; vad anstalten sålunda utgivit för arbetares resa, äger anstalten söka åter av arbetsgivaren, där denne ej måste anses hava haft giltigt skäl för sin försummelse eller åtgärd.

Resekostnad, som ovan sägs, må ej beräknas högre än efter lägsta klass i gällande kungl. resereglemente.

7 §.

Den, som vänder sig till arbetsförmedlingsanstalt för erhållande av arbete, är skyldig lämna anstalten upplysningar enligt formulär, som fastställes av socialstyrelsen, angående namn, bostad, födelseår, mantalsskrivningsort, yrke, senaste arbets- och löneförhållanden, medlemskap i arbetslöshetskassa och annat dylikt, som må vara av betydelse för arbetsförmedlingen.

8 §.

Till bestridande av arbetsförmedlingsanstalts utgifter må erhållas bidrag av staten i här nedan angiven omfattning.

Formulär, som fastställts av socialstyrelsen, bekostas av statsmedel och tillhandahållas av socialstyrelsen.

Utgifter för postporto, telegram och telefon ersättas av statsmedel.

Därjämte lämnas statsbidrag till täckande av utgifter för avlöning av personal för särskild anordning, som må hava vidtagits för förmedling av arbete inom jordbruket eller sjöfarten eller för samarbete mellan anstalterna; huruvida eller med vilket belopp bidrag må utgå, bestämmes av Konungen efter prövning i vad mån anordningen må anses erforderlig eller avlöningen skälig.

Statsbidrag lämnas ock till täckande av hälften av de enligt 6 § utgivna resekostnader för medellösa arbetare, därest skäligen må antagas, att anstalten ej kan av arbetsgivaren eller, där förskott lämnats till medellös arbetare, av arbetaren utfå ersättning för vad sålunda utgivits. Statsbidrag, som nu nämnts, utgår allenast under förutsättning, att vid resans anträdande överenskommelse om arbete var träffad eller skäligen kunde antagas, att arbetaren skulle erhålla arbete, att kontanta medel i allmänhet icke för ändamålet utbetalats till arbetaren men, för resa å järnväg eller ångbåt, biljett för resan tillhandahållits honom genom anstaltens försorg, att resekostnaden ej understigit en krona samt att, där resekostnaden överstigit trettio kronor, överskjutande del icke må tagas i beräkning vid bestämmande av statsbidragets storlek.

Därutöver lämnas statsbidrag till täckande av en femtedel av anstaltens utgifter för övriga ändamål.

Statsbidragen utbetalas på tid och sätt, som av Konungen förordnas.

9 §.

Lokal, jämte värme och belysning, för arbetsförmedlingsanstalts huvud- och avdelningskontor tillhandahålles kostnadsfritt av den kommun, där kontoret är beläget. För stad, som icke deltager i landsting, beräknas icke statsbidrag enligt 8 § sjätte stycket för stadens utgifter för ifrågavarande ändamål.

10 §.

Angående avlöningsförmåner för den för verksamheten erforderliga personal samt resekostnads- och traktamentsersättning för sådan personal, styrelsens ledamöter och revisorerna ävensom ersättning till styrelseledamot eller revisor, vilkens göromål äro synnerligen omfattande eller för honom medföra förlust av arbetsförtjänst, beslutas av landstinget eller stadsfullmäktige.

Vad ovan i denna paragraf stadgas angående ersättning till ledamot av anstalts styrelse, gäller i tillämpliga delar angående ledamot av styrelse, som må hava utsetts för avdelningskontor.

11 §.

Förutom genom statsbidragen täckas utgifterna för arbetsförmedlingsanstalts verksamhet, i den mån ej andra medel kunna för ändamålet användas, genom anslag av landstinget eller stadsfullmäktige.

12 §.

Socialstyrelsen äger, utöver vad i 7 och 8 §§ stadgas, fastställa för anstalternas verksamhet erforderliga formulär samt meddela föreskrifter i avseende å förande av anstalternas räkenskaper.

13 §.

Socialstyrelsen åligger övervaka, att arbetsförmedlingsanstalts verksamhet står i överensstämmelse med denna lag och även i övrigt utövas på lämpligt sätt. För sådant ändamål har socialstyrelsen att i den ordning av densamma bestämmes infordra handlingar och uppgifter rörande anstaltens verksamhet och räkenskaper samt statistiska redogörelser för verksamheten, ävensom att själv eller genom ombud inventera anstaltens medel och på stället granska räkenskaper och övriga handlingar.

Finner socialstyrelsen viss åtgärd av staten, kommun eller eljest lämpligen böra vidtagas till beredande av arbete för arbetslösa eller i övrigt till främjande av arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet, äger densamma därom göra erforderlig framställning.

14 §.

Finner socialstyrelsen, att avvikelse från denna lag förekommer eller att eljest anmärkning mot arbetsförmedlingsanstalts verksamhet bör göras, har densamma att hos landstinget eller stadsfullmäktige göra framställning om vidtagande inom angiven tid av den åtgärd, som prövas erforderlig. Har åtgärd, som sålunda prövats erforderlig, icke vidtagits inom den angivna tiden, äger socialstyrelsen göra anmälan hos Konungen, som efter omständigheterna förordnar, att statsbidraget helt eller delvis för viss tid eller tillsvidare indrages.

Statsbidrag till arbetslöshetskassor.

15 §.

Understödsförening för meddelande av arbetslöshetshjälp (arbetslöshetskassa) må under nedan stadgade villkor angående dess verksamhet erhålla bidrag av statsmedel.

16 §.

Kassan skall, med iakttagande vid registreringen jämväl av bestämmelserna i denna lag, vara registrerad med godkända stadgar enligt lagen om understödsföreningar. Den i sistnämnda lag omförmälda tillsyningsmyndighet skall i fråga om ärenden rörande arbetslöshetskassor vara socialstyrelsen.

Antalet medlemmar i kassan skall uppgå till minst femhundra; dock att, där socialstyrelsen med hänsyn till omständigheterna finner sådant kunna medgivas, antalet må vara mindre.

Kassan må, förutom vad som eljest kan föranledas av bestämmelserna i denna lag, ej utöva annan verksamhet än beredande av arbetslöshetshjälp åt medlemmarna eller av sina inkomster eller tillgångar något utgiva för ändamål, som är främmande för denna verksamhet.

Kassans firma skall innehålla orden »godkänd» och »arbetslöshetskassa»; och skall den i lagen om understödsföreningar meddelade föreskriften, att firman skall innehålla ordet »understödsförening», ej äga giltighet. Firman må ej innehålla ord, som innebär annan begränsning av villkoren för medlemskap i kassan än i stadgarna angives.

17 §.

Kassans styrelse skall bestå av minst tre ledamöter, av vilka en, som är styrelsens ordförande, jämte suppleant för honom, utses av socialstyrelsen och för sin befattning åtnjuter arvode av statsmedel enligt grunder, som bestämmas av Konung och riksdag. Erforderlig instruktion för ordföranden utfärdas av socialstyrelsen.

Styrelsen är ej beslutför med mindre ordföranden eller, där han är hindrad fullgöra sitt uppdrag, suppleanten är närvarande och deltager i besluten.

Har styrelsen uppdragit åt annan att, i den omfattning av styrelsen bestämmes, fatta beslut rörande utgivande av arbetslöshetshjälp, är sådant beslut att anse såsom provisoriskt och skall så fort ske kan underställas styrelsens prövning. Beslutar styrelsen, att arbetslöshetshjälp skall utgivas med lägre belopp än enligt det provisoriska beslutet eller att sådan hjälp icke skall utgå, är den, som uppburit beloppet, ej återbetalningsskyldig för vad han för mycket uppburit. Menar ordföranden, där styrelsen beslutat utgivande av arbetslöshetshjälp, att sådan hjälp bör utgivas med lägre belopp eller icke bör utgivas, åligger honom över beslutet genast föra klagan enligt 37 §, och gäller hans mening, intill dess socialstyrelsen med anledning härav fattat beslut, dock även i sådant fall utan återbetalningsskyldighet för vad för mycket uppburits.

Styrelsen sammanträder å tid, som av densamma bestämmes, eller efter kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal eller vikt finner det nödigt. Om tid och ställe för styrelsesammanträde skall ordföranden genom brev med allmänna posten eller på annat lämpligt sätt underrätta ledamöterna.

Protokoll för sammanträde skall genast justeras; dock må styrelsen särskilt för varje gång uppdraga åt en ledamot att jämte ordföranden verkställa justeringen sist inom åtta dagar efter sammanträdets slut.

18 §.

Medlem i arbetslöshetskassa skall vara svensk medborgare och hava fyllt sexton år. I övrigt må i stadgarna bestämmas angående åldersgränser för medlemskap, ävensom att medlem skall tillhöra visst eller vissa yrken eller vara anställd vid visst eller vissa arbetsföretag eller vara bosatt inom visst område.

Kassan äger från medlemskap utesluta den, för vilken, på grund av varaktig nedsättning av arbetsförmågan, lättja, osedlig vandel, dryckenskap eller annan dylik anledning, synnerlig risk för arbetslöshet är förhanden. I stadgarna lämnas erforderliga föreskrifter angående uteslutande från kassan av medlem, som ej i föreskriven ordning erlägger honom åliggande avgift. Angående villkor för nytt inträde i kassan för den, som sålunda eller av anledning, som i 26 § omförmäles, uteslutits från kassan, lämnas föreskrifter i stadgarna.

Å samma tid må icke någon vara medlem av mer än en kassa. Finnes någon tillhöra mer än en kassa, anses han såsom medlem av den kassa, i vilken han först inträtt, och är förty icke medlem av kassa, i vilken han senare sökt inträde.

Ej må någon, som uppfyller i första stycket av denna paragraf angivna villkor, vägras inträde i, ej heller uteslutas från kassan av annan grund än i andra eller tredje stycket eller i 26 § omförmäles.

19 §.

Kassan äger, där bestämmelse härom meddelas i stadgarna, medgiva, att personer, som icke kunna vara medlemmar av kassan, må, utan att hava rätt till arbetslöshetshjälp enligt denna lag, i övrigt hava samma rättigheter och skyldigheter som medlemmarna.

20 §.

Såsom arbetslöshetshjälp utgives med de inskränkningar, som nedan stadgas, ett för dag beräknat belopp, benämnt daghjälp. Därutöver må under villkor, som i stadgarna angivas, såsom arbetslöshetshjälp utgivas rese- eller flyttningshjälp.

Är medlem annorledes än genom medlemskap i kassan tillförsäkrad dagligt understöd vid arbetslöshet, utgives motsvarande daghjälp från kassan, till vilken han må vara berättigad, med hälften av eljest gällande belopp.

Daghjälp må, där omständigheterna därtill föranleda, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

21 §.

Såsom daghjälp må ej utgivas mer än som svarar mot hälften av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den arbetslöse, i varje fall ej mer än fem kronor. För arbetslös, som har att försörja annan, må dock daghjälpen i fall, som i stadgarna angivas, ökas med en fjärdedel av eljest gällande belopp. I stadgarna må ock bestämmas, att för arbetslös, som på grund av sina ekonomiska förhållanden uppenbarligen ej är i behov av sådan hjälp, daghjälp utgives med hälften av eljest gällande belopp.

Daghjälp utgives till medlem för vardag men icke för söndag. För helgdag utgives icke daghjälp, med mindre han varit arbetslös nästföregående vardag. Daghjälp utgives ej för dag, för vilken han, ändå att han är utan arbete, åtnjuter avlöning, ej heller för fridag, som av arbetsgivaren medgivits, ej heller i fråga om den, vilkens arbete på grund av särskilda förhållanden ej pågår under veckans alla arbetsdagar, för den eller de dagar han sålunda är utan arbete.

22 §.

Vid sådan synnerligen ökad arbetslöshet, som föranledes av utomordentliga rubbningar å arbetsmarknaden, utgives daghjälp med nedsatt belopp enligt grunder, som angivas av socialstyrelsen.

Huruvida sådan arbetslöshet, som ovan sägs, är för handen, bestämmes av socialstyrelsen.

23 §.

Daghjälp utgår icke till någon, som ej varit medlem av kassan under tolv på varandra följande månader eller den längre tid, som må vara bestämd i stadgarna, och för hela denna tid erlagt honom åliggande avgifter; har medlem omedelbart före inträdet i kassan varit medlem av annan kassa, må dock, enligt överenskommelse mellan kassorna, som av socialstyrelsen godkännes, den tid han sålunda varit medlem av denna kassa helt eller delvis räknas honom till godo såsom medlemstid i den förstnämnda kassan. Huruvida eller i vad mån såsom medlemstid må räknas till godo tid, under vilken medlem omedelbart före inträdet i kassan må hava tillhört understödsförening för meddelande av arbetslöshetshjälp, som icke registrerats enligt denna lag, bestämmes av socialstyrelsen med hänsyn till omständigheterna.

Äro kassans medlemmar fördelade i två eller flera klasser med olika belopp för daghjälp, bestämmes i stadgarna den tid, under vilken medlem må hava tillhört klass med högre belopp för att erhålla rätt till det högre beloppet.

24 §.

Daghjälp utgives ej till medlem för någon dag, med mindre han under nästföregående fjorton dagar varit arbetslös under sex dagar, eller i fråga om medlem, vilken, på sätt i stadgarna angives, på grund av sitt yrke måste antagas vanligen vara utan arbete någon tid av året, med mindre han under nästföregående tjugoåtta dagar varit arbetslös under tolv dagar; i övrigt må i stadgarna i allmänhet eller för visst fall meddelas föreskrift om längre tid än sålunda sagts för erhållande av daghjälp. Erhåller arbetslös under tid, för vilken daghjälp utgives, arbete, som varar kortare tid än tre veckor, och bliver han därefter ånyo arbetslös, tillämpas dessa bestämmelser utan hänsyn till de dagar han sålunda haft arbete. Bestämmelserna tillämpas jämväl utan hänsyn till dagar, för vilka daghjälp enligt 21 § andra stycket och arbetslöshetshjälp enligt 28 § icke må utgivas.

Daghjälp må under loppet av tolv på varandra följande månader ej för någon utgivas för sammanlagt mer än sjuttio dagar eller det större antal dagar, som må vara i stadgarna bestämt, samt under loppet av fyrtioåtta på varandra följande månader för sammanlagt mer än tre gånger nämnda antal dagar.

25 §.

Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet ingå överenskommelse med främmande stat om att denna lag skall tillämpas å den främmande statens medborgare.

26 §.

Medlem åligger att på begäran av kassan lämna uppgift angående tillförsäkrad arbetslöshetshjälp, som i 20 § andra stycket omförmäles.

Erbjudes arbetslös medlem arbete eller erhåller han arbete, åligger honom att därom genast lämna uppgift till kassan.

Lämnar medlem ej sådan uppgift, som ovan sägs, eller lämnar han mot bättre vetande oriktig uppgift, kan han uteslutas från kassan. Lag samma vare, där medlem i syfte att erhålla arbetslöshetshjälp, eljest mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift.

27 §.

Medlem, som önskar erhålla daghjälp, har att inställa sig hos arbetsförmedlingsanstalts huvud- eller avdelningskontor eller ombud för sökande av arbete, samt, där arbete ej kan anvisas honom, för erhållande av intyg därom. Ej må han under någon dag anses såsom arbetslös enligt denna lag, med mindre han erhållit intyg därom, att han den dag ej genom arbetsförmedlingen kunnat erhålla arbete. Är han av giltig anledning hindrad inställa sig, kan i stället intyg av tjänsteman i orten eller ledamot av kommunal- eller häradsnämnden godtagas såsom bevis att han är utan arbete.

För erhållande av daghjälp för någon dag skall intyg, som ovan sägs, att arbete den dag ej kunnat erhållas, företes kassan.

28 §.

Arbetslöshetshjälp utgives icke

1) till den, som omfattas av konflikt mellan arbetsgivare och arbetare, eller vilken, ändå att han icke omfattas av konflikten, i följd av densamma är utan arbete eller, där konflikten omfattar övervägande antalet arbetare tillhörande visst yrke inom särskilt område eller hela riket, tillhör detta yrke inom området eller riket; vad sålunda stadgas i fråga om konflikt av allmännare omfattning, gäller ock i fråga om konflikt av mindre omfattning, dock icke i de fall, där densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren för yrket inom området eller riket;

2) till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat arbetet eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet, under fyra veckor därefter;

3) till den, som utan giltig anledning vägrar eller underlåter åtaga sig erbjudet arbete, vilket motsvarar hans krafter och färdigheter, och för vilket avlöningen ej understiger den i orten vanliga avlöningen för sådant arbete eller, i fråga om offentligt nödhjälpsarbete, den avlöning, som må vara bestämd för sådant arbete, under fyra veckor därefter;

4) till den, som på grund av sjukdom är oförmögen till arbete eller, i fråga om kvinna, den som under havandeskap eller under tiden efter nedkomst på grund av sitt tillstånd ej kan eller enligt gällande författning ej bör utföra arbete;

5) till den, som fullgör värnplikt.

29 §.

De fasta avgifterna bestämmas sålunda, att de i förening med bidrag av staten jämte andra inkomster, som kunna av kassan för ändamålet användas, må antagas vara för framtiden tillräckliga för bestridande av arbetslöshetshjälp, nödig fondbildning, förvaltningskostnader och övriga kassan åliggande utgifter. Vid avgifternas bestämmande tages dock ej hänsyn till sådan synnerligen ökad arbetslöshet, som i 22 § avses.

Avgifterna må icke göras olika för olika grupper av kassans medlemmar i vidare mån än som skäligen föranledes av olikhet medlemmarna emellan i avseende å rätt till arbetslöshetshjälp eller å arbetslöshetsrisk.

Angående tid och sätt för de fasta avgifternas erläggande meddelas erforderliga bestämmelser i stadgarna. Har i stadgarna bestämts, att uttaxering å med-

lemmarna skall kunna äga rum, skola även angående tid och sätt för de uttaxerade avgifternas erläggande erforderliga bestämmelser meddelas i stadgarna.

30 §.

I stadgarna bestämmes, i vad mån och under vilka villkor medlem må vara befriad från erläggande av avgift för tid, under vilken han är utan arbete, ävensom i vad mån och under vilka villkor resterande avgiftsbelopp må efterskänkas.

31 §.

Vid arbetslöshet, som i 22 § avses, äger kassan utgiva tillägg till nedsatt daghjälp eller utgiva daghjälp under tid, då sådan hjälp enligt bestämmelserna i 24 § andra stycket eljest icke må utgivas; till bestridande av sådana utgifter upptagas särskilda avgifter av medlemmarna, och skola räkenskaperna för denna verksamhet föras skilda från kassans övriga räkenskaper.

Grunderna för verksamhet, som ovan sägs, skola angivas i stadgarna.

32 §.

Till bestridande av utgifterna för kassans verksamhet lämnas av staten bidrag motsvarande de av medlemmarna erlagda fasta avgifter; dock att för avgift, som, för år räknat, uppgår till mer än femton kronor, bidrag ej beräknas för det överskjutande beloppet. Har kassan åtagit sig verksamhet, som avses i 31 §, lämnas av staten därutöver bidrag motsvarande de erlagda särskilda avgifterna.

Statsbidrag, som ovan sägs, beräknas och utbetalas av socialstyrelsen, som jämväl bestämmer tid och sätt för utbetalningen.

33 §.

Vid prövning av ansökan om registrering av arbetslöshetskassa, som i denna lag avses, eller av ändring i sådan kassas stadgar, skall socialstyrelsen, utöver vad densamma enligt lagen om understödsföreningar åligger, pröva, huruvida bestämmelserna i stadgarna äro tillräckliga och kunna godkännas med hänsyn till arten av den verksamhet, som avses.

Finnes vid ansökan om registrering, att kassans verksamhet skulle väsentligen motsvara redan befintlig kassas verksamhet och ny kassa av sådan anledning måste anses obehövlig, äger socialstyrelsen vägra registrering.

34 §.

Socialstyrelsen äger, utöver vad i 32 § stadgas, fastställa för kassornas verksamhet erforderliga formulär samt meddela föreskrifter i avseende å förande av kassornas räkenskaper och om nödiga avsättningar till fonder ävensom meddela föreskrifter om vidtagande av anordningar, som avse främjande av samarbetet mellan kassorna eller deras samarbete med arbetsförmedlingsanstalterna.

Den i lagen om understödsföreningar för understödsförening med godkända stadgar föreskrivna försäkringstekniska utredning skall för kassa, som i denna lag avses, kostnadsfritt verkställas av socialstyrelsen, vilken ock förordnar om intyg eller handlingar, som skola bifogas ansökan om arbetslöshetshjälp.

35 §.

Äro fasta, särskilda eller uttaxerade avgifter uppenbarligen högre än som motsvarar deras ändamål, skall socialstyrelsen anvisa kassan att inom viss tid hava vidtagit erforderliga åtgärder för nedsättande av avgifterna.

36 §.

Hava åtgärder, vilka enligt 35 § eller enligt lagen om understödsföreningar av socialstyrelsen anvisats kassa att inom angiven tid vidtaga, icke vidtagits inom den angivna tiden, äger socialstyrelsen, där den ej anser sig böra förfara på sätt i lagen om understödsföreningar för dylika fall stadgas, göra anmälan hos Konungen, som efter omständigheterna förordnar, att statsbidraget till kassan helt eller delvis för viss tid eller tillsvidare indrages.

Besvär.

37 §.

Över beslut av arbetsförmedlingsanstalt eller arbetslöshetskassa må klagan föras hos socialstyrelsen genom besvär, som skola ingivas till denna myndighet eller i betalt brev med allmänna posten vara till densamma inkomna sist å femtonde dagen från den dag, då klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad, då sådant skedde; myndigheten dock oförhindrad att till prövning upptaga för sent inkomna besvär, därest omständigheterna finnas därtill föranleda.

I beslut av socialstyrelsen rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse skola deltaga två representanter för arbetsgivarna och två representanter för arbetarna. Dessa representanter utses enligt grunder, som bestämmas av Konung och riksdag. Erforderliga föreskrifter angående representanternas åligganden meddelas av Konungen.

Beslut av socialstyrelsen rörande rätt till arbetslöshetshjälp länder utan hinder av förd klagan tillsvidare till efterrättelse.

Socialstyrelsens beslut meddelas kostnadsfritt.

Vad i lagen om understödsföreningar stadgas i fråga om hänskjutande av vissa tvister till avgörande av en eller flera skiljemän skall ej äga tillämpning i fråga om beslut av arbetslöshetskassa.

Över beslut av socialstyrelsen må, på sätt och inom tid som i första stycket av denna paragraf sägs, besvär anföras hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den

Inledning.

Såsom redan nämnts, erhöll kommittén den 31 december 1915 uppdrag att verkställa utredning, förutom angående obligatorisk sjukförsäkring, jämväl huruvida och i vad mån åtgärder från det allmänna skulle kunna vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvållad arbetslöshet, samt att inkomma med de förslag, som kunde av den verkställda utredningen föranledas. Vid detta tillfälle anfördes av chefen för civildepartementet bl. a. följande.

»Förutom frågan om obligatorisk sjukförsäkring hade jag tänkt mig, att även ett annat socialt problem av allra största betydelse och i viss mån även tillhörande den sociala försäkringen i sin mest utsträckta betydelse, nämligen den s. k. arbetslöshetsförsäkringsfrågan, nu borde upptagas till ingående prövning.»

»Denna fråga har redan förut varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Den 17 november 1911 beslöt Kungl. Maj:t sålunda att inom civildepartementet skulle, med biträde av särskild sakkunnig, verkställas utredning rörande arbetslöshetsförsäkringens utveckling samt nuvarande läge i utlandet och i Sverige, och skulle i sammanhang härmed utarbetas de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning.»

»I departementschefens anförande till statsrådsprotokollet vid detta tillfälle framhölls bland annat, att den allmänna fattigvårdskongressen i Stockholm redan 1906 enhälligt beslöt en skrivelse till Eders Kungl. Maj:t om utredning av de åtgärder, som borde vidtagas från det allmänna för främjande av arbetslöshetsförsäkring, ävensom att inom riksdagens andra kammare under åren 1908, 1909 och 1910 motioner väckts angående arbetslösheten samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska påföljder, vilka motioner tillstyrktes av vederbörande tillfälliga utskott och 1909 och 1910 av samma kammare biföllos, men av första kammaren avslogos.»

»I utlandet hava under de senaste åren flerstädes med större eller mindre framgång försök blivit gjorda att genomföra en rationellt ordnad och effektiv arbetslöshetsförsäkring. I en del länder, såsom i Norge, Danmark, Tyskland m. fl., har man sålunda sökt genom stats- och kommunalbidrag understödja fackorganisationers och sparinrättningars verksamhet till avhjälpande av de svåraste ekonomiska missförhållandena. Man kan i dessa fall tala om en frivillig, genom allmänna medel understödd arbetslöshetsförsäkring. Endast i England har man gjort försök med tvångsförsäkring mot arbetslöshet genom den lag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, vilken utgör andra delen av den år 1911 antagna stora försäkringslagen 'National Insurance Act', vars första del omfattar sjuk- och invaliditetsförsäkring. Denna obligatoriska arbetslöshetsförsäkring är tillsvidare inskränkt till byggnadsfacken, skeppsvarv, mekaniska verkstäder, sågverk, snickerifabriker m. m. med tillsammans omkring 2 ½ miljoner arbetare. Kostnaderna bestridas av arbetarna, arbetsgivarna och staten efter viss fördelning.»

»Såsom redan i det förenämnda statsrådsprotokollet den 17 november 1911 framhållits, torde man för närvarande icke böra uttala någon bestämd mening om den lämpligaste formen för det allmännas åtgärder på arbetslöshetförsäkringens område, huruvida någon försäkringsverksamhet i egentlig mening kan tänkas ifrågakomma eller om en understödsverksamhet bör anordnas till befrämjande av arbetarnas självhjälpssträvanden. Det låter även tänka sig, att en frivillig arbetslöshetsförsäkring borde anordnas i samband med den offentliga arbetsförmedlingen, vilken för sådant ändamål borde ytterligare utvecklas. I alla händelser torde man, vad vårt land beträffar, där en stor del av industrien är belägen på landsbygden, svårligen kunna lita till allenast kommunalt ingripande, utan torde nog även staten på ett eller annat sätt böra träda emellan, om några verkligt effektiva åtgärder för de arbetslösas hjälp skola kunna åstadkommas.»

»De utredningar, som inom mitt departement redan utförts, hava omfattat historik, undersökningar angående lämpliga system för frivillig arbetslöshetsförsäkring, översikt av fackföreningsrörelsen och den offentliga arbetsförmedlingens utvecklingslinjer i Sverige m. m. Dessa utredningar komma att bliva av betydelse för uppgörande av förslag i ämnet. Dylika förslag hava emellertid icke, såsom man till en början tänkte sig, lämpligen kunnat utarbetas inom departementet, då frågan efter hand visat sig vara allt för omfattande såsom nära förbunden med frågan om arbetsmarknadens centrala organisation, ungdomens yrkesval m. fl. sociala spörsmål av likartat slag. Jag anser därför, att frågan nu lämpligen bör göras till föremål för utredning av en särskild kommitté. Frågan är visserligen alltför invecklad, för att man ännu på länge skall kunna vänta sig någon som helst fullständig lösning av densamma; men då, såsom nämnts, i flera andra länder avsevärda försök till lagstiftning blivit gjorda och en betydande erfarenhet redan vunnits, torde man dock av en dylik kommittéutredning kunna vänta sig förslag till bestämmelser eller åtgärder, vilka skulle innebära en allvarlig början till den stora frågans successiva lösning även för vårt land.»

Såsom i statsrådets anförande framhålles, är den uppgift, som förelagts kommittén, av stor social betydelse. Arbetslöshetens problem har i själva verket ej endast i modern tid utan även i äldre tider varit föremål för staters och kommuners samt närmast intresserade parters, arbetsgivares och arbetares, livliga uppmärksamhet, då de ekonomiska följderna av en mera utbredd arbetslöshet ej endast för arbetarna, som närmast träffas därav, utan även för det allmänna, som dock i sista hand måste draga försorg om de arbetslösa, helt naturligt äro synnerligen svårartade. För arbetaren bliver arbetslösheten ofta särskilt ödesdiger, då därmed vanligen följer nöd för honom och dem han har att försörja.

Fattar man arbetslöshetsproblemet i sin mest allmänna betydelse, skulle detsamma omfatta även flera andra sociala uppgifter än dem, som med detsamma egentligen avses. Arbetslöshet för en individ kan nämligen tänkas föranledd av olika omständigheter. Dels kan arbetaren, även om han så ville, icke utföra arbete, om han på grund av sjukdom, ålderdom eller annan liknande orsak är arbetsoförmögen. Dels kan arbetslöshet föranledas därav, att individen i fråga är obenägen för arbete, eller att arbetet vid strejk, lockout eller annan arbetskonflikt helt eller delvis inställes o. s. v. Samtliga dylika fall ligga emellertid utom ramen för arbetslöshetsproblemet i egentlig mening, vilket begränsas till de fall, där en arbetare, som både vill och kan arbeta, på grund av omständigheternas makt ej kan erhålla arbete. I dessa fall talar man om oförvållad arbetslöshet, och det är till förebyggande av denna arbetslöshet och till lindring av dess ekonomiska följder för arbetaren och samhället i sin helhet som den so-

ciala arbetslöshetspolitiken söker finna ändamålsenliga anordningar och åtgärder.

Anledningarna till den under senare tider, bortsett från de nuvarande kristidsförhållandena, på grund av den industriella utvecklingen i större utsträckning än förut framträdande arbetslösheten i civiliserade länder äro mångahanda. Med hänsyn till kommitténs till ordnande av arbetsförmedlingen och av arbetslöshetsförsäkringen begränsade uppgift torde dock ett närmare ingående på detta ämne här ej vara behövligt. Kommittén åtnöjer sig därför med att i korthet angiva de viktigaste synpunkterna i förevarande avseende.

Den vanligaste anledningen till arbetslöshet bland arbetarna är utan tvivel växlingen av konjunkturerna på arbetsmarknaden, antingen inom visst eller vissa särskilda yrkesområden eller inom så gott som hela arbetsområdet i ett land. Dessa växlingar bero i sin ordning ej endast på landets egna affärsförhållanden utan ofta även på det allmänna ekonomiska läget och förhållandena på den utländska marknaden. Förändrade arbetsmetoder och utnyttjande av nya uppfinningar medföra ej sällan minskning av arbetsstocken vid vissa arbetsföretag och föranleda tillfällig eller mera kronisk arbetslöshet, intill dess en utjämning av förhållandena kan komma till stånd. Även svårigheten att i varje fall lämpa arbetslönerna efter läget på arbetsmarknaden kan under vissa förhållanden bidraga till arbetslöshetens vidmakthållande. I många fall visar erfarenheten, att arbetslösheten i högre grad drabbar mindervärdiga arbetare än yrkesskickliga och mera dugliga. Extraordinär arbetslöshet uppkommer såsom följd av starka ekonomiska rubbningar, ofta föranledda av internationella konflikter, och omfattar vanligen så gott som hela arbetsmarknaden, men kan även tidvis uppträda inom särskilda arbetsområden. Jämsides med konjunkturarbetslöshet förekommer ock regelbundet säsongarbetslöshet inom vissa yrken, och har denna art av arbetslöshet för länder med vårt lands klimatiska förhållanden en icke oväsentlig utsträckning. Även överbefolkning i ett land kan vara anledning till överflöd på arbetskraft och därmed sammanhängande mera permanent arbetslöshet bland vissa grupper av arbetare. I dylikt fall kan därför immigration eller hämmad emigration befordra arbetslöshet. Anledningen till arbetslöshet kan även vara, att tillfälle till arbete väl förefinnes, men att arbetaren har svårt att förskaffa sig kännedom om eller tillgång till ledigt arbete. Jämväl arbetsgivaren har ofta svårigheter att erhålla lämplig arbetskraft. Och även om utvägar för avhjälpande av dylika svårigheter i tillräcklig utsträckning förefunnes, skulle dock i många fall anskaffande av nytt arbete för den, som lämnat sin föregående anställning medföra större eller mindre tidsutdräkt, vilken omständighet med den livliga omsättning av arbetskraften, som kännetecknar förhållandena inom vissa arbetsområden, kan inom sådana områden giva upphov till en arbetslöshet av viss minimiomfattning. Erfarenheten synes giva vid handen, att även under de mest gynnsamma konjunkturer inom vissa områden av näringslivet arbetslösheten ej nedgår under omkring 2 %.

Åtgärderna till utjämning av oregelbundenheten i arbetstillgång och till beredande av ökat tillfälle till arbete eller i allmänhet till förebyggande av arbetslöshet i följd av otillräckliga arbetsmöjligheter hava varit av flera slag. Sålunda hava, särskilt under det senaste stora kriget och de närmast därefter följande åren, i flera europeiska länder från statens och kommunernas sida anordnats nödhjälpsarbeten, vid vilka en del av de arbetslösa kunde erhålla arbete. Vad vårt land beträffar lämnades bland annat vid 1921 och 1922 års riksdagar av Statens arbetslöshetskommission framställningar rörande arbetslöshetens bekämpande, i vilka meddelas orienterande redogörelser för åtgärder, som av kommissionen i sådant hänseende vidtagits eller föranletts. En översikt över vad som

åtgjorts i samma riktning inom samtliga civiliserade länder lämnas i Rapport II till den internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 och i den år 1922 av internationella arbetsbyrån i Genève utgivna publikationen »Remedies for Unemployment». I allmänhet hava dylika åtgärder avsett avhjälpande av den genom kriget uppkomna extraordinära arbetslösheten. I några fall, såsom i fråga om Canada och vissa stater i Förenta staterna, hava dock åtgärder av mera allmän betydelse genomförts, i det att staten eller kommunerna under död säsong eller eljest vid särskilt stor arbetslöshet igångsätta arbeten för sysselsättande av arbetslösa. I några länder har man sökt bereda arbetslösa tillfälle till arbete genom inrättande av arbetarkolonier, vilka företrädesvis utgöras av mindre jordbruk. Vad vårt land beträffar äro även de åtgöranden, som från statsmaktens sida vidtagits för beredande av egna hem och i någon mån även för inrättande av s. k. kolonat å kronoparker, av betydelse för beredande av arbete eller mindre jordbruk åt härför lämpade arbetslösa.

Kommittén har icke ansett sig böra närmare ingå på frågan om vidtagande av dylika åtgärder till förebyggande av arbetslöshet, då den kommittén förelagda uppgift, såsom nämnts, begränsats till frågorna om arbetslöshetsförsäkring och om arbetsförmedlingens ändamålsenliga utvidgning. Med hänsyn till vad som anförts i den av herrar Hage och Vennerström vid 1920 års riksdag inom andra kammaren väckta motion n:r 312 angående lagstiftning eller andra åtgärder till motarbetande av oregelbunden arbetstillgång med därmed följande arbetslöshet, anser sig dock kommittén böra framhålla, å ena sidan att ordnande i den av motionärerna angivna riktning av arbeten för det allmännas räkning synes i viss utsträckning kunna ske, därigenom att dylika arbeten företrädesvis förläggas till tider, då säsong- eller annan mera betydande arbetslöshet är att förvänta, men att å andra sidan liknande åtgärder i fråga om enskilda företag, med hänsyn till de för sådana företag gällande affärshänsyn, svårligen torde kunna genomföras i någon avsevärd omfattning.

Arbetslösheten beror emellertid, såsom redan antytts, ej allenast därpå, att under tider av depression eller död säsong arbete ej finnes att tillgå, utan jämväl därpå, att även om tillfälle till arbete förefinnes, svårigheterna för arbetaren att på egen hand förskaffa sig kännedom om eller tillgång till ledigt arbete ävensom för arbetsgivaren att finna lämpliga arbetare ej sällan äro betydande. Till avhjälpande av dylika svårigheter har man i civiliserade länder mera bemödat sig om att skaffa en effektiv arbetsförmedling än att finna utvägar för reglering av tillgången till arbetstillfällen. De åtgärder, som från det allmännas sida vidtagits i sistnämnda syfte, hava väsentligen avsett beredande av nödhjälpsarbeten och dylikt under kristider och, såsom ovan nämnts, endast i undantagsfall avsett regler för statens eller kommunernas skyldighet att även under normala tider söka anordna arbeten vid mera betydande arbetslöshet. I fråga om lindring av arbetslöshetens ekonomiska följder, har man i de flesta civiliserade länder sökt på lagstiftningens väg ordna en mer eller mindre omfattande arbetslöshetsförsäkring.

I detta sammanhang torde, med hänsyn till ovanberörda frågor, redan här böra erinras därom, att vid den internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 i förslaget till arbetslöshetskonvention bland annat uttalades, att varje medlem av den internationella arbetsorganisationen, som ratificerade konventionen, skulle upprätta kostnadsfria offentliga arbetsförmedlingsanstalter under kontroll av en central myndighet, och skulle samarbete mellan anstalterna i olika länder regleras av internationella arbetsbyrån efter överenskommelse med vederbörande stater. Därjämte hemställdes till varje medlem att så anordna utförandet av offentliga arbeten, att de så vitt möjligt verkställas under perioder av arbetslöshet och i landsdelar, som särskilt därav berördes, samt att anordna

effektiv arbetslöshetsförsäkring antingen genom statsinstitutioner eller genom statsunderstöd till organisationer, vilka utgiva understöd för arbetslösa medlemmar.

Vad vårt land angår, har arbetsförmedlingsverksamheten, ehuru i fråga om organisation och effektivitet jämförlig med motsvarande verksamhet i andra civiliserade länder, dock ännu icke nått den utveckling, som ur arbetsmarknadssynpunkt fullt motsvarar ändamålet. Då därjämte uppgiften att söka åstadkomma en möjligast effektiv arbetsförmedling, jämväl med hänsyn till dess betydelse för en väl ordnad arbetslöshetsförsäkring, kan anses tillhöra området för kommitténs uppdrag, har kommittén i det lagförslag, som av densamma avgives, utarbetat bland annat förslag till lagbestämmelser angående ordnandet av den offentliga arbetsförmedlingen i riket. Rörande innebörden av och motiven för dessa bestämmelser får kommittén hänvisa till nästföljande avdelning i sitt betänkande, vilken avdelning har till rubrik »Offentlig arbetsförmedling». Beträffande det kommittén särskilt meddelade uppdraget, nämligen att verkställa utredning, huruvida och i vad mån åtgärder från det allmänna skulle kunna vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvållad arbetslöshet, återfinnes resultatet av denna utredning i en följande avdelning av betänkandet, som bär rubriken »Statsbidrag till arbetslöshetskassor». I den därefter följande avdelningen med rubrik »Speciell motivering» redogöres för de huvudsakliga motiven för de särskilda bestämmelserna i kommitténs lagförslag.

Offentlig arbetsförmedling.

Utlandet. Under tiden för skråväsendet ombesörjdes arbetsförmedlingen, såväl i vårt land som i andra civiliserade länder, i huvudsak genom skråna. I den mån under förra århundradet industrien alltmera utvecklades, förlorade emellertid skråna sin betydelse, och man började anlita andra utvägar. Under den första tiden utövade vissa välgörenhetsinrättningar en avsevärd förmedlingsverksamhet. Efterhand uppstodo därjämte på enskilt initiativ tillkomna platsanskaffningsbyråer med avgifter för de platssökande och arbetsgivarna. Omkring slutet av förra och början av innevarande århundrade började man emellertid alltmera inse behovet av åtgärder från det allmänna, staten eller kommuner. Då rörande dessa tidigare försök redogörelser även på vårt språk förefinnas, såsom i motionen nr 152 av E. Wawrinsky i andra kammaren vid 1900 års riksdag, inskränker sig kommittén här till en för kommitténs ändamål tillräcklig översikt över nuvarande förhållanden på ifrågavarande område. Denna översikt är i fråga om flera länder grundad på rapporterna till Washingtonkonferensen år 1919.

I *Norge* gäller, förutom lag den 12 juni 1896 angående enskilda platsanskaffningskontor, lagen den 12 juni 1906 om arbetsförmedling. Enligt sistnämnda lag upprättas i kommuner, som bestämmas av regeringen, offentliga anstalter till kostnadsfri förmedling av allt slags arbete. Sådan anstalt står under ledning av en styrelse, vald av kommunen och paritetiskt sammansatt. Anstalterna erhålla genom statens försorg nödiga formulär och blanketter samt brevkort och andra trycksaker. Utgifter till telefon och telegraf ersättas av statsmedel. Alla övriga omkostnader bäras av vederbörande kommun, dock att i kommuner med mindre än 30,000 invånare utgifterna för avlöningar fördelas mellan stat och kommun så att staten, allt efter kommunens invånarantal, bestrider minst en tiondel och högst sju tiondelar av avlöningarna. Enligt särskilt beslut av stortinget ersätter staten jämväl hälften av utgifterna för arbetares resor på järnväg eller ångbåt inom begränsat avstånd. Anstalternas verksamhet fortgår utan hinder av arbetskonflikter.

Enligt lagen den 12 juni 1906 om stats- och kommunbidrag till arbetslöshetskassor må en kassa, vid äventyr att förlora motsvarande del av statsbidraget, ej utbetala arbetslöshetshjälp till arbetare, som uppehåller sig i en kommun med arbetsförmedlingsanstalt, förrän han utan resultat anmält sig hos anstalten för erhållande av arbete.

För *Danmark* gäller numera lagen den 22 december 1921 om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring m. m. Inrikesministern äger meddela erkännande för kommunala arbetsförmedlingsanstalter. Styrelsen för sådan anstalt skall vara paritetiskt sammansatt. Styrelsemedlemmarna uppbära ej avlöning men kunna erhålla dagersättning för sammanträdena. Anstalten i Köpenhamn tjänar såsom centralanstalt; dock kan inrikesministern bestämma, att viss annan anstalt skall tjäna som huvudanstalt för del av landet, samt

att en anstalt skall vara filial för en annan. Erkänd arbetsförmedlingsanstalt skall kostnadsfritt förmedla arbete av varje slag. Reglemente för anstalt skall godkännas av inrikesministern, som även fastställer formulär och blanketter. Anstalt kan utbetala reshjälp till arbetare, som anvisas arbete utanför hemorten. Om en arbetsgivare, som anhållit om arbetare hos anstalten, antagit annan arbetare, innan de av anstalten anvisade arbetarna hunnit fram till arbetsorten, och på grund därav icke har bruk för dessa, kunna arbetarna på närmaste kommunala arbetsförmedlingsanstalt erhålla reshjälp för återresan. Dylika kostnader äger anstalten återfå av arbetsgivaren, såvida han icke underrättat anstalten i så god tid, att arbetarnas resa hade kunnat undvikas. Avtal kan träffas mellan arbetsförmedlingsanstalt och arbetslöshetskassa, att medlemmar i kassan skola, innan arbetslöshetshjälp utbetalas, personligen vända sig till anstalten för erhållande av arbete. Arbetslöshetskassa är skyldig bistå arbetsförmedlingsanstalt i dess verksamhet. Finnes vid anvisning av arbete flera arbetare vara lika lämpliga, skall anstalten giva företräde åt arbetssökande, som är medlem av arbetslöshetskassa. Arbetsgivaren skall genast lämna meddelande till anstalten eller arbetslöshetskassan, därest arbetaren ej erhåller det anvisade arbetet. Då arbetet upphör, skall arbetsgivaren genast underrätta anstalten därom. Försummelse från arbetsgivarens sida i dessa båda avseenden straffas med böter. Då en fackorganisation skriftligen underrättar arbetsförmedlingsanstalt om att strejk eller lockout väntas på en eller flera arbetsplatser, må anstalterna icke förmedla arbete till dessa platser, så länge strejken eller lockouten varar, med mindre den genom särskilt utslag blivit förklarad »ulovlig». Lagen innehåller även vissa andra bestämmelser rörande förhållandet vid arbetskonflikter. Kostnaderna för anstalterna bestridas av kommunerna med bidrag från staten av högst en tredjedel av utgifternas belopp.

I *Finland* gäller förordning angående arbetsförmedling den 2 november 1917. Städer med mer än 5,000 invånare äro skyldiga upprätta arbetsförmedlingsanstalter. I övrigt kunna om så erfordras mindre städer, köpingar och landskommuner förpliktas upprätta sådan anstalt eller utse arbetsförmedlingskommissionär. Kommunerna bestrida samtliga kostnader. I fråga om anstalternas förhållande till de statsunderstödda arbetslöshetskassorna gäller samma bestämmelse som i Norge.

Enligt förordning den 19 september 1916 finnes i *Holland* en särskild myndighet för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring. Denna myndighet har till uppgift att befordra arbetslöshetsförsäkringen medelst kontanta bidrag till arbetslöshetskassor, att reglera och leda arbetsförmedlingen för hela landet samt att behandla frågor om förebyggande av arbetslöshet. För arbetsförmedlingen har landet indelats i 30 distrikt. Inom varje dylikt distrikt finnes en distriktsanstalt, under vilken distriktets kommunala arbetsförmedlingsanstalter lyda. Vissa avdelningar handhava yrkesförmedling (hotellvaktmästare, handelsresande m. fl.). Kostnaderna för den centrala myndigheten bestridas av statsmedel, varemot kostnaderna för distriktsanstalterna och de kommunala anstalterna fördelas mellan staten och kommunerna.

Vad *Belgien* angår, finnas i alla större städer offentliga arbetsförmedlingsanstalter, vilka erhålla statsbidrag under förutsättning, att de lyda under paritetiskt sammansatta styrelser och äro underkastade statlig kontroll. Utom dessa finnas även ett betydande antal förmedlingsbyråer, som till medlemmarnas gagn upprättats av fackföreningar och av arbetsgivarsammanslutningar. Före kriget synes samarbete i någon vidare utsträckning ännu icke hava ägt rum. Efter kriget skola samtliga arbetsförmedlingsanstalter sortera under industri- och arbetsministeriet. Arbetskraftens rörlighet har kunnat underlättas genom särskilt billiga järnvägsbiljetter för arbetarna, då staten äger hela järnvägs-

nätet. År 1913 utfärdades nästan lika många arbetarbiljetter som andra biljetter. Systemet har bl. a. medfört, att arbetarna i städerna i betydande utsträckning kunna bo på landet, vilket även underlättat rekryteringen av jordbrukets arbetsbehov. Antalet arbetare, som omväxlande sysselsätta sig med jordbruksarbete och industriellt arbete, har blivit högst betydande. Det förhållandet, att arbetslöshetsrisken i Belgien varit relativt obetydlig, anses väsentligen kunna tillskrivas ifrågavarande system.

Genom lag den 22 september 1921 har offentlig arbetsförmedling blivit ordnad i *Rumänien*. Hela verksamheten övervakas av en direktion för arbetsförmedling inom arbetsministeriet. Av denna direktion utarbetas jämväl riksvakanslistor. Arbetsförmedlingsanstalterna i orterna äro av tre slag, dels anstalter för varje särskild kommun, dels för flera kommuner, dels ock för varje större kommun, motsvarande ungefär ett av våra landstingsområden. De kommunala anstalterna utgöras av borgmästarämbetena, och verksamheten handhaves av kommunernas tjänstemän. De större anstalterna utgöra var för sig centralanstalter för tillhörande kommuner. De hava bl. a. även att föreslå åtgärder till förebyggande av arbetslöshet. Samtliga anstalter hava befogenhet att ingripa i arbetskonflikter såsom rådgivande i fråga om ingående av arbetsavtal. Vid sidan av varje anstalt står en paritetiskt sammansatt kommission, vilken bland annat har att bilägga tvister mellan anstalten och arbetsgivarna eller arbetarna. Kostnaderna för förmedlingar genom anstalterna bestridas av kommunerna och staten med respektive 80 och 20 procent.

Spanien och *Portugal* hava särskilda myndigheter för ordnande efter moderna grunder av hela arbetsförmedlingen.

I *Tjechoslovakien* finnas arbetsförmedlingsanstalter i varje distrikt i Böhmen samt i vissa städer i Mähren. Därjämte finnas fem anstalter för fackarbetsanvisning. Anstalten i Prag tjänstgör som centralanstalt. Inom varje distrikt samarbeta nattasylerna med anstalterna. Utgifterna för anstalterna och asylerna bestridas av staten och vederbörande distrikt med hälften vardera. Centralanstalten i Prag bekostas helt av statsmedel. Numera föreligger regeringsförslag rörande fullständig reglering av arbetsförmedlingen och inrättande av en särskild centralmyndighet.

I *Polen* hava enligt förordning den 29 januari 1919 i huvudorterna inrättats offentliga arbetsförmedlingsanstalter under statlig kontroll. Även hava inrättats lokala kommittéer och en rådgivande centralkommission med representanter för arbetare, arbetsgivare och sakkunniga i sociala frågor. Anstalterna arbeta utan hänsyn till strejk och lockout men böra underrätta de arbetslösa om sådana förhållanden.

Enligt förordning den 29 oktober 1909 lämnas i *Schweiz* statsunderstöd åt arbetsförmedlingsanstalter av olika slag. Den 21 mars 1919 har inom vederbörande departement inrättats särskild byrå för arbetslöshetsfrågor. För närvarande pågå arbeten för vidare utveckling av arbetsförmedlingen. Sålunda har 1920 inrättats en central myndighet för arbetsförmedlingen. Redan 1919 infördes anmälningsskyldighet för arbetsgivare och yrkessammanslutningar.

I *Frankrike* ålägger lagen den 14 mars 1904 städer med mer än 10,000 invånare skyldighet att inrätta offentliga arbetsförmedlingsanstalter med gratisförmedling av arbete. Lagen har emellertid ej vunnit avsedd tillämpning, då kostnaderna för kommunerna befunnits väl höga. År 1911 sökte man väcka större intresse för saken genom att tillförsäkra statsunderstöd proportionellt mot förmedlade anställningar till anstalter, vilkas styrelser voro paritetiskt sammansatta. Resultatet blev emellertid ej heller denna gång mera avsevärt. Först under och efter kriget utvecklades en mera betydande verksamhet från

det allmännas sida, sedan en central byrå för arbetslöshetsfrågor inrättats inom arbetsministeriet. Därjämte finnes numera särskild myndighet för förmedling av arbete inom jordbruket, vilken myndighets huvuduppgift är att söka återföra arbetslösa i städerna till landet. Ännu förmedlas dock flertalet platser genom byråer, som inrättats av arbetarföreningar, arbetsgivareföreningar, föreningar av både arbetsgivare och arbetare samt även välgörenhetsinrättningar. Därjämte existera, trots försök att förhindra uppkomsten av nya dylika företag, enskilda byråer, som mot avgifter förmedla arbete.

I *Tyskland* har den offentliga arbetsförmedlingen nyligen blivit ordnad genom särskild lag den 22 juli 1922. Arbetsförmedlingsanstalt upprättas och förvaltas av varje kommun eller kommunalförbund och står under ledning av ett paritetiskt sammansatt förvaltningsutskott. Dessa lokala anstalter sortera under landsanstalter, upprättade för enskilda stater, provinser eller andra större distrikt. Ledningen av sådan anstalt är jämväl paritetiskt sammansatt. Högsta instans är riksanstalten för arbetsförmedling, som övervakar lagens efterlevnad, följer arbetsmarknaden, angiver allmänna grunder för rådgivning vid yrkesval och förmedling av lärlingar m. m. Förutom de sedvanliga bestämmelserna föreskrives i lagen, att arbetsgivarna äro förpliktade och fackföreningarna berättigade att till vederbörande anstalt anmäla början eller avslutande av strejk eller lockout. Har anmälan skett, skall arbetssökande underrättas, att strejk eller lockout pågår, och arbetsförmedling får endast äga rum, om den arbetssökande trots erhållen kännedom om förhållandet sådant fordrar. Av strejk eller lockout omfattade arbetare få endast förmedlas, sedan arbetsgivaren underrättats om förhållandet. Arbetsministern äger under vissa förutsättningar meddela föreskrift om skyldighet för arbetsgivare, som omfattas av sjukförsäkringen m. m., att hos arbetsförmedlingen anmäla lediga platser. En kommande arbetslöshetsförsäkring är avsedd att knytas till denna arbetsförmedlingsorganisation. Nya enskilda platsanskaffningsbyråer, som mot avgifter förmedla arbete, få ej vidare inrättas. De redan bestående byråerna skola upphöra med sin verksamhet inom 10 år efter lagens ikraftträdande.

Samtliga *europeiska* stater, för vilkas förhållanden sålunda en summarisk översikt blivit lämnad, hava icke obligatorisk arbetslöshetsförsäkring utan i flertalet fall endast frivillig försäkring genom arbetslöshetskassor med understöd av allmänna medel. I enlighet härmed har vid arbetsförmedlingens organisation ej alltid särskild hänsyn tagits till försäkringens behov. Liknande är förhållandet med en del *utomeuropeiska* länder, såsom Förenta staterna, Canada, Argentina, Peru, Australien och Japan, vilka även i flera avseenden hava arbetsförmedlingen ordnad analogt med europeiska förhållanden, dock i flera fall med särskild hänsyn till immigrationen. Vad Förenta staterna beträffar föreligger ett av en regeringskommitté den 6 mars 1920 avgivet förslag till fullständigt ordnande av arbetsförmedlingen med central ämbetsmyndighet. Enligt förslaget skulle arbetsförmedlingsanstalterna erhålla understöd av staten. Hittills hava sjutton av staterna inrättat offentliga arbetsförmedlingsanstalter.

Beträffande de tre länder, *England*, *Italien* och *Österrike*, i vilka obligatorisk arbetslöshetsförsäkring genomförts, har även arbetsförmedlingen företrädesvis organiserats med hänsyn till denna försäkring.

Genom lag av år 1909 har i *England* organiserats en rent statlig arbetsförmedling med lokala anstalter och kostnadsfri förmedling. År 1917 infördes därjämte paritetiskt sammansatta kommissioner, som hava att övervaka anstalternas verksamhet. Även finnas några anstalter för förmedling av arbete inom vissa yrken. Särskild uppmärksamhet har, liksom i vissa andra länder, ägnats frågorna om arbetsförmedling för minderåriga och om anordningar för

rådgivning vid yrkesval. Arbetare, som önska erhålla arbetslöshetshjälp från den obligatoriska försäkringen, måste anmäla sig hos arbetsförmedlingsanstalt för erhållande av arbete. Ansökan om arbetslöshetshjälp göres hos arbetsförmedlingsanstalt, som även utbetalar understödet, där den försäkrade ej önskar erhålla understödet utbetalt inom uppgiven fackförening eller sjukkassa.

Enligt förordning den 17 november 1918 lämnas i *Italien* statsbidrag till arbetsförmedlingsanstalter, som upprättas av provinser, kommuner, sammanslutningar mellan arbetsgivare och arbetare, föreningar av arbetsgivare eller av arbetare, som erkänts av den andra parten, samt av välgörenhetsinrättningar. Samtliga anstalter stå under kontroll av paritetiskt sammansatta kommissioner. Staten äger upprätta anstalter, där behov föreligger. Där anstalt ej finnes, är kommun skyldig tillsätta ombud för mottagande av anmälningar. Enligt lagen den 19 oktober 1919 om arbetsförmedling och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring förbjudes all affärsmässig förmedling av arbetskraft. Arbetsförmedlingsanstalt får icke erbjuda arbete på lägre villkor än som bestämmes i gällande kollektivavtal för arbetare, som omfattas av sådana avtal. Kostnaderna för kommunala anstalter bestridas av kommunerna med bidrag av staten. Utbetalningen av understöd enligt försäkringen handhaves i regel av arbetsförmedlingen, men kan även ske genom andra organ, som därtill erhållit befogenhet av vederbörande minister. För erhållande av understöd från försäkringen fordras inställelse hos arbetsförmedlingsanstalt.

Genom förordning den 24 december 1917 ordnades i *Österrike* provisoriskt arbetsförmedlingen för de förhållanden, som förorsakades genom kriget. En närmare reglering skedde genom lagen den 24 mars 1920 om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, dock i huvudsak med hänsyn till försäkringens behov.

Sverige. Under hänvisning i övrigt till den av socialstyrelsen utgivna publikation rörande den offentliga arbetsförmedlingen i *Sverige*, 1902—1912, Stockholm 1915, lämnas här en kort översikt över den offentliga arbetsförmedlingens utveckling i vårt land.

Tanken på offentlig arbetsförmedling i modern mening synes i Sverige tidigast hava framträtt i det betänkande angående arbetslösheten i Stockholm, som år 1895 avgavs av en av överståthållaren tillsatt kommitté. Bland åtgärder för arbetslöshetens minskning omnämner kommittén även upprättande av arbetsförmedlingsanstalter, dock ej genom kommunen utan genom fattigvårdsnämnden i samband med den enskilda välgörenheten. Emellertid borde kommunen utöva kontroll samt lämna ekonomiskt stöd.

Frågan upptages senare i motion i andra kammaren vid 1900 års riksdag av E. Wawrinsky. Med hänsyn till behovet av ordnad arbetsförmedling hemställde motionären, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning. Framställningen tillstyrktes av vederbörande utskott, men avslogs av kammaren. Vid 1901 års riksdag återkommer förslaget i förnyad motion från samme motionär. Denna gång avstyrktes framställningen redan av utskottet och avslogs av kammaren.

Samtidigt togs från kommunalt håll initiativ i frågan. Redan i april 1900 väcktes inom stadsfullmäktige i Hälsingborg förslag om inrättande av en kommunal arbetsförmedlingsanstalt i staden, närmast efter förebild från anstalterna i Köpenhamn och Kristiania, vilka i sin ordning hämtat förebilder från Schweiz och Sydtyskland. Förslaget remitteras till drätselkammaren, som förklarade sig på det livligaste instämma i motionen. Stadsfullmäktige utfärdade därefter stadgar för en arbetsförmedlingsanstalt i staden, vilken öppnades den 1 oktober 1902. Redan några veckor senare, den 11 november 1902, trädde i Göteborg en arbetsförmedlingsanstalt i verksamhet. I Stockholm beslöto stadsfullmäktige i december 1904 upprättande av en arbetsförmedlingsanstalt för staden, vilken

anstalt öppnades 1905. Samma år begynte ytterligare tre anstalter, nämligen i Lund, Malmö och Sundsvall. År 1906 tillkommo anstalter i Karlstad, Norrköping och Karlskrona. I Gävle trädde en anstalt i verksamhet år 1907. Vid utgången av sistnämnda år hade man således i tio städer arbetsförmedlingsanstalter, vilka alla voro kommunala institutioner och tillkommit genom beslut av vederbörande stadsfullmäktige.

Då ännu år 1905 inga åtgärder från statens sida vidtagits för främjande av den offentliga arbetsförmedlingen, riktades samma år från representanter inom andra kammaren för de fem städer, som vid denna tidpunkt beslutat anordna offentlig arbetsförmedling — Hälsingborg, Göteborg, Stockholm, Malmö och Lund — en skrivelse till chefen för civildepartementet, vari de anhöllo, att särskild uppmärksamhet måtte ägnas frågan om lämpliga åtgärder från statsmakternas sida. I denna skrivelse anföres bland annat, att den erfarenhet, som redan då förelåg från de i verksamhet varande arbetsförmedlingsanstalterna i de skandinaviska länderna, syntes utgöra fullgod borgen för att en dylik anordning av arbetsförmedlingen vore i hög grad lämplig även i Sverige. Vidare framhölls i skrivelsen, att den offentliga arbetsförmedlingen kunde bliva till största möjliga gagn, först sedan förmedlingskontor inrättats på tillräckligt många orter i olika landsdelar och en rationell samverkan mellan de olika kontoren anordnats. En nödvändig förutsättning härför vore emellertid en enhetlig organisation av samtliga kontor, vilket i sin ordning icke kunde åstadkommas utan statens hjälp.

Över denna framställning inhämtades utlåtande av kommerskollegium, som tillstyrkte åtgärder i skrivelsens syfte. I utlåtandet framhölls bland annat, att i Sverige tidpunkten nu syntes vara inne för staten att ägna sin uppmärksamhet åt förevarande spörsmål. Beträffande gränserna och formerna för statens medverkan borde enligt kollegiums uppfattning själva initiativet till offentliga arbetsförmedlingsanstalters upprättande i regel utgå från kommunerna själva samt organisationskostnaderna och de egentliga förvaltningskostnaderna jämväl bestridas av dem. Dock borde samtliga anstalter avgiftsfritt erhålla alla erforderliga trycksaker, varigenom enhetlighet i bokföring, expedition, rapporter o. s. v. skulle i hög grad främjas. Dessutom ansågos de olika kontoren möjligen kunna tillerkännas någon ersättning av statsmedel för det ökade arbete och särskilt för de direkta kostnader, som åsamkades dem på grund av samverkan med de övriga kontoren, såsom t. ex. för utarbetandet av vakanslistor, meddelanden om arbetslösheten, ävensom för de av denna verksamhet föranledda utgifter till postporto, telefon och telegram. Kontoren borde därjämte åläggas skyldighet att upprätta månadsrapporter i överensstämmelse med uppgjort formulär samt insända dessa till den härför bestämda myndigheten. Denna myndighet borde uppgöra detaljerat förslag till verksamhetens ordnande i Sverige, utarbeta förslag till blanketter, formulär och anvisningar, tillhandagå med råd och upplysningar angående arbetsförmedlingsanstalternas inrättande och skötsel, granska kontorens verksamhet, sammankalla representanterna för anstalterna till gemensamma överläggningar, ombesörja tryckning och distribution av blanketter och formulär samt utarbeta och offentliggöra en på anstalternas rapporter grundad månatlig statistik över arbetsförmedlingsverksamheten.

På grundval av den av kommerskollegium gjorda utredningen avläts proposition till 1906 års riksdag om anslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket och hemställdes om anvisande för ändamålet av ett förslagsanslag för år 1907 av 15,000 kronor. I det statsrådsanförande, som åtföljde propositionen, framhölls bland annat, hurusom den vid arbetsförmedlingsanstalternas första framträdande uttalade farhågan, att genom deras verksamhet skulle befordras den redan förut oroväckande inflyttningen av arbetare till städerna, överallt av erfarenheten jävats. De i kommerskollegii ut-

låtande anförda skälen för statens övervakande av arbetsförmedlingsverksamheten godkändes av departementschefen, som även föreslog den anordning av samarbete mellan anstalterna samt de förmåner åt dem, som kommerskollegium ifrågasatt. Slutligen föreslogs, att arbetsförmedlingsfrågornas handläggande skulle anförtros åt kommerskollegium och närmast dess avdelning för arbetsstatistik. Propositionen vann riksdagens bifall.

Den 22 juni 1906 anbefalldes kommerskollegium att utarbeta en detaljerad plan för arbetsförmedlingsverksamheten samt att uppgöra förslag till blanketter och formulär och därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de framställningar, som härav kunde föranledas.

I november 1906 utfärdade kommerskollegium inbjudan till den första arbetsförmedlingskonferensen i början av december samma år. Liknande konferenser, till vilka representanter för alla i verksamhet varande arbetsförmedlingsanstalter i riket inbjudits, ha sedermera vid upprepade tillfällen hållits. De frågor, som voro föremål för behandling vid 1906 års konferens, voro huvudsakligen följande: förslag till blanketter, formulär, inskrivnings- och anvisningskort, frågor om en systematisk och detaljerad yrkesförteckning, anstalternas månadsrapporter, samarbete mellan olika anstalter, arbetsförmedlingens ordnande med hänsyn till landsbygdens behov.

Från och med 1907 års början antogo alla arbetsförmedlingsanstalter i riket det överenskomna expeditionssättet och begynte använda de för olika ändamål utarbetade formulären. Under detta år åvägabragtes sålunda huvudsaklig enhetlighet i anstalternas verksamhet.

Den 20 september 1907 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommerskollegium att leda, övervaka och befrämja den offentliga arbetsförmedlingen i riket.

Hittills hade, såsom förut framhållits, arbetsförmedlingen bedrivits av ett fåtal kommunala anstalter i vissa städer. Det visade sig dock ganska snart, att kontoren anlitades även av den kringliggande bygden, vilket förhållande föranledde uttalande av 1906 års arbetsförmedlingskonferens, att den offentliga arbetsförmedlingen borde utvecklas att omfatta hela landet samt anordnas i samverkan med landsting, hushållningsällskap och stadskommuner. Dessa strävanden togo fastare form vid den år 1907 hållna konferensen, som uttalade sin anslutning till det av kommerskollegium utarbetade förslaget till grundlinjer för anordnande av offentlig arbetsförmedling, avsedd för ett eller flera större län eller större del av sådant. I anslutning till dessa uttalanden utfärdade dåvarande chefen för civildepartementet i september 1907 till samtliga landshövdingar i riket en cirkulärskrivelse med uppmaning att i respektive län fästa vederbörande landstings, hushållningssällskaps och större kommuners uppmärksamhet på nyttan av offentlig arbetsförmedling, enhetligt organiserad för helt län eller viss del av sådant samt under samverkan med övriga offentliga arbetsförmedlingsanstalter. Utan tvivel bidrog detta cirkulär att på många håll inom landsting och hushållningssällskap väcka tanken på och intresset för ifrågavarande angelägenhet. Från och med år 1908 erhöllo ifrågavarande anstalter även bidrag från landsting och hushållningssällskap.

Hittills hade arbetsförmedlingsanstalter inrättats på initiativ av större städer. Redan 1906 hade dock Östergötlands läns landsting beslutat tillsätta en kommitté för att utarbeta plan och kostnadsberäkningar för upprättande av en offentlig anstalt för kostnadsfri arbetsförmedling för hela Östergötland utom Norrköping. Kommittén inkom med sitt förslag till 1907 års landsting, som fattade sitt beslut i full överensstämmelse härmed. Huvudkontoret förlades till Linköping med avdelningskontor å lämpliga platser inom länet. Styrelsen valdes av landstinget, varefter Konungens befallningshavande utsåg ordförande med suppleant. Verksamheten tog sin början i april 1908.

De följande åren tillkommo i rask följd dylika länsanstalter inom övriga län. Även i andra avseenden har den offentliga arbetsförmedlingen allt mera utbyggts och därmed även utvecklats till allt större effektivitet. Bland frågor, som härunder varit föremål för behandling, torde frågan om inrättande av fackarbetsanvisningar, och om förmedling av arbetskraft till jordbruket, hava tilldragit sig särskild uppmärksamhet.

Såsom förut påpekats uttalades vid den offentliga arbetsförmedlingens början farhågor för att genom dess verksamhet skulle befrämjas den redan förut oroväckande inflyttningen av arbetare till städerna. Något stöd för en dylik uppfattning synes emellertid den vunna erfarenheten icke lämna.

För att erhålla en uppfattning om åsikterna bland jordbrukets målsmän rörande arbetsförmedlingen framställde arbetsförmedlingsinspektören i mars 1911 vissa frågor till ett antal sådana lantbrukare, vilka kunde antagas hava varit i tillfälle att taga kännedom om arbetssätt och arbetsresultat vid en del arbetsförmedlingsanstalter. Av 47 tillfrågade personer besvarade 36 de framställda frågorna. Svarens innebörd framgår av följande översikt.

Frågan om vederbörande anstalts betydelse för traktens jordbruk har besvarats så, att 33 personer förklarat den vara till nytta, medan 3 personer icke uttalat sig. Frågan huruvida det kan anses vara till fördel eller nackdel för jordbrukets intressen, att anstalten befattar sig med förmedling av allt slags arbete, har föranlett 29 uttalanden om att denna anordning är till nytta och 3 uttalanden i motsatt riktning. I 4 fall har intet uttalande gjorts. Frågan om någon annan form av arbetsförmedling anses för jordbruket förmånligare än den hos oss anordnade offentliga arbetsförmedlingen besvarades av 2 personer med ja och av 30 personer med nej, medan 4 icke besvarat denna fråga. De allra flesta av de inkomna svaren innehöllo sålunda gynnsamma omdömen om arbetsförmedlingsverksamheten ur jordbrukssynpunkt.

I en del av de erhållna svaren hade även framställts önskemål om att vid varje större anstalt anordnades en särskild avdelning för jordbruksförmedling och att en särskild tjänsteman får detta arbetsområde till sin särskilda uppgift. Så har ock redan skett vid åtskilliga större anstalter.

Att den offentliga arbetsförmedlingen varit av icke ringa betydelse för fyllande av jordbrukets behov av arbetskrafter, framgår redan av den omständigheten, att under åren 1902—1921 icke mindre än 460,000 platser inom jordbruk och skoghushållning genom förmedlingens försorg blivit tillsatta, motsvarande omkring $^1/_4$ av alla genom förmedlingen tillsatta platser.

Angående den nuvarande organisationen av den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige må, under hänvisning i övrigt till de utförliga redogörelser, som lämnats i »Sociala Meddelanden» och andra socialstyrelsens publikationer, följande vidare anföras. Länsanstalter, som tillkommit enligt beslut av vederbörande landsting med uppgift att omhänderhava den offentliga arbetsförmedlingen inom respektive län, finnas för närvarande inom varje län i riket med undantag för Malmöhus län, inom vilket dock den kommunala arbetsförmedlingsanstalten i Malmö kan anses fungera som länsanstalt. I Kalmar län finnas två anstalter, motsvarande de två landstingen inom detta län. Under varje länsanstalt lyder i allmänhet ett flertal filialkontor, belägna på olika platser inom länet. Fristående äro de huvudsakligen i vissa städer existerande kommunala arbetsförmedlingsanstalterna, vilka, såsom tidigare framhållits, tillkommit genom beslut av vederbörande kommunala myndighet. Antalet dylika kommunala anstalter uppgår för närvarande (september 1922) till 11, av vilka 8 äro belägna i Malmöhus län (Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Ystad, Trälleborg, Eslöv, Skurup). De tre övriga äro belägna i Stockholm, Göteborg och Norrköping.

Varje arbetsförmedlingsanstalt och filialkontor har i första hand och huvud-

sakligen att ombesörja den lokala arbetsförmedlingen. För sådant ändamål upprättas förteckningar över anmälda lediga platser och arbetssökande inom olika yrken, vilka förteckningar vanligen anslås å förmedlingskontoren och å närmast belägna orter eller publiceras i ortspressen. Korrespondensen mellan länskontoren och deras filialkontor sker i allmänhet per telefon.

För underlättande av platsförmedlingen länen emellan hava närbelägna län sammanförts till s. k. arbetsförmedlingsdistrikt. Länskontor och kommunala anstalter insända veckovis vakanslistor för arbetssökande och lediga platser till vederbörande distriktskontor. Dessa vakanslistor sammanställas läns- och distriktsvis till en s. k. distriktsvakanslista, som utskickas. På grundval av dessa listor uppgöres inom socialstyrelsen för varje vecka en riksvakanslista, som utdelas till arbetsförmedlingsanstalter m. fl.

För närvarande finnas 6 distriktskontor nämligen:

Stockholms stads arbetsförmedlingsanstalt för Stockholms stad, Stockholms, Uppsala och Södermanlands län;

Östergötlands läns arbetsförmedlingsanstalt i Linköping för Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gottlands län;

Malmö kommunala arbetsförmedlingsanstalt för Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län;

Göteborgs kommunala arbetsförmedlingsanstalt för Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs och Älvsborgs län;

Örebro läns arbetsförmedlingsanstalt i Örebro för Värmlands, Örebro och Västmanlands län;

Gävleborgs läns arbetsförmedlingsanstalt i Gävle för Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län.

Länsanstalterna för Västerbottens och Norrbottens län äro icke förenade till ett distrikt.

Under länsanstalterna sortera 97 filialkontor samt under Stockholms stads arbetsförmedlingsanstalt ett avdelningskontor å Söder. Därjämte finnas i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg särskilda kontor för sjömansförmedling samt inom några anstalter särskilda avdelningar för vissa yrken. Slutligen bör omnämnas att å ett trettiotal orter särskilda ombud finnas för mottagande av anmälningar. Under den egentliga kristiden var ombudens antal betydligt större.

I en särskild bilaga till förevarande betänkande meddelas vissa data rörande den offentliga arbetsförmedlingens utveckling i vårt land. I övrigt torde få hänvisas till socialstyrelsens publikationer.

Kommitténs förslag.

Bland åtgärderna till förebyggande av arbetslöshet är utan tvivel en organiserad arbetsförmedling under alla förhållanden den viktigaste. Om nämligen även åtgärder för beredande genom nödhjälpsarbeten m. m. av ökat tillfälle till arbete ävensom fördelning av arbetet att omfatta tider av död säsong eller depression o. s. v. äro av största betydelse i nämnda hänseende, erfordras dock alltid en väl ordnad arbetsförmedling till underlättande för den arbetslöse att erhålla arbete och för arbetsgivaren att erhålla arbetare. Såsom av den förut lämnade redogörelsen för utländska förhållanden och även av förhållandena i vårt land framgår, har man också över allt sökt åstadkomma en möjligast effektiv arbetsförmedling. I vårt land ävensom i några andra länder har förmedlingen hittills visserligen utvecklat sig på frivillighetens grund, i det att kommuner eller föreningar av olika slag anordnat kostnadsfri arbetsförmedling, ofta med understöd av skattemedel. I flertalet länder har man dock numera kommit till den uppfattningen, att arbetsförmedlingen måste ordnas genom särskild lagstiftning, byggd på skyldighet för det allmänna att inrätta tillräckligt många och väl

utrustade anstalter för ändamålet och att kraftigt bidraga till verksamhetens främjande. Därjämte gäller såsom allmänt antagen grundsats, att kommunerna i första hand böra sörja för upprättande av de egentliga förmedlingsorganen. I allmänhet har denna skyldighet ansetts böra tillkomma större kommuner eller föreningar av mindre kommuner.

Såsom redan anförts, hava i vårt land huvudsakligen landstingen och stadsfullmäktige i större städer frivilligt åtagit sig upprättande av arbetsförmedlingsanstalter, i några fall med bidrag från hushållningssällskap och föreningar med sociala uppgifter. Den utveckling, som arbetsförmedlingen erhållit i vårt land, har sålunda av sig själv i huvudsak försiggått efter grunder, som gälla om motsvarande utveckling i andra länder, och torde man redan av denna anledning kunna anse en anordning av arbetsförmedlingen enligt dessa grunder såsom den åtminstone för närvarande ändamålsenligaste. Kommittén har därför ej funnit tillräcklig anledning att i sitt förslag väsentligen avvika från detta redan tillämpade system, utan har kommittén i allmänhet endast tänkt sig en utveckling i huvudsakligen samma riktning, som hittills synts vara den mest praktiska.

I detta sammanhang vill kommittén erinra om socialstyrelsens den 17 april 1916 med anledning av nådigt beslut den 3 december 1915 avgivna utlåtande angående Sveriges offentliga arbetsförmedlings fortsatta utveckling. Särskilt gällde det därvid för socialstyrelsen att inkomma med yttrande beträffande erfarenheterna under den då rådande kristiden av statens medverkan vid förmedlingens utveckling, samt huruvida någon omläggning eller jämkning kunde anses lämplig eller önskvärd. Styrelsen ansåg sig för sådant ändamål böra från arbetsförmedlingsanstalterna begära utlåtanden rörande dessa frågor och ansågs därvid främst böra övervägas frågor om anstalternas utrustande med flera kontor, om kontorens stärkande till större effektivitet, om tryggande av anstalternas förseende med lämplig personal, om åtgärder för främjande av samarbetet mellan anstalterna samt om åtgärder för spridande av kännedom om arbetsförmedlingen. I fråga om lämpligheten av den nuvarande organisationsformen har i de från anstalterna inkomna yttrandena icke framkommit någon anmärkning, och ej heller finner socialstyrelsen förhållandena kräva någon ändring av de organisatoriska grundprinciperna för den offentliga arbetsförmedlingen. I anslutning till vad av en bland anstalterna särskilt anförts finner även socialstyrelsen angeläget, att den offentliga arbetsförmedlingen bibehåller sin kommunala karaktär, så mycket hellre som denna verksamhet till sin natur väsentligen är lokal. Ett förstatligande av arbetsförmedlingen avstyrkes. Den ifrågavarande anstalten framhåller tillika, att statens genom socialstyrelsen utövade kontrollerande och understödjande verksamhet och enhetliga ledning, de paritetiskt sammansatta styrelserna med opartiska ordförande, den kostnadsfria förmedlingen av arbete av varje slag, arbetets bedrivande oberoende av arbetskonflikter ävensom andra faktorer hava i hög grad medverkat till rörelsens utbredning och allmänhetens ökade intresse. I övrigt angives i de inkomna yttrandena en del önskemål med anledning av de av socialstyrelsen till anstalterna särskilt framställda frågorna.

Såsom av det anförda framgår, är jämväl kommittén av den åsikten, att den offentliga arbetsförmedlingen för vårt land fortfarande bör ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som för närvarande gälla för densamma. I stort sett innebär därför kommitténs lagförslag, i vad det avser den offentliga arbetsförmedlingen, väsentligen ett lagfästande av nu gällande organisationsform. Därvid har dock särskild hänsyn ansetts böra tagas till behovet av att arbetsförmedlingen må bliva möjligast effektiv samt även till att kontrollen över verksamheten i vissa avseenden bör utvidgas eller skärpas. Slutligen har

kommittén tänkt sig, att staten i vidsträcktare omfattning än hittills skulle genom särskilda anslag lätta den genom arbetsförmedlingens ytterligare utveckling för landstingen och stadsfullmäktige eljest ökade ekonomiska börda.

Under hänvisning i övrigt till den längre fram lämnade speciella motiveringen samt särskilt till behandlingen av kostnadsfrågan får kommittén nu redogöra för huvudbestämmelserna i förslaget rörande offentlig arbetsförmedling.

Enligt förslaget skulle för varje landstingsområde ävensom för varje stad, som icke deltager i landsting, finnas en anstalt för arbetsförmedling. Sådan anstalt skall i orterna hava erforderligt antal avdelningskontor eller ombud. Skulle å någon ort, där avdelningskontor eller ombud icke finnes, behov därav göra sig gällande, äger länsstyrelsen rätt förordna om inrättande av kontor eller utseende av ombud.

För närvarande finnas anstalter för samtliga landstingsområden och de städer, som icke deltaga i landsting. I detta avseende innebär förslaget således ingen avvikelse från bestående förhållanden. Avdelningskontor och ombud, om än icke i fullt tillräckligt antal, finnas ävenledes å flera orter i landet. Såsom ovan angivits, finnas för närvarande, förutom de nämnda huvudanstalterna, även särskilda anstalter för ett fåtal mindre stadskommuner. Kommittén har icke trott det vara behövligt, att enstaka kommuner på dylikt sätt skulle hava att inrätta självständiga anstalter, då betydelsen av deras verksamhet icke torde förminskas eller väsentligen förändras därigenom, att desamma hädanefter skulle fungera såsom avdelningskontor under vederbörande länsanstalt. Kommittén har därför i förslaget icke upptagit bestämmelse om att kommun skulle kunna inrätta anstalt av ifrågavarande art.

Då arbetsförmedlingsanstalterna inrättas av landsting eller stadsfullmäktige, äro dessa kommunala myndigheter att anse såsom vederbörande anstalters huvudmän och hava i enlighet härmed jämväl att bestämma om avlöningsförmåner och nödiga reseersättningar för anstalternas personal m. m. Förutom genom statsbidragen täckas utgifterna för arbetsförmedlingsanstalts verksamhet, i den mån ej andra medel finnas, genom anslag av landstingen eller stadsfullmäktige. Reglementet för arbetsförmedlingsanstalt utfärdas av landstinget eller stadsfullmäktige. Varje anstalts styrelse skall bestå av ett udda antal, minst fem ledamöter, av vilka en, som är ordförande, utses av länsstyrelsen och de övriga, av vilka hälften skall representera arbetsgivare och hälften arbetare, väljas av landstingen eller stadsfullmäktige. Även dessa bestämmelser överensstämma i huvudsak med nu gällande förhållanden.

Angående arbetsförmedling i allmänhet stadgas, såsom vanligt i dylika fall, att densamma bör avse att förskaffa arbetsgivaren bästa möjliga arbetare och arbetaren arbete, som närmast motsvarar hans krafter och färdigheter, och att hänsyn ej får tagas till förhållanden, som kunna vara av betydelse vid arbetskonflikt. Arbetsförmedlingen skall avse allt slags arbete och ske kostnadsfritt. Arbetsförmedlingsanstalts verksamhet skall ej endast vara lokal utan genom samarbete med andra anstalter jämväl omfatta förmedling av arbete inom hela riket.

Därjämte kan i reglementet andra uppgifter, som stå i samband med arbetsförmedlingen, anförtros arbetsförmedlingsanstalt, exempelvis rådgivning vid yrkesval. Dylik verksamhet till förebyggande av arbetslöshet och mildring av dess följder, har i vissa länder ansetts böra tillhöra, förutom särskilda för ändamålet förefintliga organ, jämväl arbetsförmedlingens uppgifter och har även i ovannämnda utlåtande av socialstyrelsen framhållits såsom synnerligen beaktansvärd. Kommittén har dock icke ansett lämpligt att föreslå särskilda detaljbestämmelser rörande arten och ordnandet av sådan verksamhet, utan torde frå-

gor av denna art lämpligen böra lösas efter vunnen erfarenhet genom åtgärder från landsting och stadsfullmäktige efter samråd med socialstyrelsen och andra intresserade institutioner.

Arbetsförmedlingsanstalt för närvarande tillkommande befogenhet att för medellösa arbetare, som anvisats arbete, utgiva eller förskottera kostnad för resa till arbetsorten bibehålles i förslaget. I vissa närmare angivna fall, då arbetaren vid framkomsten icke erhåller det anvisade arbetet, skall anstalten vara skyldig ersätta därav föranledda resekostnader med rätt att, där arbetsgivaren kan anses vara vållande, hos honom söka åter det utgivna beloppet.

Tillsynen över den offentliga arbetsförmedlingen skulle, liksom för närvarande är fallet, tillkomma socialstyrelsen. Denna myndighet skulle hava att ej endast formellt utan även sakligt pröva och godkänna anstalternas reglementen. Då det tydligen är av särskild vikt att till föreståndare för arbetsförmedlingsanstalt erhålla möjligast lämplig person, föreslås, att ej någon må antagas till föreståndare utan att hava godkänts av socialstyrelsen. Denna myndighet fastställer erforderliga formulär för anstalternas verksamhet och meddelar föreskrifter med avseende å förande av deras räkenskaper. Myndigheten åligger i allmänhet övervaka, att arbetsförmedlingsanstalts verksamhet utövas i överensstämmelse med lagen och i övrigt på sätt, som motsvarar syftet med verksamheten. För sådant ändamål äger myndigheten, liksom andra liknande myndigheter, i motsvarande fall, att i den ordning av densamma bestämmes infordra handlingar och uppgifter rörande verksamheten och räkenskaperna samt statistiska redogörelser ävensom att inventera anstaltens medel och på stället granska räkenskaper och övriga handlingar.

Det är tydligt, att genom dylika bestämmelser socialstyrelsens befogenhet med avseende å den offentliga arbetsförmedlingens övervakande skulle avsevärt ökas utöver den mera formella och rådgivande befogenhet, som för närvarande tillkommer densamma. Denna ökade befogenhet synes emellertid bliva nödvändig, därest man önskar vinna nödiga garantier för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande, och kan även anses motiverad därmed, att staten skulle komma att i större utsträckning än för närvarande bidraga till kostnaderna, och att därför noggrannare tillsyn över statsmedlens användande måste påfordras. Även i flera utländska lagar har motsvarande tillsynsmyndighet en liknande vidsträckt befogenhet, och i det förenämnda utlåtandet av socialstyrelsen om arbetsförmedling framhålles jämväl i en del yttranden från anstalterna vikten av en mera effektiv kontroll.

Skulle socialstyrelsen, vid granskning av arbetsförmedlingsanstalts verksamhet eller räkenskaper, finna anledning till anmärkning, har kommittén ansett att, då anstalternas huvudmän äro landsting eller stadsfullmäktige, man ej lämpligen bör lämna socialstyrelsen, som är ett statens ämbetsverk, befogenhet att föreskriva särskilda åtgärder med avseende å anstalternas verksamhet, utan har kommittén ansett den naturligaste utvägen i sådana fall vara, att socialstyrelsen hos vederbörande landsting eller stadsfullmäktige gör framställning om förhållandet och om vidtagande inom angiven tid av den åtgärd, som finnes erforderlig. Vidtages ej sådan åtgärd inom den angivna tiden, skulle socialstyrelsen äga göra anmälan hos Konungen, som efter omständigheterna äger förordna, att statsbidraget helt eller delvis för viss tid indrages.

Statsbidrag.

Som bekant utgå redan för närvarande bidrag av statsmedel till främjande av den offentliga arbetsförmedlingen. Grunderna för bestämmande av statsbidragens belopp angivas i två härom den 30 juni 1916 utfärdade kungörelser. Bestämmelserna i dessa kungörelser äro följande. Statsunderstöd kan erhållas motsvarande samtliga utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, tele-

gram och interurbana telefonsamtal och tryckning av formulär och blanketter samt, efter prövning i varje fall, för kostnaderna dels för avlöning av personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för särskilda anordningar, som må hava vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring. Därjämte kan under vissa uppgivna villkor, vilka jämväl i huvudsak återfinnas i 8 § av kommitténs lagförslag, statsbidrag erhållas motsvarande hälften av vad som helt eller delvis förskotterats eller utgivits för medellösa arbetssökandes resa å järnväg eller ångbåt för tillträdande av dem genom arbetsförmedlingen anvisade anställningar.

För de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under åren 1919, 1920 och 1921 respektive kronor 833,857, 1,099,544 och 1,228,609 utgingo statsbidragen under motsvarande år med respektive kronor 105,000, 122,630 och 217,504 eller med respektive 12,6, 11,2 och 17,7 procent, varvid bör anmärkas, dels att statsbidrag, som inflyter under visst år, beräknas på grund av förhållandena under nästföregående år, och dels att statsbidragets höga belopp för år 1921 beror på de understöd, som lämnades för den under 1920 igångsatta sjömansförmedlingen med särskilda kontor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg.

Det synes uppenbart, att, om den offentliga arbetsförmedlingen utvidgas i enlighet med kommitténs förslag och således, i stället för att såsom hittills hava grundats på initiativ av landstingen och stadsfullmäktige, hädanefter skulle komma att åligga dessa myndigheter såsom skyldighet, statens bidrag bör normeras efter grunder, som ekonomiskt icke äro mindre fördelaktiga för anstalterna än för närvarande. Med hänsyn jämväl till att arbetsförmedlingsverksamheten därjämte skulle betungas med uppgifter för arbetslöshetsförsäkringen, torde därför statsbidragets årliga belopp ungefärligen böra ökas med vad utgifterna i genomsnitt för de olika anstalterna kunna antagas komma att ökas genom tillämpningen av de nya lagbestämmelserna.

Beträffande grunderna för det av kommittén ifrågasatta statsbidraget, har kommittén tänkt sig, att bidraget borde utgå, dels med belopp väsentligen motsvarande de nuvarande bestämmelserna, och dels därutöver med ett belopp väsentligen motsvarande de ökade utgifterna. Liksom för närvarande skulle sålunda samtliga formulär, som fastställas av socialstyrelsen, bekostas av statsmedel. Dylika formulär skulle tillhandahållas genom socialstyrelsen. Utgifter för postporto, telegram och telefon skulle ävenledes fortfarande ersättas av statsmedel. Även utgifterna för avlöning av personal för särskild anordning för förmedling av arbete inom jordbruket och sjöfarten samt för samarbete mellan anstalterna skulle helt eller delvis ersättas av statsmedel, varvid socialstyrelsen skulle äga bestämma beloppet med hänsyn till omständigheterna. Däremot har kommittén icke ansett bidrag av statsmedel vidare böra förekomma för avlöning av personal för särskild förmedling av arbete inom andra yrkesspecialiteter än jordbruket och sjöfarten, då dylika särskilda anordningar för andra yrkesspecialiteter, därest kommitténs förslag genomföres, icke torde böra särskilt understödjas i vidare mån, än de kunna anses såsom anordningar för samarbete mellan anstalterna. Det ifrågavarande statsbidraget har för övrigt, utom i fråga om sjömansförmedlingen, hittills endast utgått med relativt ringa belopp, såsom exempelvis för åren 1920 och 1921 till 11,000 à 12,000 kronor om året. Beträffande understöd för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring har kommittén ansett härför möjligen fortfarande erforderliga bestämmelser icke

böra meddelas i lag utan, såsom för närvarande är fallet, genom särskilda föreskrifter. I fråga om bidrag av statsmedel till täckande av resekostnader för medellös arbetare hava i huvudsak samma bestämmelser bibehållits, som för närvarande äro gällande.

Utöver dessa statsbidrag, vilka således skulle utgå huvudsakligen enligt nu gällande grunder, bör enligt kommitténs förslag staten bidraga med en femtedel av utgifterna för övriga anstalterna åliggande utgifter. Såsom nedan närmare utföres, torde detta ytterligare statsbidrag kunna i huvudsak antagas motsvara kostnaderna för den genom lagförslaget avsedda utvidgningen av den offentliga arbetsförmedlingen.

Beträffande kommunerna har kommittén, som tänkt sig utvecklingen av den offentliga arbetsförmedlingen fortfarande böra ske efter väsentligen samma grunder som hittills, icke ansett dem böra åläggas någon särskild bidragsskyldighet. I ett avseende har kommittén dock trott sig härutinnan böra göra en avvikelse, nämligen så till vida, att erforderliga lokaler, jämte värme och belysning, för huvud- och avdelningskontoren skulle kostnadsfritt tillhandahållas av de kommuner, där dessa kontor äro belägna. Detta åliggande för kommunerna torde fullt motiveras av deras ekonomiska intressen i förevarande avseende. I enlighet härmed skulle för stad, som icke deltager i landsting, utgiften för dess såsom kommun åliggande skyldighet att tillhandahålla erforderliga lokaler, icke anses såsom utgift, för vilken statsbidrag kunde beräknas.

Utgifterna för arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet hava helt naturligt ökats under årens lopp. Från en summa av omkring 10,500 under första året 1902, då ännu endast två anstalter funnos, hava utgifterna under de därefter följande åren till år 1915, då det nuvarande antalet anstalter uppnåddes, vuxit till runt 375,700 kronor. Under den därefter följande perioden 1916—1921 uppgingo utgifterna, inkl. inbetalningar av räntor och kapitalskulder, för vart och ett av dessa år till respektive kronor 402,500, 456,700, 639,000, 833,900, 1,099,500 och 1,228,600. Från och med år 1918 beror den betydande ökningen av utgifterna, förutom på ökningen av antalet kontor och av verksamheten i allmänhet, till stor del på kristidsförhållandena, vilka medförde dels ökad särskild verksamhet för anstalterna och dels ökade avlöningar för personalen. För åren 1920 och 1921 tillkomma dessutom utgifter för personalen vid den särskilda sjömansförmedlingen, vilka för 1920 beräknades till omkring 60,000 och för 1921 till omkring 90,000 kronor.

För att erhålla en ungefärlig föreställning om de för arbetsförmedlingen, efter tillämpning av kommitténs förslag, uppkommande kostnader och om det av kommittén föreslagna statsbidragets storlek, har på sätt som följer en överslagsberäkning blivit gjord. Denna beräkning grundar sig på de till socialstyrelsen från anstalterna ingivna uppgifter angående räkenskaperna för år 1921, kompletterade med uppgifter från nämnda myndighet. Härvid bör dock uppmärksammas, att dessa uppgifter icke äro så fullständiga eller enhetliga, att de i alla avseenden kunna tjäna till ledning för beräkningen. Uppgifterna för det nämnda året synas vara av betydelse av den anledning, att under detta år såväl utgifterna för personal som för arbetsförmedlingsverksamheten av känd anledning varit särskilt höga, och en på dessa förhållanden byggd kostnadsberäkning därför torde erbjuda garantier för en avsevärd framtid.

Enligt nämnda uppgifter fördela sig kostnaderna, återbetalda lån ej inräknade, för den offentliga arbetsförmedlingen i sin helhet för år 1921 i huvudsak på följande poster, varvid beloppen avrundats till jämna tusental kronor.

Postporto, telegram, telefon och tryckning av formulär, vilka utgifter såväl för närvarande som enligt kommitténs förslag skulle ersättas av statsmedel	115,000
Avlöning av personal för särskild anordning för förmedling av arbete inom jordbruket och sjöfarten och för samarbete mellan anstalterna, vilka utgifter enligt kommitténs förslag, liksom för närvarande, i allmänhet skulle bestridas av statsmedel, omkring	133,000
Bidrag till arbetares resor, vilka såväl för närvarande som enligt kommitténs förslag till hälften täckas av statsmedel, omkring	15,000
Avlöning för huvudkontorens personal, vilka enligt förslaget till en femtedel skulle täckas av statsmedel	570,000
Avlöningar för övrig personal, vilka enligt förslaget jämväl till en femtedel skulle täckas av statsmedel	161,000
Tryckning, skrivmaterial, annonser o. d., städning, kostnad för styrelsens resor, inköp av inventarier m. m., vilka enligt förslaget till en femtedel skulle täckas av statsmedel	74,000
Lokaler, värme och belysning, vilka enligt förslaget skulle bestridas av kommunerna	105,000
Summa kronor	1,173,000

Under år 1921 hava i statsbidrag influtit runt 218,000 kronor, beräknade enligt förhållandena under år 1920, vadan i övrigt utgifterna för den offentliga arbetsförmedlingen uppgingo till 955,000 kronor. Tager man däremot hänsyn till, att de tre första utgiftsposterna i det närmaste täckas av statsbidrag, som visserligen inflyta först under följande år, skulle något mer än summan av de fyra sista posterna eller omkring 920,000 bestridas genom landstingsmedel och andra inkomster än statsbidrag.

Av utgifterna har huvudparten eller 821,000 kronor bestritts genom anslag från landstingen och de fem städer, vilka icke deltaga i landsting och vilka enligt kommitténs förslag skulle jämställas med landsting. Bland dessa fem städer har även Malmö, ehuru för närvarande icke säte för en huvudanstalt i egentlig mening, blivit medräknad. Från kommunerna i övrigt hava lämnats bidrag till sammanlagt belopp av 101,000 kronor. Från hushållningssällskap och vissa föreningar hava influtit mindre avsevärda belopp, nämligen tillsammans 10,000 kronor. Därjämte hava i räntor m. m. influtit 90,000 kronor. Tillsammans med statsbidragen uppgingo således under 1921 de disponibla inkomsterna, statsbidraget inräknat, till 1,240,000. Härvid bör märkas, att, såsom nämnts, betydande avbetalningar å skulder ägt rum. Utöver vad som upptagits i räkenskaperna, hava anstalterna och avdelningskontoren i flera fall åtnjutit förmånen av fria lokaler.

För att erhålla en åtminstone ungefärlig uppskattning av de belopp, till vilka kostnaderna för den offentliga arbetsförmedlingen och statsbidraget till densamma enligt kommitténs förslag skulle komma att uppgå, har kommittén i första hand vänt sig till länsarbetsförmedlingsanstalterna i riket för att erhålla nödiga uppgifter angående de avdelningskontor eller ombud, som utöver de nuvarande skulle bliva erforderliga för att arbetsförmedlingen, såsom med kommitténs förslag avses, skulle bliva tillräckligt effektiv.

För närvarande finnas 25 länsarbetsförmedlingsanstalter, därvid anstalterna

i Malmö och Gävle, såsom antagligen även framdeles åtminstone tillsvidare torde bliva fallet, äro huvudanstalter jämväl för dessa båda städer. Anstalterna i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Hälsingborg skulle även efter kommitténs förslag fortfarande bliva huvudkontor för dessa städer. Räknar man de kommunala skånska kontoren i Lund, Landskrona, Ystad, Trälleborg, Eslöv och Skurup såsom avdelningskontor till Malmöanstalten, har man f. n. i hela riket inalles 104 avdelningskontor. Härtill komma vid några huvudkontor 4 särskilda avdelningar för sjömansförmedling och 2 avdelningar för jordbruksförmedling, ävensom några avdelningar för andra yrkesspecialiteter.

Enligt de från länsanstalterna inkomna uppgifterna och med stöd av vad kommittén i övrigt kunnat inhämta synas, för att den offentliga arbetsförmedlingen skall vinna den effektivitet, som avses med kommitténs förslag, ytterligare omkring 50 avdelningskontor inom olika delar av landet bliva erforderliga. Möjligen torde ock vid någon anstalt eller kontor, utöver de för sådant ändamål verkande ombuden, någon avdelning för sjömans- eller jordbruksförmedling ytterligare bliva erforderlig.

Beträffande kostnaderna för den närmaste framtiden för avlöningar till personalen vid anstalterna och avdelningskontoren, f. n. tillsammans summan av 570,000 och 161,000 kronor eller inalles 731,000 kronor, har kommittén, med hänsyn till att de nuvarande avlöningarna äro bestämda efter kristidsförhållanden, trott sig kunna utgå från nämnda belopp, oaktat personalen på grund av den föreslagna utvidgningen av verksamhet torde komma att något ökas. Kostnaderna för de 50 nya avdelningskontoren, vilka antagligen i allmänhet bliva något mindre än de nuvarande, hava för säkerhetens skull beräknats efter medeltalskostnaden för de nu befintliga kontoren med undantag för de ovannämnda kommunala anstalterna i Skåne, vilka såsom nämnts, f. n. fungera såsom självständiga kontor. Då hela avlöningen för personalen vid de ifrågavarande avdelningskontoren under år 1921 uppgick till sammanlagt 161,000 kronor och dessa kontors antal utgjorde 98, kan man i medeltal uppskatta kostnaden av avlöningarna för varje dylikt kontor till omkring 1,600 à 1,700 kronor. Antager man för denna medelkostnad ett belopp av 1,700 kronor, skulle kostnaden för de 50 nya avdelningskontoren kunna beräknas till omkring 85,000 kronor. Lägger man detta belopp till den ovannämnda summan 731,000 kronor för samtliga nu utgående avlöningar, erhåller man för avlöningarna vid förevarande kostnadsberäkning, som avser kostnaderna för den närmaste framtiden enligt kommitténs förslag, ett belopp av 816,000 kronor.

Härtill komma kostnaderna för avlöning av personal för särskilda anordningar för sjömans- och jordbruksförmedling samt för samarbete mellan arbetsförmedlingsorganen, vilka kostnader såväl för närvarande som enligt kommitténs förslag skulle ersättas av statsmedel. Dessa kostnader, som f. n. uppgå till 133,000 kronor, hava vid närvarande beräkning, med hänsyn till eventuella utvidgningar, upptagits till 160,000 kronor.

Under det att huvud- och avdelningskontor skulle finnas å platser, där arbetslösheten, särskilt på grund av förekomsten av industriella företag, även under mera normala förhållanden, kan antagas hava en sådan omfattning, att för arbetsförmedlingsverksamheten erfordras särskild lokal jämte en eller flera tjänstemän, böra på andra platser inom riket, där arbetslösheten i allmänhet kan antagas endast förekomma mera sporadiskt, s. k. ombud vara tillräckliga. Liksom för närvarande behöver dylikt platsombud ej någon särskild lokal för sin verksamhet utan antages kunna mottaga de arbetssökande i sitt hem eller annan egen lokal. För sitt arbete skulle ombuden kunna påräkna

något arvode ävensom i vissa fall ersättning, i andra fall åtminstone skäligt bidrag för telefon.

Beträffande antalet erforderliga platsombud är det synnerligen svårt att erhålla någon mera noggrann uppskattning. Omedelbart före den nuvarande kristiden uppgick antalet dylika av anstalterna anställda ombud endast till några tiotal. Under kristiden blev det självfallet nödvändigt att inom de flesta något mera betydande kommuner hava organ för den statliga understödsverksamheten. Sådana organ vore huvudsakligen länshjälpskommittéerna och de kommunala arbetslöshetskommittéerna. Å orter, där dylika kommittéer funnos, måste i många fall särskilda ombud för arbetsförmedlingsanstalterna utses. Man torde därför i fråga om antalet ombud, som skulle motsvara den med kommitténs förslag avsedda utvecklingen av den offentliga arbetsförmedlingen, erhålla en maximisiffra, om man utgår från antalet kommuner, i vilka kommunala arbetslöshetskommittéer vore tillsatta. Enligt en av statens arbetslöshetskommission den 20 februari 1922 publicerad förteckning bl. a. över dessa kommittéer uppgick antalet kommuner, för vilka dylika kommittéer utsetts, till 834, därvid frånräknats de kommuner, i vilka huvud- eller avdelningskontor tänkts skola finnas. Emellertid torde denna siffra vara för hög, då inom flera av de ifrågavarande kommunerna förmedlingsverksamheten varit synnerligen obetydlig och ej haft den omfattning, att särskilt ombud skulle varit behövligt, utan hade i flera sådana fall behovet säkerligen kunnat tillgodoses genom utseende av ombud för flera kommuner. Enligt de från länsarbetsförmedlingsanstalterna inkomna uppgifterna skulle också antalet erforderliga ombud icke behöva bliva större än sammanlagt omkring 550. För vinnande av ytterligare utredning i förevarande avseende har kommittén vänt sig till landsorganisationen med anhållan om uppgift angående de orter, där till organisationen anslutna fackförbund hava underavdelningar, enär man kunde antaga, att å dylika orter antalet arbetare skulle vara så betydande, att arbetsförmedlingsorgan kunde bliva erforderliga. Av den lämnade uppgiften framgick, att antalet orter för dylika underavdelningar utgjorde 1,145. Vid närmare granskning av förhållandena visade det sig emellertid, att många av dessa orter voro belägna i närheten av varandra samt att å en del orter antalet arbetare var ganska obetydligt, så att för de ifrågavarande avdelningarnas behov knappast 600 ombud skulle behövas. Om man därför anslår de erforderliga ombudens antal till runt 600, torde detta antal kunna anses motsvara behovet även under kristidsförhållanden och således under normala förhållanden vara att anse såsom ett maximum.

I fråga om kostnaderna för ombuden äro uppgifterna från anstalterna till socialstyrelsen synnerligen ofullständiga. I flertalet fall saknas härom alla uppgifter, till en del beroende på att de från kommuner utgående anslag av mindre belopp huvudsakligen torde avsett ersättning till ombud inom deras områden. Ofta torde ombuden ej haft annan ersättning än fri telefon eller bidrag till kostnaderna för telefon. I allmänhet torde man vid förevarande kostnadsberäkning böra utgå från att ombuden i allmänhet skulle erhålla förmånen av fri telefon. I genomsnitt torde den årliga kostnaden för denna förmån böra upptagas till runt 100 kronor. Vad arvodena beträffar, synas dessa för närvarande vara synnerligen obetydliga, vanligen ej överstigande 50 kronor. I några fall, där fri telefon åtnjutes, åtnjutes intet särskilt arvode. Betänker man, att fall förekomma, då t. o. m. föreståndare för avdelningskontor endast åtnjuta arvode till belopp av några hundratal kronor samt att befattningen såsom arbetsförmedlingsombud ofta med fördel skulle kunna förenas med befattning såsom ombud för riksförsäkringsanstalten, vilka ombud som bekant i stor utsträckning hava att befatta sig med arbetar- och arbetsgivarförhållanden

och i flera fall hava egen telefon, torde man såsom arvode för ifrågavarande ombud högst böra antaga ett genomsnittsbelopp av 100 kronor. Då enligt kommitténs förslag den offentliga arbetsförmedlingen fortfarande är byggd på väsentligen samma grunder som de nu gällande, synes man dock kunna antaga, att kommunerna såsom hittills åtminstone i vissa fall skola fortsätta med sina bidrag.

Utgår man sålunda, för att vara på den säkra sidan, från ett antal av 600 ombud med i genomsnitt 100 kronors årligt arvode, kommer man till en summa för dessa arvoden av 60,000 kronor. Kostnaderna för telefon för dessa ombud skulle, efter en ersättning av 100 kronor för varje fall, ävenledes uppgå till 60,000 kronor. Såsom redan framhållits äro dessa siffror maximisiffror. Under mera normala tider torde antalet ombud och kostnaderna för desamma kunna väsentligt reduceras.

Beträffande utgifterna för postporto, telegram, telefon och tryckning av formulär bör den för år 1921 angivna summan av 115,000 kronor först och främst ökas med ovannämnda högst 60,000 kronor för telefon till ombuden. Ehuru kostnaderna i övrigt för postporto och telefon på grund av sänkning av taxorna torde komma att reduceras, synes å andra sidan dock någon minskning av beloppet för dessa kostnader, med hänsyn till den utvidgade verksamheten, här icke böra ifrågasättas. Härtill kommer en avsevärd ökning av kostnaderna för tryckning av socialstyrelsens formulär. För samtliga de ifrågavarande utgifterna upptagas i enlighet härmed ett årligt belopp av runt 200,000 kronor. Bidraget till arbetares resor är synnerligen svårt att uppskatta. Kommittén har måst nöja sig med en ungefärlig uppskattning av dessa bidrag till ett årligt belopp av 30,000 kronor. För övriga utgifter för tryckning, skrivmaterial, städning av lokaler m. m., vilka för år 1921 uppgingo till 74,000 kronor, har med hänsyn till den ökade verksamheten ansetts böra beräknas ett belopp av runt 100,000 kronor.

Då erforderliga lokaler, jämte värme och belysning, för kontoren hädanefter skulle tillhandahållas av kommunerna och således icke falla landstingen till last, erfordras för beräkning av landstingens utgifter egentligen icke någon beräkning av kostnaderna härför. För jämförelse med de förut angivna utgifterna för år 1921 har dock värdet av dessa förmåner ansetts böra upptagas och har detta värde uppskattats till ett ungefärligt belopp av 150,000 kronor. För de stora städerna beräknades utgifter för lokaler m. m. under år 1921 till omkring 53,000 kronor. Vid förevarande kostnadsberäkning har ett belopp av 70,000 kronor upptagits för denna kostnad, och torde därvid böra erinras om att enligt 9 § av förslaget statsbidrag icke utgår för denna utgift.

Enligt vad sålunda anförts, synes den årliga kostnaden för den offentliga arbetsförmedlingen enligt kommitténs förslag kunna beräknas å följande sätt. varvid såsom ovan angivits vissa av posterna äro maximibelopp eller ock rent approximativa:

postporto m. m.	200,000	kronor
särskilda anordningar	160,000	»
bidrag till arbetares resor	30,000	»
avlöning till personal vid anstalter och kontor	816,000	»
ombudens arvoden	60,000	»
tryckning, skrivmaterial m. m.	100,000	»
lokaler m. m. för större städer	70,000	»
» » » övriga kommuner	150,000	»
Summa	1,586,000	kronor.

alltså ungefär en tredjedel mer än de förut angivna utgifterna, 1,173,000 kronor, under år 1921, varvid bör erinras, att jämväl under nuvarande förhållanden vissa kommuner tillhandahålla lokal.

Av de anförda posterna skulle enligt kommitténs förslag följande belopp ersättas genom statsbidrag:

postporto m. m.	200,000	kronor
särskilda anordningar	160,000	»
bidrag till arbetares resor, hälften	15,000	»
avlöningar, en femtedel	163,000	»
ombudens arvoden, en femtedel	12,000	»
tryckning m. m., en femtedel	20,000	»
Summa	570,000	kronor.

Statsbidragets årliga belopp skulle således högst komma att utgöra 570,000 kronor. Jämfört med statsbidraget, 218,000 kronor, under år 1921, innebär detta en ökning med runt 350,000 kronor. Såsom redan nämnts, torde dock åtminstone under normala arbetsförhållanden statens bidrag komma att bliva avsevärt mindre än nu nämnda belopp.

För landstingen och de större städerna skulle således följande utgiftsposter kvarstå, nämligen:

bidrag till arbetares resor, hälften	15,000	kronor
avlöningar, fyra femtedelar	653,000	»
ombudens arvoden, fyra femtedelar	48,000	»
tryckning m. m., fyra femtedelar	80,000	»
lokaler m. m. för större städer	70,000	»
Summa	866,000	kronor.

Jämför man härmed de utgifter för år 1921, som icke ersättas genom statsmedel, samt bortser man från lokalhyrorna, erhåller man för nämnda år följande utgiftsposter för landstingen och de större städerna:

bidrag till arbetares resor omkring	8,000	kronor
avlöningar	731,000	»
tryckning m. m.	74,000	»
lokaler m. m. för större städer	53,000	»
Summa	866,000	kronor.

således samma summa som den ovan beräknade.

I följd av statsbidraget skulle således, såsom med förslaget avsetts, landstingen och de större städernas sammanlagda kostnader icke komma att ökas. Vid den nu gjorda jämförelsen har dock, såsom nämnts, i fråga om de mindre kommunerna hänsyn ej tagits till kostnaderna för erforderliga lokaler jämte värme och belysning. Av dessa kostnader, som för år 1921 för samtliga kommuner uppgingo till 105,000 kronor, vartill bör läggas omkring 25,000 kronor för värdet av lokaler, som redan nu tillhandahållas av kommuner, belöpa enligt vad förut nämnts, för samma år 53,000 kronor å de större städerna, vadan omkring 77,000 kronor skulle motsvara värdet av lokaler, som för närvarande tillhandahållas inom de mindre kommunerna. Då värdet av dessa lokaler för framtiden antagits till 150,000 kronor årligen, skulle genom den föreslagna anordningen, som till avsevärd del innebär en överflyttning av ifrågavarande

kostnader från de större kommunerna, landstingen, på mindre kommuner, årliga kostnaden för lokalerna komma att ökas med omkring 73,000 kronor, vilken ökning icke täckes av det föreslagna statsbidraget. Beredande av lokaler torde dock i flera fall ej behöva medföra kontanta utgifter från kommunerna, då dessa ej sällan kunna bereda erforderligt utrymme för arbetsförmedlingen inom dem tillhörande, för särskilda ändamål uppförda byggnader, utan att någon avsevärd hyra skulle behöva beräknas. Såsom ovan framhållits har kommittén trott sig kunna ifrågasätta en sålunda ökad börda för kommunerna på grund av deras uppenbara intresse av arbetsförmedlingsverksamheten.

Enligt kommitténs förslag skulle således visserligen landstingens och de större städernas kostnader icke komma att ökas, men däremot skulle någon ökning äga rum i fråga om de mindre kommunernas kostnader och således även i fråga om vad man skulle kunna kalla den sammanlagda kommunala kostnaden. Ville man bestämma den del av statsbidraget, som i förslaget bestämts till en femtedel av vissa utgifter, i stället till en fjärdedel av samma utgifter, skulle ökningen av den sammanlagda kommunala kostnaden väsentligen utjämnas, då statsbidraget därigenom skulle komma att ökas med omkring 50,000 kronor och landstingens utgifter minskas med samma belopp. För de mindre kommuner, vilka själva skulle hava att tillhandahålla erforderliga lokaler, åstadkommes härigenom dock icke någon lättnad.

Vid förestående överslagsberäkning har hänsyn tagits allenast till kostnaderna för den offentliga arbetsförmedlingen i sin helhet, då kommittén, ehuru förhållandena vid de särskilda anstalterna äro synnerligen växlande, icke ansett lämpligt ingå på en mer eller mindre detaljerad utredning rörande varje sådan anstalt. En dylik utredning skulle nämligen möjligen kunna innebära ett bedömande från kommitténs sida av den nuvarande verksamheten inom dessa anstalter eller ock kunna anses åsyfta anvisningar rörande verksamhetens ordnande för framtiden, vilka anvisningar sedermera vid tillämpningen kunde visa sig vara mindre ändamålsenliga. För vinnandet av huvudändamålet med beräkningen, nämligen en ungefärlig uppskattning av statsbidragets antagliga belopp, har ej heller någon redogörelse för de olika anstalternas nuvarande verksamhet varit behövlig.

Statsbidrag till arbetslöshetskassor.

Utländsk lagstiftning.

Såsom redan antytts, har man, i fråga om arbetslösheten och dess följder, i första hand sökt botemedlen i beredande av nya arbetstillfällen och ordnande av en väl organiserad arbetsförmedling. Den närmaste uppgiften har överallt varit att skaffa arbete åt den arbetsvillige.

Emellertid är det, ej endast under kristider utan även under mera normala förhållanden, ej alltid möjligt att i tillräcklig utsträckning bereda arbete för de arbetslösa. Den, som ej kan erhålla arbete, har då vanligen ingen annan utväg för sitt och de sinas uppehälle än att vända sig till den allmänna fattigvården. Visserligen utgivas fattigvårdsunderstöden enligt den moderna lagstiftningen under humanare former än förut, men ännu häftar vid dessa understöd en förödmjukande karaktär av allmosa, varjämte understöden själva, som uteslutande bestridas av allmänna medel, naturligen måste begränsas till det minsta möjliga. Man har därför i så gott som alla civiliserade länder under senare tider sökt andra vägar för understödsverksamheten än fattigvården, till avhjälpande av missförhållandena.

I anslutning till redan under skråväsendet förefintliga förhållanden, började arbetslöshetsförsäkringen därmed, att arbetarnas fackorganisationer, förutom övriga, vanligen lönepolitiska uppgifter, i flera fall även sökte bereda understöd för arbetslösa medlemmar. Efter hand funno sig kommuner eller staten böra lämna bidrag till denna frivilliga understödsverksamhet och ordna densamma genom lagstiftning. Slutligen har man i några länder ansett sig böra genomföra obligatorisk försäkring.

Innan kommittén övergår till att redogöra för sitt lagförslag i ämnet, anser sig kommittén böra förutskicka en redogörelse för åtgärderna på området i olika länder. Vid denna redogörelse, som avser huvuddragen av den nuvarande lagstiftningen, under det att beträffande vissa detaljbestämmelser redogörelse lämnas i den speciella motiveringen, har kommittén ansett sig först böra redogöra för den *obligatoriska* försäkringen.

England.

England måste anses vara föregångslandet i fråga om anordnande av arbetslöshetsförsäkring genom arbetarnas fackorganisationer. Den första arbetslöshetskassan bildades redan år 1831 av en förening av gjutare. Senare växte antalet dylika kassor i avsevärd utsträckning. År 1891 var antalet kassor 193 och 1901 ej mindre än 1,293. Dessa kassor omfattade huvudsakligen yrkesutbildade arbetare och bedrevo sin verksamhet utan nämnvärt understöd från annat håll.

För att göra även övriga arbetare delaktiga av en dylik försäkrings fördelar, ansåg man sig böra införa tvångsförsäkring mot arbetslöshet. Försäkringen ordnades genom bestämmelserna i andra delen av den år 1911 antagna stora försäkringslagen »National Insurance Act». Försäkringen inskränktes tillsvidare till byggnadsfacken, mekaniska verkstäder, sågverk, snickerifabriker m. m. med tillsammans omkring 2,5 miljoner arbetare. Genom lag

den 4 september 1916 utvidgades försäkringen till vissa krigsindustrier, varigenom antalet försäkrade ökades till 4 miljoner. Samtidigt med demobiliseringen 1918 infördes en allmän understödsverksamhet för de arbetslösa. Enligt lagen den 9 augusti 1920 utvidgades den obligatoriska försäkringen till att omfatta 12 miljoner arbetare eller två tredjedelar av samtliga arbetare i riket. Av de försäkrade utgöres omkring en tredjedel av kvinnliga arbetare. Undantagna äro väsentligen arbetare inom jord- och skogsbruk, husliga tjänare samt tjänstemän i allmän tjänst.

Kostnaderna för försäkringen bestridas genom avgifter av arbetarna och arbetsgivarna med bidrag av staten. Avgifterna och bidragen äro, åtminstone tillsvidare, lika för alla yrken utan hänsyn till den olika arbetslöshetsrisken. Efter hand hava avgifterna och bidragen höjts genom särskilda lagar. Enligt lagen den 12 april 1922 utgör veckoavgiften för manlig arbetare 9 pence (67,5 öre), motsvarande en årsavgift av 39 shillings (35,10 kr.). Arbetsgivarens veckobidrag är 1 penny högre än arbetarens, nämligen 10 pence (75 öre) och arbetsgivarens årsavgift således 43 1/3 shillings (39 kr.). För kvinnor äro arbetarens och arbetsgivarens avgifter 2 pence lägre än för männen. För arbetare under 18 år äro avgifterna vanligen hälften så stora som för äldre arbetare. Statens bidrag till varje avgift, vilket bidrag förut utgjorde 20 procent av totalavgiften, utgör numera 26 till 30 procent. De nu anförda avgifterna angivas såsom provisoriska och synas, med avseende å sin storlek och vid jämförelse med de betydligt lägre avgifterna enligt den första lagen, närmast vara betingade av kristidsförhållanden.

Försäkringen äger i allmänhet rum i en statsfond med lokal administration genom statliga arbetsförmedlingsanstalter. Administrationen kan dock även under vissa villkor anförtros åt godkända sjukkassor eller fackföreningar. Även kunna arbetare och arbetsgivare sinsemellan enas om särskild administration, genom vilken anordning omkring en tredjedel av arbetarna anses komma att bliva försäkrade. Man befarar dock, att genom dylika anordningar de bästa riskerna komma att absorberas. Avgifterna erläggas av arbetsgivarna i regel genom inklistrande av försäkringsmärken i arbetarnas arbetsböcker. Beslut om understöd fattas i första hand av försäkringstjänstemän, och kunna överklagas hos paritetiskt sammansatta nämnder och därefter hos en av regeringen för sådant ändamål för hela riket utsedd skiljedomare.

I *Italien* infördes under kriget tvångsförsäkring för krigsindustriens arbetare. I samband med demobiliseringen påbörjades, liksom i England, en omfattande understödsverksamhet för arbetslösa. Genom lag den 19 oktober 1919 infördes därefter en mera allmän försäkring mot arbetslöshet, vilken liksom sjuk- och invalidförsäkringen omfattar samtliga arbetare mellan 15 och 65 år, med undantag väsentligen för husliga tjänare och tjänstemän i allmän tjänst. Den italienska lagen omfattar således, i motsats till den engelska, även arbetare i jord- och skogsbruk. Genom samma lag ordnades, såsom förut anförts, även den offentliga arbetsförmedlingen. *Italien.*

Kostnaderna för försäkringen bestridas dels genom statsbidrag, som för de första tre finansåren bestämts till 40 miljoner lire årligen, samt dels genom avgifter från arbetarna och arbetsgivarna med hälften var. Avgifterna äro tillsvidare lika för alla yrken, men tänkas framdeles kunna bliva olika för olika risker. Med avseende å avgiftens belopp indelas arbetarna i tre klasser. För en veckolön över 8 lire är totala veckoavgiften 1,05 lire. För en veckolön av mer än 4 men högst 8 lire är veckoavgiften 70 centimes och för en veckolön av 4 lire och därunder är veckoavgiften 35 centimes.

Försäkringen äger i regel rum i provinsialkassor, som förvaltas av provinsialnämnderna för arbetsförmedling och arbetslöshet, men kan också ske genom yrkeskassor, som därtill erhållit befogenhet. Avgiften erlägges av ar-

betsgivaren i regel genom inklistrande av försäkringsmärken, men kunna även inbetalas genom postkontoren eller på annat sätt. Tvister underkastas i första hand provinsialnämnderna och i andra instans ett centralt utskott för arbetsförmedling och arbetslöshet.

Österrike. I *Österrike* påbörjades i samband med demobiliseringen, liksom i England och Italien, statlig understödsverksamhet för arbetslösa arbetare. Genom lag den 24 mars 1920 infördes obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, vilken väsentligen omfattar samma personer som sjukförsäkringen och pensionsförsäkringen för privatanställda, således flertalet arbetare och tjänstemän i enskild tjänst. Undantagna äro, liksom i England, huvudsakligen jord- och skogsbruksarbetare, husliga tjänare och tjänstemän i allmän tjänst.

Kostnaderna för försäkringen bestridas närmast genom statsmedel. Två tredjedelar av vad staten utgivit fördelas därefter lika på arbetarna och arbetsgivarna. Fördelningen äger tillsvidare rum efter storleken av utbetalda lönebelopp, men torde framdeles komma att ske även med hänsyn till riskens storlek. Avgifterna erläggas i samband med avgifterna för den obligatoriska sjukförsäkringen.

Försäkringen omhänderhaves i första hand av lokala arbetslöshetsanstalter, som stå under ledning av paritetiskt sammansatta distriktskommissioner, hos vilka anstalternas beslut kunna överklagas. Över kommissionernas beslut kan klagan föras hos centralstyrelsen för social förvaltning.

Schweiz. I *Schweiz*, där man redan tidigare i några kantoner haft statsunderstödd frivillig försäkring, har genom förordningar den 29 oktober 1919 och den 30 september 1921, såsom synes provisoriskt, genomförts ett särskilt slag av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som i huvudsak har karaktären av försörjning. Försäkringen omfattar varje arbetare över sexton år, som har regelbundet förvärvsarbete och avser understöd, som icke får anses såsom fattigvård, till belopp, som bestämmes med hänsyn till behovet.

Kostnaderna fördelas i allmänhet lika mellan staten och kantonerna, vilka sistnämnda kunna belasta kommunerna med högst hälften av sitt bidrag. För sådan arbetslöshet, som beror på extraordinära, genom kriget uppkomna förhållanden, hava även arbetsgivarna skyldighet att lämna bidrag, motsvarande i regel för varje arbetare minst avlöningen för en vecka och högst avlöningen för sex veckor. Arbetsgivare kunna befrias från bidragsskyldighet, därest inom deras företag arbetslöshet ej kan förväntas.

Den ifrågavarande försäkringen handhaves av myndigheter, som bestämmas av kantonerna. För hela förbundsstaten har inrättats ett särskilt ämbete för arbetslöshetsförsörjning, bestående av tre avdelningar, en för beredande av arbetstillfällen, en för arbetsförmedling och en för arbetslöshetsunderstöd.

Tyskland. I *Tyskland* har, liksom i flera andra länder, försäkring mot arbetslöshet hittills endast ägt rum i fackföreningskassor, av kommunen inrättade frivilliga kassor, sparinrättningar m. m., i regel med kommunala bidrag till verksamheten. Genom förordning den 13 december 1918 genomfördes en understödsverksamhet för arbetslösa, som till följd av kriget befunno sig i nödläge. Denna verksamhet, som i övrigt liknar den i Schweiz genomförda försörjningen, avser dock endast krigsförhållandena och torde därför en närmare redogörelse för densamma här icke vara nödvändig.

Däremot föreligger för närvarande till behandling av riksdagen ett fullständigt, under år 1921 utarbetat förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, för vars huvudgrunder i korthet torde böra redogöras. Ett tidigare under åren 1919 och 1920 av regeringen framlagt förslag ledde ej till något resultat. Försäkringen omfattar enligt det sista förslaget i allmänhet de arbetare, som äro obligatoriskt sjukförsäkrade, med undantag, liksom i England och Österrike, väsentligen av arbetare i jord- och skogsbruk samt husliga tjänare och tjänste-

män i allmän tjänst. Kostnaderna bestridas till en tredjedel av arbetarna, en tredjedel av arbetsgivarna och i övrigt av riket, förbundsstaterna och kommunerna. Arbetsgivarnas och arbetarnas avgifter, genom vilka även två tredjedelar av kostnaden för arbetsförmedlingen täckas, betalas i sammanhang med avgifterna till sjukkassorna. Understödens belopp bestämmas av ordföranden i vederbörande arbetsförmedlingsanstalt och utbetalas genom den kommun, för vilken anstalten inrättats. Grunderna för beräkning av understödens belopp bestämmas genom särskild förordning av arbetsministern under förutsättning av godkännande av ett av riksdagen för ändamålet tillsatt utskott av tjuguåtta personer. Klagan över beslut av ordföranden i arbetsförmedlingsanstalt föres hos anstaltens förvaltningsutskott. Nästa instans är förvaltningsutskottet hos vederbörande förbundsstats ämbete för arbetsförmedling.

Såsom ovan anförts, har man i länder, som icke infört obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, hittills åtnöjt sig med att reglera och ekonomiskt understödja arbetarnas självhjälpssträvanden på detta område. I flera av dessa länder pågå dock förarbeten till införande av obligatorisk försäkring. Kommittén övergår nu till att lämna en kortfattad översikt över de gällande lagarna rörande statsunderstödd frivillig försäkring och inskränker sig därvid, liksom i fråga om den obligatoriska försäkringen, till en redogörelse för grunddragen och återkommer till de viktigare detaljbestämmelserna vid behandling av motsvarande delar av kommitténs eget förslag.

I *Danmark* har man redan tidigt sökt skydda arbetarna mot arbetslöshetens följder genom offentlig understödsverksamhet, skild från fattigvården. Sålunda upprättades på 1850-talet en från fattigvården skild kommunal institution »De fattiges Kasse» med kommunbidrag och stundom med tillskott av statsmedel. Redan vid slutet av förra århundradet funnos fackorganisationer, som meddelade arbetslöshetsunderstöd åt medlemmar. Enligt lag den 10 mars 1879 synas kommunerna hava fått befogenhet att lämna anslag för dylika ändamål. Sedan frågan om understöd av statsmedel till försäkring mot arbetslöshet flera gånger på grund av motioner, ej endast från arbetarrepresentanter, utan även från högerhåll, behandlats av riksdagen, upptogs frågan av 1903 års invaliditetskommitté, som 1906 avgav förslag till lag om erkända arbetslöshetskassor. Detta förslag ligger i alla väsentliga delar till grund för 1907 års lag om erkända arbetslöshetskassor. I lagen bestämdes, att den skulle revideras vid 1912 års riksdag. Lagen den 8 april 1914 innehåller ändringar, vilka i allmänhet dock icke äro av betydelse med undantag av den nya bestämmelsen om rätt för kassorna att upprätta särskild fond för understöd vid extraordinär arbetslöshet med bidrag från staten och kommunerna. Senare hava en del förordningar och lagar utkommit rörande nödhjälpsarbeten och understöd under kristiden. *Danmark.*

Under den senaste tiden ansågos emellertid bestämmelser böra i lagen intagas, som kunde tjäna till avlösning av de i särskild lag den 22 december 1920 givna bestämmelser om extraordinära arbetslöshetsunderstöd. Därjämte hade behov gjort sig gällande, att närmare sammanknyta lagbestämmelserna om arbetslöshetskassor med bestämmelserna om arbetsförmedlingen, som dittills varit ordnad genom särskild lag den 29 april 1913. Av dessa anledningar tillsattes en kommission för omarbetning av de gällande lagarna på dessa båda områden. På grundval av denna kommissions förslag utfärdades den 22 december 1921 nu gällande lag om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring m. m.

Den nya lagen består av fyra avdelningar, den första om arbetsförmedling, för vilkens huvuddrag förut redogjorts, den andra om erkända arbetslöshetskassor, den tredje om extraordinär arbetslöshet och den fjärde om tillsyn över arbetsförmedlingen och arbetslöshetsförsäkringen m. m. Envar arbetslöshets-

kassa, som uppfyller i lagen angivna villkor, äger rätt till offentligt erkännande och därmed rätt till statsunderstöd. Berättigade till understöd äro endast medlemmar, vilkas förmögenhet i fråga om ogifta ej överstiger 5,000 och i fråga om gifta 10,000 kronor. För förmögenhet, som består i fast egendom, kunna gränserna bestämmas till vissa högre belopp. Erkänd kassa åtnjuter i årligt bidrag av staten ett belopp, motsvarande hälften av avgifterna från understödsberättigade medlemmar. Kommunerna äro skyldiga att till kassorna lämna bidrag, motsvarande tredjedelen av dessa avgifter. Hemortskommunen äger därjämte rätt att bidraga till avgiften för behövande medlem med högst en tredjedel av avgiftens belopp. I enlighet härmed torde hela bidraget av allmänna medel kunna uppskattas till nära lika mycket som medlemmarnas egna avgifter. Bestämmandet och utgivandet av understöden samt indrivningen av avgifterna handhavas av kassorna, vilka även, jämte den offentliga arbetsförmedlingen, förmedla arbete för de arbetslösa, dock under iakttagande av vissa föreskrifter om anmälningsskyldighet m. m.

Lagens avdelning om extraordinär arbetslöshet innehåller bestämmelser om upprättande av en arbetslöshetsfond för utgivande av understöd vid extraordinär arbetslöshet och beredande av bidrag till nödhjälpsarbeten och utbildningskurser för arbetslösa. Huruvida extraordinär arbetslöshet skall anses vara för handen inom något eller några yrken, bestämmes av inrikesministern efter samråd med ett av riksdagen för ändamålet valt utskott. Försäkringen genom arbetslöshetsfonden omfattar icke husliga tjänare och tjänstemän i allmän tjänst. Fonden bildas genom bidrag från arbetsgivare, som omfattas av olycksfallsförsäkringen, samt bidrag från staten och kassorna. Arbetsgivarnas bidrag beräknas i medeltal till 9 kronor årligen för varje olycksfallsförsäkrad helårsarbetare och bestämmes efter arbetslöshetsrisken till minst 3 och högst 15 kronor. För den större industrien och hantverket är bidraget i allmänhet 15 kronor per arbetare. Arbetsgivarens bidrag uppbäres av det olycksfallsförsäkringsbolag, i vilket han tecknat försäkring. För jordbruksfastighet växlar årsbidraget för samtliga arbetare från 3 kronor för ett taxeringsvärde av 17,000 kronor till 18,60 för ett taxeringsvärde av 100,000 kronor. För större egendomar beräknas bidraget efter antalet arbetsdagar. Staten betalar senast den 31 mars 1922 ett belopp av 7 miljoner kronor och tillskjuter varje följande finansår en tredjedel av utgifterna under föregående år till understöd, nödhjälpsarbeten och utbildningskurser. De erkända arbetslöshetskassorna bidraga årligen ej mer än med ett belopp motsvarande 5 procent av medlemsavgifterna. Om fondens medel uppgå till mer än 50 miljoner, kunna arbetsgivarnas och kassornas bidrag nedsättas. Understöden till medlemmar av kassorna utgå såsom fortsättning av de normala understöden eller såsom tillägg för familjeförsörjare, dock med viss hänsyn till behovet i varje fall. Till andra arbetslösa utgivas understöd från fonden efter skälighetsprövning med hänsyn till behovet. Kommunerna äga att i vissa fall höja de från fonden utgående understöden. Villkoren för erhållande av understöd överensstämma i huvudsak med villkoren för de normala understöden. I fråga om arbetsgivarnas bidrag till den extraordinära arbetslöshetsfonden, synas bestämmelserna till en del hava framkommit för att tillmötesgå de under kristiden från arbetsgivare framställda önskemål om att erhålla inflytande vid understödsverksamhetens bedrivande, då denna verksamhet, åtminstone där den pågått under längre tid, måste hava större eller mindre betydelse för löneförhållandena.

Övervakandet av hela den genom lagen ordnade verksamheten, såväl i fråga om arbetsförmedlingen som arbetslöshetsförsäkringen, åvilar numera närmast en för hela verksamheten gemensam arbetsdirektör och en arbetsnämnd. Nämnden består av tre avdelningar, en för arbetsförmedlingen, en för arbetslöshetsförsäkringen och en för frågor rörande den extraordinära arbetslösheten. Arbets-

direktören är ordförande i varje avdelning. Avdelningen för arbetsförmedling består av fyra arbetsgivare och fyra arbetare, som utses av inrikesministern efter förslag från arbetsgivareföreningen och de samverkande fackförbunden. Avdelningen för arbetslöshetsförsäkring består av sex förtroendemän, valda av kassorna, samt två av landstinget och två av folketinget valda medlemmar. Avdelningen för extraordinär arbetslöshet består av de fyra för försäkringsavdelningen av riksdagen valda medlemmar, de för arbetsförmedlingen utsedda fyra arbetsgivarna, två av inrikesministern utsedda representanter för kommunerna och en representant för kassorna, vald bland de ovannämnda förtroendemännen.

I fråga om tillsyn över verksamheten har vittgående befogenhet tillagts arbetsdirektören och arbetsnämnden. Nämnden tjänstgör därjämte såsom rådgivande myndighet och såsom instans vid tvister om rätt till understöd. Sista instans vid sådana tvister ävensom vid frågor av administrativ natur är inrikesministern.

Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen i Danmark har haft en avsevärd utveckling. År 1920 funnos 65 erkända kassor, av vilka alla utom en, vilkens verksamhet var begränsad till vissa socknar, voro yrkeskassor. Antalet medlemmar uppgick till omkring 310,000. Två kassor med ett sammanlagt antal av 25,000 medlemmar omfattade jordbruk. Medlemmarnas avgifter under räkenskapsåret 1919—20 uppgingo till 4,600,000 kronor, förutom extraordinära avgifter till belopp av nära en miljon kronor. Stats- och kommunbidragen skulle under därpå följande år inflyta med omkring 5,500,000. I övrigt äro utgifter och inkomster under nämnda år och särskilt statens extraordinära bidrag så beroende av kristidsförhållanden, att några säkra uppgifter angående räkenskaperna under normala förhållanden icke kunna lämnas. Anmärkningsvärt är dock, att utgiften under året till hyreshjälp uppgick till ej mindre än tre och en kvarts miljon kronor.

I stort sett synes man hava varit nöjd med den ifrågavarande lagstiftningen i Danmark. Visserligen hava anmärkningar blivit gjorda mot tillämpningen av förordningarna rörande understöd vid arbetslöshet, varvid framhållits, att denna verksamhet icke allenast kunnat utnyttjas till arbetarnas fördel vid arbetskonflikter, utan även att densamma, i följd av understödens relativt höga belopp och svårigheterna i fråga om kontrollen, bidragit till ökning av de arbetslösas antal och längden av understödstiden. Så vitt man kan finna, gälla emellertid dessa anmärkningar väsentligen de särskilda förordningar, som utfärdades under kristiden och avsågo nödtillståndet under denna tid, men i vida mindre grad 1907 och 1921 års lagar, vilka närmast motsvara kommitténs förslag och väsentligen gälla förhållandena under mera normala tider. Vid den nu gällande lagens behandling i danska riksdagen höjdes ingen röst för avslag å lagen i dess helhet, utan gällde de framställda yrkandena allenast mer eller mindre viktiga detaljbestämmelser.

I *Norge* har, liksom i Danmark och flertalet andra länder, arbetslöshetsförsäkringen till en början bedrivits utan statsbidrag genom frivilliga sammanslutningar av arbetare. Den första kassan av dylikt slag bildades år 1885. Genom lag om stats- och kommunbidrag till norska arbetslöshetskassor den 12 juni 1906 bestämdes, att arbetslöshetskassor, som uppfyllde vissa villkor, kunde erhålla bidrag från stat och kommun med sammanlagt en fjärdedel av den utbetalda arbetslöshetshjälpen. Ett år 1908 motionsvis framfört yrkande, att stats- och kommunbidraget måtte höjas från en fjärdedel till hälften av den utbetalda arbetslöshetshjälpen, föranledde en tilläggslag den 25 juli samma år, enligt vilken bidraget höjdes till en tredjedel. På grund av den arbetslöshet, som befarades kunna uppstå i anledning av världskriget, och då det enligt regeringens upp- *Norge.*

fattning vore av betydelse att under sådana förhållanden genom ökat bidrag kunna stärka kassornas ställning, erhöll regeringen rätt att under vissa villkor höja bidraget till kassorna till ett belopp motsvarande hälften av den utbetalda arbetslöshetshjälpen. Av 1915 års storting höjdes bidraget från stat och kommun definitivt från tredjedelen till hälften av den utbetalda arbetslöshetshjälpen. Beträffande statsbidraget gäller, att två tredjedelar skola fördelas på de kommuner, inom vilka arbetslösa, som uppburit understöd, varit bosatta viss tid. Med hänsyn till förhållandena på arbetsmarknaden äger regeringen medgiva, att statsbidraget må utgå med intill två tredjedelar av den från kassorna utbetalda arbetslöshetshjälpen. Den nya lagen, som utfärdades den 6 augusti 1915 och år 1918 undergick ett par smärre förändringar, gäller allt fortfarande. Såsom förut anförts, finnes i Norge särskild lag om arbetsförmedling den 12 juni 1906.

Kommunalstyrelserna eller av dem valda tillsynsmyndigheter kontrollera kassornas verksamhet och räkenskaper samt understödens stadgeenliga utgivande. Kassorna stå även under viss uppsikt av inspektören för den offentliga arbetsförmedlingen och arbetslöshetsförsäkringen. Vid tvist, som ej hänskjutes till allmän domstol, kan klagan föras hos vederbörande departement.

De statsunderstödda kassornas antal är för närvarande 28 med 132,000 medlemmar. Utgifterna till understöd uppgingo år 1920 till 1,700,000 kronor.

Liksom i vårt land har även i Norge under kristiden särskild understödsverksamhet pågått jämsides med kassornas verksamhet.

För närvarande är en kommitté sysselsatt med revision av lagarna om arbetslöshetskassor och om arbetsförmedling och har även i uppdrag att utreda frågan om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

Belgien. Redan år 1901 tillämpades, vad *Belgien* beträffar, i Gent, efter året förut av staden avgiven deklaration, att varje oförskyllt arbetslös arbetare, som försäkrar sig mot arbetslöshet, borde äga rätt till ett bidrag från det allmänna, ett system med kommunala bidrag till kassorna. Ett liknande system med kommunalbidrag hade visserligen tidigare tillämpats, nämligen i Bern från 1893 och i Liège från 1898, men utan vidare framgång. Först fr. o. m. den i Gent gjorda början anser man därföre systemet med understödjande av allmänna medel till arbetarnas frivilliga kassor datera sig, och kallas därför detta system vanligen Gent-systemet, ehuru detsamma i sin ursprungliga form avser endast bidrag från kommunernas sida. Enligt detta ursprungliga system förenade sig ett flertal kommuner om bildande av fonder för meddelande av understöd till arbetslöshetskassor. År 1914 funnos 29 dylika fonder för 101 kommuner, och 1920 hade antalet vuxit till 84 fonder för 627 kommuner.

Efter hand gjorde sig den åsikten alltmera gällande, att även staten borde träda emellan. Redan från 1917 förfogade regeringen över medel för bidrag till arbetslöshetskassorna. Genom förordningen den 30 december 1920 ordnades frågan om statsbidrag mera definitivt. Enligt denna förordning bidrager staten till förvaltningskostnaderna för de kommunala fonderna med 50 procent samt till godkända arbetslöshetskassor med 50 procent av medlemsavgifterna. Vid beräkning av statsbidraget tages i sistnämnda fall dock endast hänsyn till avgiftsbelopp, som för säsongyrken ej uppgå till 75 centimes och för övriga yrken till 50 centimes per vecka. För högre avgifter beräknas statsbidraget motsvarande nämnda maximibelopp. För medlem uppgår alltså statsbidraget högst till 19 frs. 50 centimes resp. 13 frs. per år. Statens bidrag kan alltså anses motsvara ungefär en tredjedel av totalkostnaden. Härtill komma bidrag från de kommunala fonderna. Därjämte har bestämts, att under tiden före den 31 december 1920 av statsmedel daghjälp med 2,50 frs. utgives för nytillträdande medlem, innan han ännu tillhört kassan den för åtnjutande av understöd från densamma eljest före-

skrivna tiden, för så vitt arbetslösheten varat mer än 8 dagar. Detta statens ingripande har medfört en stark utveckling av försäkringsverksamheten, så att medlemsantalet i kassorna år 1920 uppgick till omkring 800,000. Genom statsmedel bildas en särskild krisfond för kompletterande av understöden vid tider, då kassornas medel icke äro tillräckliga.

Kontrollen över kassornas verksamhet utövas i huvudsak genom kommunerna.

I Belgien föreligger för närvarande ett lagförslag till införande av obligatorisk försäkring med bidrag från arbetsgivarna, arbetarna, staten och kommunerna.

Det s. k. Gent-systemet eller systemet med bidrag av allmänna medel till arbetarnas egna arbetslöshetskassor har, förutom i Belgien, Danmark och Norge, efter hand vunnit tillämpning i flera andra länder. *Övriga länder.*

Sålunda stadgar i *Frankrike* en lag av 1905 bidrag av allmänna medel. Lagen har sedermera flera gånger ändrats.

I *Holland* gäller förordningen den 2 december 1916 med ändringar 1919, 1920 och 1921. Enligt denna förordning erhålla kassorna bidrag av staten och kommunerna med hälften för vardera. Bidraget skall högst vara lika stort som medlemmarnas avgifter, men må dock vid extraordinär arbetslöshet kunna bestämmas högre. Avgifterna skola bestämmas, så att med dem jämväl täckes risken för extraordinär arbetslöshet. För närvarande pågå förarbeten för införande av obligatorisk försäkring.

I *Finland* gäller lagen den 2 november 1917 med ändring av år 1920. Statens bidrag, som till hälften ersättes av kommunerna, utgår med två tredjedelar av understödet till arbetslösa med barn, i övriga fall med hälften av understödet. Hittills finnas endast fem kassor av förevarande art.

Enligt lag den 19 juli 1921 lämnas i *Tjechoslovakien* statsbidrag till samma belopp som de från kassorna utgivna understöden. Bidraget utgår dock allenast till arbetare, som omfattas av sjukförsäkringen.

Även i *Jugoslavien* och *Spanien* hava under de senaste åren tillkommit lagar om bidrag av allmänna medel till den frivilliga försäkringen.

I övriga, här ej särskilt nämnda europeiska länder, ävensom i utomeuropeiska länder av betydenhet i förevarande hänseende bedrives flerstädes arbetslöshetsförsäkring genom arbetarnas egna kassor med eller utan frivilliga bidrag från kommunerna samt utan att någon allmän lagstiftning på området veterligen hittills blivit genomförd. I flera av dessa länder förberedes dock införande av obligatorisk eller understödd frivillig försäkring.

I fråga om sistnämnda länder erbjuda förhållandena i *Nordamerikas Förenta stater* särskilt intresse, enär man därstädes länge ställt sig oförstående mot arbetarnas krav på understöd från det allmänna. Arbetslöshetsförsäkringen har i allmänhet endast bedrivits av några få arbetarföreningar, ävensom av några arbetsgivareföreningar, som vanligen ensamma burit kostnaderna. Under de senaste åren hava dock även från det allmännas sida strävanden efter åstadkommande av en mera egentlig arbetslöshetsförsäkring gjort sig gällande. Sålunda har man för närvarande i staten Michigan obligatorisk försäkring med bidrag av arbetsgivarna. I staterna Wisconsin, Massachusetts, New York och Pensylvania föreligga lagförslag till införande av dels obligatorisk och dels frivillig försäkring med bidrag från staten, arbetsgivarna och arbetarna, eller, såsom i fråga om Wisconsin, med avgifter allenast från arbetsgivarna. Slutligen må här omnämnas, att bland de förslag, som rörande bekämpande av arbetslösheten och dess följder nyligen framställts av den amerikanska sektionen av den internationella föreningen för lagligt arbetsskydd, även upptagits förslag om allmänt införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med bidrag från arbetsgivarna, arbetarna och staten.

Även i *Queensland* i *Australien* har år 1919 av regeringen föreslagits obliga-

torisk arbetslöshetsförsäkring, som uteslutande skulle bekostas av arbetsgivarna. I *Argentina* och *Brasilien* hava ävenledes framlagts förslag till obligatorisk försäkring.

Sverige. I *Sverige* har vad man kallar arbetslöshetsförsäkring hittills bedrivits så gott som uteslutande genom arbetarnas egna organisationer för självhjälp. Början till en mera ordnad verksamhet i förevarande avseende gjordes år 1884 inom typografyrket. Flera andra, merendels lokala fackföreningar utdelade under den följande tiden ävenledes arbetslöshetsunderstöd åt sina medlemmar, dock utan att i allmänhet bestämda regler för denna verksamhet voro givna. Först sedan föreningarna för varje fack efter hand sammanslöto sig till fackförbund för hela riket, och särskilt sedan år 1898 flera av dessa förbund sammanslöto sig till en gemensam organisation, landsorganisationen, började en mera målmedveten verksamhet på området. För några förbund bestredos understöden genom avgifterna till förbundet, inom andra förbund åter förlades understödsverksamheten till arbetslöshetskassor, som omfattade förbundens samtliga medlemmar, men för vilka särskilda avgifter och i övrigt särskilda stadgebestämmelser voro gällande.

Då den huvudsakliga försäkringen bedrivits av fackförbunden, torde en översikt över deras försäkringsverksamhet vara av intresse, och har kommittén därför i en särskild bilaga till förevarande betänkande sammanställt vissa uppgifter angående denna verksamhet, huvudsakligen grundade på de i landsorganisationens publikationer meddelade statistiska uppgifter.

Man finner av denna sammanställning, till vilken i övrigt hänvisas, bland annat, att medelunderstödet per medlem under åren 1910—20 för varje år hållit sig ganska konstant hela tiden, växlande mellan 2 à 4 kronor i dagligt understöd. Under krisåren har emellertid antalet understödda medlemmar betydligt ökats på grund av de särskilda förhållandena under dessa år. I jämförelse med den synnerligen omfattande verksamhet, som under denna tid av staten och kommunerna utvecklades till bekämpande av den extraordinära arbetslösheten och dess följder, måste emellertid kassornas verksamhet av naturliga skäl bliva av mindre väsentlig betydelse. Under år 1921 gjordes dock av flera kassor särskilda ansträngningar för ökande av understödsverksamheten. Under nämnda år utbetalades sålunda genom 22 kassor, hörande till olika fackförbund, i understöd ej mindre än 7,947,000 kronor, motsvarande, för 182,500 medlemmar, ett understöd av 44 kronor per medlem. Tages vid denna beräkning ej hänsyn till metallindustriarbetareförbundet, kommer man till det resultatet, att för 21 kassor med sammanlagt 120,100 medlemmar under samma år utbetalades 2,487,000 kronor, motsvarande ett medelunderstöd av allenast 20 kronor, under det att för nämnda förbund med dess 62,400 medlemmar och 5,461,000 kronor i understöd, medelunderstödet uppgick till över 87 kronor.

Till jämförelse må meddelas, att från de danska kassorna under åren 1909—1917 för ett antal medlemmar, som växte från 95,300 till 176,300, lämnades understöd i medeltal per medlem av runt 15 kronor varje år. Under de tre därpå följande åren uppgick antalet medlemmar till resp. 221,300, 296,400 och 312,900 med ett medelunderstöd per medlem av resp. 32, 37 och 19 kronor. Härvid har endast beräknats de stadgeenliga understöden och således icke de högst väsentliga ytterligare understöd, som med bidrag från staten och kommunerna utbetalades under kristiden. I de norska kassorna växlade under perioden 1909—1918 antalet medlemmar från 13,300 till 58,600 med ett medelunderstöd per medlem för hela tiden av omkring 6 kronor. Under 1919 och 1920 voro antalet medlemmar resp. 113,900 och 116,400 samt medelunderstöden resp. 11 och 14 kronor.

Tanken på att även i vårt land bereda understöd av allmänna medel torde på allvar först hava framträtt vid tillsättande år 1894 genom överståthållaren av en kommitté för utredning angående hithörande förhållanden i Stockholm. Frå-

gan upptogs även å den i Stockholm i oktober 1906 hållna kongress för fattigvård och folkförsäkring, vilken enhälligt beslöt att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående åtgärder, som borde vidtagas av det allmänna för främjande av arbetslöshetsförsäkring i Sverige. För vad i vårt land under senare tider åtgjorts för lösning av frågan redogöres i korthet i ovan anförda yttrande av vederbörande statsråd vid kommitténs tillsättande. Jämväl socialstyrelsen har vid flera tillfällen framhållit behovet av en ordnad arbetslöshetsförsäkring. Slutligen må erinras därom, att vid den internationella arbetskonferensen i Washington år 1919, i vilken deltogo jämväl ombud från vårt land, bl. a. hemställdes till varje medlem av internationella arbetsorganisationen att anordna effektiv arbetslöshetsförsäkring antingen genom en statsinstitution eller genom statsunderstöd till organisationer, vilka utbetala understöd åt arbetslösa medlemmar.

Allmänna synpunkter.

Översikten över arbetslöshetsförsäkringens utveckling inom civiliserade länder visar, såsom redan antytts, att denna utveckling i stort sett företer tre skeden. Början gjordes av arbetarna själva, som genom sina fackorganisationer eller genom särskilda kassor beredde medel till understöd för arbetslösa medlemmar. Då det emellertid snart visade sig, att de medel, över vilka arbetarna kunde disponera, icke på långt när räckte till för ändamålet, funno kommunerna och staten snart sig böra stödja denna självhjälpsverksamhet ej endast genom att ekonomiskt kraftigt bidraga utan även genom att på lagstiftningens väg ordna denna verksamhet. Det närmaste steget i utvecklingen blev därför att genomföra lagar för de ifrågavarande föreningarna eller kassorna i syfte att ordna deras rättsliga ställning, bestämma grunder, efter vilka understöd kunde erhållas och avgifter beräknas, villkor för in- och utträde m. m. Till verksamheten lämnades, företrädesvis av staten men i vissa fall även av kommunerna, mer eller mindre effektiva bidrag till avgifterna eller understöden, varjämte ett noggrant övervakande av försäkringsverksamheten genom offentliga myndigheter anordnades. En dylik på frivillighetens grund ordnad försäkringsverksamhet kunde dock, även där bidragen från det allmänna voro synnerligen avsevärda, icke bliva tillräckligt omfattande, då, såsom vanligen är fallet vid frivillig försäkring, endast de mera omtänksamma arbetarna i större utsträckning begagnade sig av försäkringen. För att göra försäkringen möjligast effektiv, har man därför på senaste tiden i några länder, i analogi med principer, som godtagits inom andra sociala försäkringsgrenar, genomfört lagstadgat försäkringstvång för det övervägande antalet lönearbetare. Den obligatoriska försäkringen, vilken såsom ovan anförts, jämväl förberedes till införande i några länder, där för närvarande endast frivillig, av det allmänna understödd försäkring förefinnes, representerar sålunda ett sista skede i arbetslöshetsförsäkringens utveckling.

Då kommittén jämlikt sitt uppdrag nu går att överväga, huruvida och i vad mån åtgärder från det allmänna skulle kunna vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvållad arbetslöshet, vill kommittén såsom sin mening framhålla, att sådana åtgärder numera synas böra vidtagas även i vårt land. Såsom av redogörelsen för förhållandena i utlandet framgår, har man i de flesta civiliserade länder redan genomfört lagstiftning rörande frivillig eller obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med understöd av allmänna medel, och redan detta förhållande måste vara av största betydelse för frågans avgörande även beträffande vårt land, där som bekant, bortsett från de särskilda åtgärderna under kristiden, hittills inga som helst åtgärder vidtagits till understödjande av arbetarnas självhjälpssträvanden. I förevarande avseende står vårt land i sista ledet.

Arbetslöshetsförsäkringen kan i vissa avseenden anses tillhöra den allmänna socialförsäkringen, och det kan därför förvåna, att försök från statsmakternas

sida till lösning av frågan om denna försäkring först under senaste tiden lett till resultat, då som bekant för vissa grenar av socialförsäkringen, såsom ålderdomsförsäkringen, sjukförsäkringen m. m., redan för mer än trettio år tillbaka ganska omfattande lagar flerstädes blivit genomförda. Anledningarna till att frågan om arbetslöshetsförsäkring, oaktat denna fråga måhända har ännu större betydelse för de arbetande klasserna än flera av de egentliga socialförsäkringsfrågorna, först senare upptagits till behandling från statsmakternas sida, hava varit av flera slag. Å ena sidan tvekade man länge, huruvida denna fråga kunde behandlas som en verklig försäkringsfråga, då vad som i detta fall skulle motsvara försäkringsrisken, nämligen oförvållad arbetslöshet, ej kan bedömas med sådan säkerhet som vid övriga försäkringar. Under det att försäkringsrisken vid andra försäkringar vanligen kan beräknas enligt statistiskt ganska noga bestämda lagar, är arbetslöshetsrisken väsentligen beroende av förhållanden på arbetsmarknaden, för vilka man åtminstone hittills icke kunnat finna någon mera utpräglad lagbundenhet. Därjämte är denna risk även beroende av rent subjektiva och individuella förhållanden, vilka medföra svårigheter vid bedömande, huruvida oförvållad arbetslöshet i varje fall är för handen eller icke. Även ansåg man länge varje understödjande från det allmännas sida av arbetslöshetsförsäkringen innebära ett understödjande av arbetarna i deras förhållanden till arbetsgivarna, i vilket hänseende, som bekant, både i vårt land och vissa andra länder jämväl den under kristiden genom staten anordnade verksamheten för nödhjälpsarbeten och understöd för de arbetslösa varit föremål för olika meningar. Då den frivilliga försäkringsverksamheten så gott som uteslutande bedrives genom fackorganisationer, har man ansett principiellt oriktigt att genom bidrag av allmänna medel till denna verksamhet stärka dessa organisationers ställning.

Trots betänkligheterna i förevarande avseenden har emellertid, såsom av den lämnade redogörelsen för den utländska lagstiftningen framgår, arbetslöshetsförsäkringen numera under en eller annan form ordnats och understötts i flertalet civiliserade länder, och försäkringen betraktas ej längre allenast såsom en arbetarnas angelägenhet, utan erkännes ganska allmänt såsom en fråga av största betydelse för samhället i dess helhet.

Åsikterna om betydelsen för förhållandena mellan arbetsgivare och arbetare av bidrag från det allmännas sida till arbetarnas självhjälpssträvanden kunna sålunda visserligen vara delade. Dock har man annorstädes och även i vårt land, som bekant, i fråga om socialförsäkringen, vare sig den uteslutande omfattar lönarbetare eller icke, numera erkänt plikten för det allmänna att ingripa ordnande och hjälpande. Vad utlandet beträffar gäller detta, såsom ofta framhållits, i flera fall även vad arbetslöshetsförsäkringen angår. Denna skyldighet för det allmänna har bl. a. motiverats med, att genom arbetarnas bidrag till understödsverksamhetbördan för det allmänna i fråga om utgifterna för fattigvården minskas, och att därför arbetarna med rätta kunna göra anspråk på en motsvarande hjälp från det allmänna. Framför allt torde dock den synpunkten alltmer göra sig gällande, att upprätthållande av en kraftig och med förhållandena ej missbelåten arbetarstam är en livsfråga även för övriga samhällsklasser. I fråga om arbetsgivarnas ställning till frågan har man flerstädes t. o. m. ansett deras intresse av en ordnad arbetslöshetsförsäkring vara så betydande, att man vid obligatorisk försäkring ansett dem skyldiga bidraga till försäkringen med minst lika höga avgifter som de försäkrade själva.

Då kommittén sålunda med hänsyn till vad som anförts, trott sig böra jakande besvara den i kommitténs uppdrag framställda frågan, huruvida åtgärder från det allmännas sida borde vidtagas för främjande av arbetares försäkring för de ekonomiska följderna av oförvållad arbetslöshet, vill kommittén framhålla, att kommittén i sitt nu framlagda förslag sökt i möjligaste mån taga vederbörlig hänsyn till ovanberörda betänkligheter genom att i förslaget införa bestämmelser

i fråga om villkoren för erhållande av understöd, tillämpningen vid arbetskonflikter m. m., vilka erbjuda garantier, som i dessa hänseenden torde vara mera betryggande än motsvarande bestämmelser i utländska lagar av liknande art.

Obligatorisk eller frivillig försäkring.

Kommittén övergår nu till att träffa valet mellan de system, som hittills vunnit tillämpning i lagstiftningen, nämligen å ena sidan systemet med understöd av allmänna medel till frivilliga arbetslöshetskassor och å andra sidan systemet med obligatorisk försäkring. Visserligen hava även andra system på förevarande område förekommit, såsom införande av spartvång för den enskilde arbetaren, inrättande av allmän kassa för frivillig försäkring m. m., men då dylika system icke vunnit beaktande i de olika ländernas lagstiftning eller i allmänhet icke ansetts motsvara ändamålet, torde en närmare redogörelse för dessa system här ej vara behövlig.

Den väsentligaste fördelen med obligatorisk försäkring är naturligtvis, att försäkringen kommer att omfatta alla arbetare inom de yrkesgrenar, som med lagstiftningen avses. Frivillig försäkring åter bliver, även om den kraftigt understödjes, enligt erfarenheten på långt när icke så effektiv, enär i huvudsak endast organiserade arbetare och ej ens alla dessa bilda kassor för arbetslöshetsförsäkring. Då man således endast med obligatorisk försäkring kan i tillräcklig omfattning vinna det avsedda ändamålet, skulle därför, från denna synpunkt sett, valet mellan de båda systemen ej bliva synnerligen svårt. Den obligatoriska försäkringen har också, såsom ovan anförts, redan vunnit tillämpning i vissa länder. Flera länder hava dock åtminstone ännu icke vågat taga ett sådant steg utan åtnöja sig med att understödja den frivilliga försäkringsverksamheten. Anledningarna härtill äro av flera slag. Framför allt förutsätter den obligatoriska försäkringen liksom vissa andra sociala försäkringar för sitt genomförande en invecklad och dyrbar förvaltningsapparat. Den obligatoriska försäkringen synes därjämte, för att ej bliva alltför komplicerad, i enlighet med nu gällande lagar av ifrågavarande slag, åtminstone till en början lämpligen böra grundas på, att de försäkrade hänföras till en och samma riskklass och att således deras avgifter, liksom ock arbetsgivarnas och det allmännas bidrag, ej lämpas efter den för olika yrken olika arbetslöshetsrisken. I följd härav bliva för grupper av bättre avlönade arbetare fortfarande frivilliga kassor behövliga för beredande av tillägg till understöden från försäkringen. Förutom förvaltningskostnaderna, bliva även de egentliga bidragen till försäkringen från det allmänna och arbetsgivarna synnerligen avsevärda.

För att vinna en ungefärlig föreställning om beloppen av bidragen från det allmänna och arbetsgivarna till en obligatorisk försäkring, kan man begagna sig av bestämmelserna om avgifter, bidrag och understöd i de engelska lagarna om obligatorisk försäkring. I 1920 års lag, enligt vilken försäkringen omfattade omkring två tredjedelar av samtliga arbetare, bestämdes avgiften för manliga arbetare till 4 pence, motsvarande 30 öre, i veckan och för år räknat 15 kronor 60 öre. Bidraget från staten och arbetsgivarna utgjorde sammanlagt 50 procent mera eller 23 kronor 40 öre. Det vill synas, som om dessa avgifter jämte bidragen beräknats skola motsvara arbetslöshetsrisken under normala tider, under det att de högst väsentliga förhöjningar av avgifter och bidrag enligt tre senare tilläggslagar måste anses väsentligen hava till syfte att möjliggöra utgivande av de lagstadgade understöden även under då rådande kristidsförhållanden. Tänker man sig nu en liknande försäkring för vårt land, skulle antalet försäkrade arbetare kunna beräknas till omkring 800,000. Om alla dessa arbetare voro fullvuxna manliga arbetare, skulle man, med tillämpning av de engelska bestämmelserna erhålla en årlig avgiftssumma från arbetarna av omkring 12,5 miljoner kronor och en bidragssumma från staten och arbetsgivarna av omkring 19 miljoner kronor. Då emellertid några av

dessa arbetare äro minderåriga eller kvinnliga arbetare och avgifter och bidrag för dem i den engelska lagen satts lägre än för vuxna manliga arbetare, torde de angivna siffrorna böra minskas till omkring 11 resp. 17 miljoner kronor. Härtill kommer, att arbetslöshetsunderstödet, vad manliga arbetare angår, i den engelska lagen bestämts till 15 sh. för vecka, motsvarande ungefär två kronor om dagen, utan hänsyn till olikheten i arbetarnas löner. Då ett dylikt belopp enligt svenska förhållanden i flera fall torde få anses väl lågt, skulle en sådan försäkring i vårt land sannolikt draga ännu större kostnader än de anförda.

Under nuvarande ekonomiska förhållanden i vårt land torde en dylik börda för staten och industrien knappast vara överkomlig, och redan av denna anledning har kommittén icke ansett sig nu kunna föreslå införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, utan har kommittén ansett sig böra stanna vid ett förslag till understödjande av frivillig försäkring i kassor av den art, som i flertalet utländska länder utöva sådan försäkring och även i vårt land bildats för vissa yrken. Vid ett dylikt system bliver, såsom ovan framhållits, förvaltningen, bortsett från kostnaderna för den offentliga arbetsförmedlingen, enklare och billigare än vid obligatorisk försäkring, vartill kommer, att arbetare inom samma yrke och med tillnärmelsevis liknande arbetslöshetsrisk kunna sammansluta sig till en gemensam kassa med avgifter för de försäkrade, som i huvudsak endast behöva avpassas efter de betingade understöden.

Kommitténs förslag.

Kommitténs förslag i förevarande avseende går således ut på, att bidrag av allmänna medel skulle lämnas till arbetslöshetskassor, för ändamålet bildade av arbetarna själva. Beträffande frågan huruvida ett dylikt bidrag, såsom enligt de utländska lagarna ofta är fallet, bör fördelas mellan staten och vederbörande kommuner, eller huruvida bidraget bör utgå allenast av statsmedel, har kommittén trott sig böra föreslå det senare alternativet. I stort sett torde båda utvägarna hava ungefär samma verkan, då medlen i båda fallen skulle uttagas genom den allmänna beskattningen. De olika kommunernas förmåga att bära en beskattning är dock som bekant synnerligen olika, och redan av denna anledning torde det ur utjämningssynpunkt vara lämpligare, att staten ensam övertager de ifrågavarande bidragen. Erfarenheten från de länder, där jämväl kommunerna åläggas lämna bidrag, har därjämte visat, att förvaltningen i följd därav ej oväsentligt komplicerats, i det att varje kommun skulle lämna bidrag för arbetare, som äro i densamma mantalsskrivna och fördelningen av bidragen på olika kommuner, som skulle hava att lämna dessa bidrag efter arbetarnas mantalsskrivningsorter, vållat svårigheter och föranlett tvister. Visserligen skulle kommunernas deltagande minska utgiften för staten, men då, såsom längre fram angives, statens utgift i förhållande till ändamålet icke synes komma att bliva alltför betungande, torde systemet med statsbidrag vara att föredraga framför det blandade systemet med bidrag jämväl från kommunerna. Om man bortser från frågans samband med fattigvården, torde väl ock understödjandet av ifrågavarande kassor, vilka i regel sträcka sin verksamhet över hela landet, liksom i fråga om annan socialförsäkring, i högre grad få anses vara en statens angelägenhet än de enskilda kommunernas.

Då sålunda staten skulle komma att bidraga till de ifrågavarande kassornas utgifter med ett belopp, som enligt förslaget (32 §) i många fall skulle bliva lika stort som medlemmarnas egna bidrag, måste tydligen från det allmännas sida vissa fordringar ställas i fråga om arten av kassornas verksamhet och övervakandet av densamma. I första hand måste bestämmelserna i den påtänkta lagen i möjligaste mån giva uttryck åt den grundsatsen, att understöd allenast får lämnas vid oförvållad arbetslöshet, d. v. s. i sådana fall, där anledningen till arbetslösheten ej kan läggas arbetaren till last och arbete icke kan beredas honom. Arbetaren bör framför allt söka bibehålla sitt arbete

eller, där han bliver arbetslös, söka erhålla nytt arbete, och böra fördenskull arbetslöshetsunderstöden och villkoren för deras utgivande ej göras så förmånliga, att arbetaren kunde tänkas föredraga understöd framför arbete. Å andra sidan måste lagstiftningen tillse, att understödsverksamheten bliver åtminstone så effektiv, att den arbetslöse i regel icke skulle behöva falla allmänna eller enskilda fattigvården till last, och måste av sådan anledning lagen även angiva minimifordringar i fråga om understöden. Slutligen bör även från statens sida en kraftig tillsyn anordnas över kassornas verksamhet för skapande av garantier för att denna verksamhet bedrives i den anda, som med den ifrågavarande lagstiftningen avses.

Kommittén, som sökt att grunda sitt förslag på dessa allmänna synpunkter, anser sig nu, under hänvisning i övrigt till den speciella motiveringen för förslagets paragrafer, här böra lämna en kortfattad översikt av förslagets väsentliga innehåll. Såsom av den speciella motiveringen framgår, äga flera av förslagets bestämmelser motsvarighet i utländska lagar och även i nuvarande svenska kassors stadgar.

Såsom första villkor för att en arbetslöshetskassa skall kunna erhålla understöd av statsmedel föreskrives, att kassan skall vara registrerad med godkända stadgar enligt lagen om understödsföreningar. Vid registreringen skola jämväl iakttagas de i den föreslagna lagen givna särskilda bestämmelser. Medlemsantalet skall vara minst 500 med möjlighet för tillsynsmyndigheten att medgiva ett mindre antal. Såsom tillsynsmyndighet skulle socialstyrelsen fungera. Kassan får ej utöva annan verksamhet än beredande av arbetslöshetshjälp och vad därtill hörer.

Beträffande understöden stadgas, att kassan skall vid arbetslöshet utgiva ett dagligt understöd, benämnt daghjälp, som även kan utgå i naturaförmåner. I stadgarna, således under förutsättning av kassans medgivande, kan bestämmas, att kassan därutöver får utgiva rese- eller flyttningshjälp. Daghjälp, som utgives av kassan, får ej överstiga hälften av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den försäkrade samt ej överstiga 5 kronor. Denna bestämmelse om en till beloppet begränsad daghjälp är tydligen, liksom vissa andra bestämmelser i förslaget, ägnad att sporra den arbetslöse till att söka arbete. För den, som har att försörja annan, kan daghjälpen, om bestämmelse därom finnes i stadgarna, ökas med en fjärdedel. Är arbetslös ekonomiskt så väl ställd, att han uppenbarligen ej är i behov av arbetslöshetshjälp, kan daghjälpen nedsättas till halva beloppet, motsvarande ungefärliga värdet av hans egna avgifter. Daghjälp utgives ej för söndag, men eljest för varje dag i veckan, i vissa fall även för helgdag.

Daghjälp utgår icke till arbetslös, som ej varit medlem av kassan under minst 12 på varandra följande månader och för denna tid erlagt föreskrivna avgifter. I stadgarna kan dock längre väntetid bestämmas. För medlem, som före inträdet i kassan tillhört någon icke registrerad kassa, kan socialstyrelsen medgiva, att han, vid beräkning av denna väntetid, får räkna sig till godo tid, under vilken han tillhört sådan kassa.

I fråga om karenstid föreskrives i förslaget, att daghjälp ej utgives till medlem, med mindre han under nästföregående 14 dagar varit arbetslös under minst 6 dagar. För säsongarbetare bestämmes för den döda säsongen, att daghjälp ej utgives med mindre medlemmen under 28 dagar varit arbetslös under minst 12 dagar. I stadgarna kunna dock längre tider bestämmas. Om arbetslös, medan han uppbär daghjälp, erhåller arbete under kortare tid än 3 veckor, beräknas, om han därefter ånyo blir arbetslös, karenstiden utan hänsyn till denna arbetstid. Ej heller tages vid tillämpning av karensbestämmelserna hänsyn till tid, under vilken medlem enligt 28 § vid arbetskonflikt

m. m. ej kan erhålla understöd. Medlem anses ej såsom arbetslös under dagar, för vilka han enligt 21 och 28 §§ ej kan uppbära daghjälp.

Daghjälp får under loppet av 12 på varandra följande månader ej utgivas för mer än 70 dagar eller det större antal dagar som kan vara bestämt i stadgarna samt under loppet av 48 månader ej utgivas för mer än 3 gånger sådant antal dagar.

Vad medlemmarnas avgifter angår, betecknas såsom fasta avgifter de avgifter, vilka erfordras för bestridande av arbetslöshetshjälp, nödig fondbildning, förvaltningskostnader och övriga kassan åliggande utgifter. Där de fasta avgifterna ej visa sig tillräckliga, kan enligt stadgarna uttaxering äga rum. I vad mån medlem må vara befriad från avgift, då han är utan arbete, bestämmes i stadgarna.

Samtliga nu angivna bestämmelser avse normala förhållanden å arbetsmarknaden. Av liknande skäl, som föranlett, att man i några utländska lagar intagit bestämmelser rörande kassornas verksamhet vid extraordinär arbetslöshet, d. v. s. vid sådan synnerligen ökad arbetslöshet, som föranledes av utomordentliga rubbningar på arbetsmarknaden, har även kommittén i sitt förslag infört vissa bestämmelser rörande sådana förhållanden. Då vid extraordinär arbetslöshet kassan ofta ej kan utgiva daghjälp till fulla beloppet, föreskrives (31 §), att i sådant fall daghjälp skall nedsättas enligt grunder, som angivas av socialstyrelsen, vilken jämväl har att bestämma, huruvida sådan arbetslöshet är för handen. Därjämte skulle i stadgarna kunna bestämmas, att kassan för utgivande av vissa fyllnadsunderstöd under tider av extraordinär arbetslöshet kunde ålägga medlemmarna s. k. särskilda avgifter, för vilka dock skilda räkenskaper skola föras.

Såsom redan angivits, skulle statens bidrag enligt förslaget i många fall uppgå till samma belopp som medlemmarnas egna avgifter. Bestämmelsen om statsbidraget innebär, att till bestridande av kassans utgifter bidrag lämnas av staten, motsvarande de till kassan av medlemmarna erlagda fasta avgifter, dock att ej för någon avgift, för år räknat, beräknas större bidrag än 15 kronor. Statsbidrag beräknas även för särskilda avgifter till samma belopp, som dessa avgifter, dock utan begränsning. Man har härigenom velat understödja kassor, som vilja utgiva särskild daghjälp eller tillskott till nedsatt daghjälp vid extraordinär arbetslöshet. Angående statsbidragets årliga belopp och avgifternas storlek hänvisas till det följande.

Vissa ytterligare bestämmelser i förslaget söka förebygga, att de försäkrades intresse att söka arbete försvagas och att understöden icke utgivas annat än vid oförvållad arbetslöshet. Sålunda föreskrives, att medlem, som önskar erhålla daghjälp, har att inställa sig hos arbetsförmedlingsanstalts huvud- eller avdelningskontor eller ombud för att anmäla sig till erhållande av arbete, och får han ej under någon dag anses såsom arbetslös, om han ej erhållit intyg därom, att han den dagen ej sålunda kunnat erhålla arbete. Är han av giltig anledning hindrad att inställa sig hos arbetsförmedlingen, kan han i stället vända sig till tjänste- eller förtroendeman inom orten och av denne erhålla intyg, som av kassan kan godtagas såsom bevis, att han är utan arbete.

Därjämte bestämmes, att arbetslöshetshjälp ej utgives till den, som är utan arbete på grund därav, att han omfattas av konflikt mellan arbetsgivare och arbetare, således särskilt den, som deltager i strejk eller lockout. Denna bestämmelse, som äger motsvarighet i alla utländska lagar, har i kommitténs förslag i huvudsaklig överensstämmelse med de grundsatser, som uttalas i statsutskottets memorial n:r 118 i arbetslöshetsfrågan vid innevarande års riksdag, utvidgats till att omfatta även den, vilken, ändå att han icke omfattas av konflikt, i följd av densamma är utan arbete eller tillhör yrke, vare sig begränsat till visst område eller icke, som med konflikten avses, vid partiell konflikt dock icke i de

fall, där konflikten icke kan anses inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren för yrket inom området.

I huvudsaklig överensstämmelse med utländska lagar stadgas vidare, att understöd ej heller utgives till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat arbetet eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet, ej heller till den, som utan giltig anledning vägrar eller underlåter åtaga sig erbjudet arbete, vilket motsvarar hans krafter och färdigheter, och för vilket avlöningen ej understiger den i orten vanliga avlöningen för sådant arbete eller, i fråga om offentligt nödhjälpsarbete, den avlöning, som må vara bestämd för sådant arbete. I alla dessa fall utgives understöd icke under 4 veckor därefter.

Slutligen utgives ej heller understöd till den, som på grund av sjukdom eller, i fråga om kvinna, på grund av havandeskap eller nedkomst ej kan eller bör utföra arbete, ej heller till den, som fullgör värnplikt.

För ett närmare övervakande av kassornas verksamhet har kommittén ansett sig böra föreslå, att en av styrelseledamöterna skall representera det allmänna. Denna representant skall vara ordförande i styrelsen, som skulle bestå av minst 3 ledamöter, och jämte suppleant utses av socialstyrelsen. Arvode till honom skulle utgå av statsmedel enligt bestämmelser av Konung och riksdag. För att bereda ordföranden tillfälle att noggrant följa kassans verksamhet föreslås, att styrelsen ej skall vara beslutför, med mindre ordföranden deltager i beslutet. I fråga om utgivande av arbetslöshetshjälp, särskilt av daghjälp, är det emellertid vanligt, att avgörandet i första hand sker genom någon kassans tjänsteman eller ombud. För att ej lägga hinder i vägen för ett sådant ur praktiska synpunkter ofta nödvändigt tillvägagångssätt, stadgas, att dylika avgöranden äro att anse såsom provisoriska och böra så fort ske kan underställas styrelsens och därmed även ordförandens prövning. Beslutar styrelsen, att understöd skall utgivas med lägre belopp eller icke utgå, är den arbetslöse ej skyldig återbetala vad han för mycket uppburit. Menar ordföranden, att styrelsen beslutat utbetala för stort understöd, skall han genast föra klagan hos socialstyrelsen, och gäller i sådant fall hans mening tillsvidare. Genom en dylik anordning beredes ordföranden tillräcklig möjlighet till övervakande av att ifrågavarande understöd ej utgives i större utsträckning, än med lagen avses. Finner ordföranden eljest anledning till anmärkning, kan han i särskilt ärende föra klagan hos socialstyrelsen eller ock hos denna myndighet göra anmälan om anmärkning mot kassans verksamhet i allmänhet.

I övrigt åligger socialstyrelsen övervakandet av kassornas verksamhet, och har denna myndighet i sådant hänseende tillagts en vittgående befogenhet. Vid prövning för registrering av kassans stadgar eller av ändring i stadgarna har myndigheten ej endast att i formellt hänseende tillse, huruvida stadgarna strida mot lagen om understödsföreningar eller den föreslagna lagen, utan även att i sak pröva, huruvida stadgarnas bestämmelser äro tillräckliga och kunna godkännas med hänsyn till arten av kassans verksamhet.

Socialstyrelsen äger ock meddela föreskrifter för kassorna om vidtagande av anordningar till främjande av samarbetet dem emellan eller med arbetsförmedlingsanstalterna, ävensom föreskrifter med avseende å förande av kassornas räkenskaper och om nödiga fondavsättningar. Till undvikande av onödig fondbildning och utgivande av för högt statsbidrag skall socialstyrelsen, där fasta, särskilda eller uttaxerade avgifter finnas vara alltför höga, anvisa kassan att nedsätta avgifterna. Finner myndigheten i övrigt anmärkning mot kassans verksamhet böra göras, har den ävenledes att anvisa kassan att vidtaga erforderliga åtgärder för rättelses vinnande. Vidtager kassan ej anvisade åtgärder inom angiven tid, äger myndigheten göra anmälan hos Konungen, som kan förordna, att statsbidraget till kassan helt eller delvis för viss tid eller tillsvidare indrages.

I övrigt har socialstyrelsen att utfärda erforderliga formulär samt bistå kassorna med vissa utredningar.

Beslut av arbetslöshetskassa kan överklagas hos socialstyrelsen. I behandling av besvär hos socialstyrelsen skola deltaga 2 representanter för arbetsgivarna och 2 representanter för arbetarna, vilka utses på sätt särskilt förordnas. Under sådana förhållanden har kommittén ansett, att den i lagen om understödsföreningar medgivna utvägen att hänskjuta viss tvist till skiljedom ej vidare skulle vara behövlig. Över beslut av socialstyrelsen kan besvär anföras hos Konungen, antingen i regeringsrätten eller i statsrådet. Beslut av socialstyrelsen rörande rätt till arbetslöshetshjälp länder utan hinder av förd klagan tillsvidare till efterrättelse.

De i förslaget intagna bestämmelser äro i några avseenden strängare och mera ingripande i kassornas självstyrelse än motsvarande bestämmelser i flertalet utländska lagar av liknande art. Ehuru dessa strängare bestämmelser närmast föranletts av hänsyn till det allmännas intresse, synas de dock även för kassorna själva vara fördelaktiga, i det att sålunda grunderna för deras verksamhet bliva mera betryggande och förtroendet hos allmänheten därigenom ökas.

Statsbidrag. Såsom redan angivits, har kommittén (32 §) tänkt sig ett statsbidrag till varje kassa, motsvarande de till kassan av medlemmarna erlagda fasta avgifter, dock att för avgift, som för år räknat uppgår till mer än 15 kronor, statsbidrag ej utgår med mer än 15 kronor. I stort sett skulle staten sålunda lämna bidrag, motsvarande nära hälften av kassornas utgifter. Till uttaxerade avgifter, vilka avse att täcka tillfällig brist vid något tillfälle, då de fasta avgifterna jämte eventuellt överskott från föregående tid ej räcka till för utgifternas bestridande, lämnas ej statsbidrag. Däremot skulle statsbidrag erhållas för de i 31 § omförmälda s. k. särskilda avgifter, vilka avse det ökade behovet vid extraordinär arbetslöshet, och skulle för bidraget i dessa fall ingen begränsning finnas, liknande den, som föreslagits i fråga om bidraget till de fasta avgifterna. Efter erfarenheten från utlandet att döma torde dock någon mera betydande verksamhet från kassornas sida i sistnämnda avseende knappast vara att förvänta, och statsbidraget till sådan verksamhet torde därför endast komma att uppgå till mindre avsevärda belopp. Sistnämnda statsbidrag avser därjämte väsentligen utgifter, som även eljest under en eller annan form torde åligga det allmänna. Med statsbidrag förstås därför i det följande allenast det ovannämnda bidraget till de fasta avgifterna.

Därigenom att statsbidraget för varje fast avgift begränsats till 15 kronor, erhåller man en begränsning av hela det årliga statsbidraget, som beror allenast på antalet medlemmar i kassorna. Vilka av de nuvarande kassorna kunna komma att begagna sig av den föreslagna lagstiftningen, eller vilka nya kassor kunna tillkomma, eller till vilket antal medlemmarna inom varje kassa kan komma att uppgå, är naturligtvis omöjligt att på förhand med någon säkerhet angiva. Vad förhållandena i länder med liknande lagstiftning angår, utgör antalet kassor, som f. n. omfattas av lagstiftningen, i Danmark 65 kassor, av vilka 2 avse jordbruket, med inalles 310,000 medlemmar, i Norge 28 kassor med 132,000 medlemmar, i Finland 5 kassor med obekant, antagligen relativt obetydligt antal medlemmar, i Holland 80 kassor med omkring 400,000 medlemmar, i Belgien ett obekant, mycket stort antal kassor med ett antal medlemmar, som i följd av särskilt ingripande från statens sida på senaste tiden uppgått till 800,000, o. s. v. Om alla dessa fall gäller dock, att anslutningen vid lagstiftningens början var relativt obetydlig och först efter hand under årens lopp blivit mera betydande.

I fråga om vårt land bedrives understödsverksamheten i förevarande avseende genom flertalet av de för olika yrken bildade fackförbunden, antingen di-

rekt genom de till förbunden erlagda avgifter, vilka huvudsakligen avse förbundens andra egentliga ändamål, eller genom särskilda avgifter, som obligatoriskt åligga samtliga medlemmar. Antalet fackförbund, som sålunda utöva verksamhet för understöd vid arbetslöshet, är 23, av vilka 22 tillhöra landsorganisationen. För 15 av dessa förbund upptagas särskilda avgifter för arbetslöshetshjälp. Totalantalet medlemmar inom de ifrågavarande förbunden uppgick vid 1921 års utgång till omkring 185,000. Vid 1920 års utgång var antalet medlemmar något högre, nämligen omkring 200,000.

Man kan antaga, att, därest den av kommittén föreslagna lagen skulle komma att genomföras, under de närmaste åren i huvudsak endast sådana kassor skulle begagna sig av densamma för erhållande av statsbidrag, som omfatta medlemmar av nämnda fackförbund. På grund därav att lagbestämmelserna kunna synas innebära inskränkningar i kassornas självstyrelse, och innan man kommit till insikt om att lagen i sin helhet och även dessa inskränkningar i självstyrelsen endast kunna vara till fördel för kassornas ekonomi och verksamhet, torde dock sannolikt anslutningen till lagen ej bliva mera allmän. Efter hand kommer dock antalet registrerade kassor antagligen att ökas, varjämte en eller annan kassa kan tänkas tillkomma, som icke har samband med något fackförbund.

Under de två eller tre första åren efter lagens ikraftträdande kan man därför efter all sannolikhet icke beräkna sammanlagda medlemsantalet i de kassor, som komma att begagna sig av lagen, till mer än allra högst det nuvarande ovan angivna antalet av nära 200,000 medlemmar. Räknar man sålunda för säkerhetens skull med en anslutning under de första åren av 200,000 medlemmar, erhåller man för statsbidraget, som icke för någon medlem skulle överstiga 15 kronor, ett årligt belopp av högst 3 miljoner kronor. Även om man, i gynnsammaste fall, tänker sig, att samtliga nu existerande fackförbund med omkring 270,000 medlemmar genast skulle ansluta sig till försäkringen, komme statsbidragets belopp ändå icke att uppgå till mer än omkring 4 miljoner kronor.

Vid angivandet av dessa belopp för statsbidraget har man utgått därifrån, att statsbidraget per medlem i varje fall skulle utgöra 15 kronor, d. v. s. att den fasta avgiften för varje medlem skulle uppgå till minst 15 kronor, allt för år räknat. Emellertid kommer i flera kassor, dels på grund av låg arbetslöshetsfrekvens och dels på grund av låga arbetslöner eller låga understödsbelopp, den egna avgiften att avsevärt understiga 15 kronor, vilket medför, att de angivna beloppen för statsbidraget även av denna anledning måste anses såsom maximibelopp.

Då det emellertid kan vara av intresse att något närmare tillse, huru kostnaderna kunna komma att ställa sig och, då det därjämte kunde vara möjligt, att man skulle finna lämpligare att normera statsbidraget efter understöden än, såsom enligt kommitténs förslag, efter de fasta avgifterna, torde ytterligare några beräkningar böra anföras till belysning av dessa frågor. Beräkningar av denna art borde emellertid, för att kunna göra anspråk på någon grad av noggrannhet, grundas på statistiska data rörande vissa förhållanden vid arbetslöshet, såsom arbetslöshetsfrekvensen inom olika yrken, fördelningen av arbetslösa dagar och av dagar, för vilka daghjälp utgives m. m. Som bekant är dock statistiken på detta område synnerligen ofullständig, och allmängiltiga lagar rörande arbetslöshetens förekomst hava hittills icke kunnat angivas. Beräkningar av ifrågavarande art måste därför bliva helt approximativa och rena överslagskalkyler. Vid dessa överslagsräkningar har kommittén sökt utnyttja erfarenheten rörande förhållandena inom Sverige och Danmark, då dessa förhållanden närmast torde likna dem, som skulle bliva gällande inom området för den ifrågasatta lagstiftningen.

Tänker man sig för ifrågavarande ändamål en arbetslöshetskassa med en arbetslöshet av 1 %, d. v. s. att i genomsnitt av 100 medlemmar en skulle vara arbetslös varje dag, så skulle på 100 medlemmar årligen komma 365 dagar med ledighet från arbetet. Då emellertid såsom arbetslöshetsdagar icke räknas de 52 söndagarna jämte några helgdagar och vissa andra dagar, som i lagförslaget närmare angivas, kan man anslå antalet egentliga arbetslöshetsdagar till runt 300. Om för varje sådan dag beräknas en daghjälp av 1 krona, skulle på 100 medlemmar komma en årlig utgift av 300 kronor för täckande av understöden under förutsättning därjämte, att även de arbetslösa själva bidraga. För en arbetslöshet av 1 % och en daghjälp av 1 krona skulle således under de nämnda förutsättningarna erfordras en årlig avgift för varje medlem av 3 kronor.

Enligt förslaget skulle emellertid daghjälp ej utgå för alla arbetslöshetsdagar. Sådant understöd skulle nämligen enligt 24 § ej utgå under karenstiden och ej heller för mer än 70 dagar eller den längre tid, som kan vara i stadgarna bestämd, under loppet av 12 på varandra följande månader. I följd härav bliver antalet understödsdagar väsentligt mindre än antalet arbetslöshetsdagar, och den erforderliga avgiften i samma proportion mindre. För att erhålla en föreställning om förhållandet mellan antalen understöds- och arbetslöshetsdagar kan man begagna sig av erfarenheten från de danska kassorna, med hänsyn till att den danska lagen i förevarande avseende väsentligen motsvarar kommitténs lagförslag. Enligt denna erfarenhet uppgick för samtliga danska kassor från 1908, då försäkringen började, till närvarande tid förhållandet mellan de nämnda antalen till 0,4 à 0,5 med undantag för året 1917—1918, då förhållandet uppgick till 0,65. I medeltal kan man antaga att förhållandet mellan understöds- och arbetslöshetsdagar enligt dansk erfarenhet i genomsnitt för de olika yrkena utgör omkring 0,5, d. v. s. att antalet understödsdagar utgör omkring hälften av antalet arbetslöshetsdagar. I enlighet härmed skulle den erforderliga årsavgiften (för 1 % arbetslöshet och 1 kronas daghjälp) i medeltal bliva hälften av 3 kronor, d. v. s. 1 krona 50 öre. Med hänsyn till att vid den danska statistiken såsom arbetslöshetsdagar även synes hava medräknats några dagar, vilka enligt lagförslaget icke skulle anses såsom sådana, samt att de arbetslösa ofta äro befriade från erläggande av avgift, att även reshjälp o. d. kan utgivas och att förvaltningskostnader skola med avgifterna bestridas, torde för säkerhetens skull den ifrågavarande avgiften böra uppskattas till omkring 2 kronor. Till ungefär samma resultat kommer man även medelst slutledningar av mera teoretisk art, för vilka här dock icke ansetts behöva redogöras, då någon större säkerhet därigenom icke vinnes.

Beträffande storleken av arbetslöshetsprocenten för olika yrken inom vårt land har man endast att tillgå de i socialstyrelsens publikation »Sociala Meddelanden» från mars månad år 1911 meddelade månatliga uppgifter rörande arbetslösheten inom vissa yrken, grundade på frivilligt lämnade uppgifter från fackförbundens avdelningar i orterna, oavsett om fackförbundet meddelar arbetslöshetshjälp eller icke. Uppgifterna, som omfatta både manliga och kvinnliga arbetare, de senare dock till relativt obetydligt antal, avse dock icke alla avdelningar inom varje fackförbund och kunna därför icke med någon säkerhet anses representativa för vederbörande fackförbund. Uppgifterna avse i övrigt endast data, som kunna läggas till grund för beräkning av arbetslöshetsprocenten men icke data för fördelningen av arbetslösa dagar, understödsdagar o. d. För att ej inblanda faktorer, som kunna bero på krigsförhållandena, hava endast uppgifterna för 3-årsperioden juli 1911—juni 1914 här kommit till användning.

För verkställande av en överslagsberäkning rörande de belopp, vartill statsbidraget årligen i verkligheten, motsvarande förhållandena vid 1922 års ingång, torde komma att uppgå, därest de fackförbund, som för närvarande meddela

understöd vid arbetslöshet eller ock samtliga fackförbund skulle komma att omfattas av lagen, hava använts de inkomna uppgifterna från 29 fackförbund, i fråga om vilka dessa uppgifter funnits vara sådana, att de skulle kunna användas för överslagsberäkningen. Vid denna beräkning hava resultaten icke ansetts böra anföras för varje särskild kassa, utan gäller beräkningsresultatet samtliga kassor tillsammantagna. Då de lämnade uppgifterna endast delvis kunnat anses tillförlitliga, hava de ur dem härledda värdena å arbetslöshetsprocenten över lag höjts med en tredjedel.

Beräkningarna hava utförts dels under förutsättning av kommitténs förslag, enligt vilket statsbidraget för varje medlem skulle vara lika stort som medlemsavgiften, dock högst 15 kronor, och dels under förutsättning att statsbidraget skulle vara lika med hälften av den från kassan utgivna daghjälpen, i varje fall dock att för en daghjälp av mer än 3 respektive 4 kronor statsbidrag ej skulle beräknas för det överskjutande beloppet. Detta sistnämnda fall betecknas i det följande med benämningen »*Alternativ*». I båda fallen har man utgått från ett medelbelopp för daghjälpen av dels 3 och dels 4 kronor, motsvarande enligt 21 § av förslaget en daglig arbetsförtjänst av 6 respektive 8 kronor och en årsavlöning i medeltal av 1,800 respektive 2,400 kronor. Skulle, mot all förmodan, daghjälpen för en var medlem komma att uppgå till sitt maximibelopp 5 kronor, ökas de nedan angivna beloppen för statsbidraget, enligt kommitténs förslag med omkring 15 % och enligt alternativet med omkring 25 %.

Under nu nämnda förutsättningar har för statsbidragets belopp enligt förhållandena vid början av år 1922, därest de förbund, som utgiva arbetslöshetshjälp genast skulle komma att omfattas av försäkringen, uppskattats till följande belopp:

Kommitténs förslag:	daghjälp	3 kr.,	statsbidrag	= 1,900,000	kr.
» » :	»	4 » ,	»	= 2,200,000	»
Alternativ:	»	3 » ,	»	= 2,400,000	»
» :	»	4 » ,	»	= 3,200,000	»

Under antagande däremot att samtliga nu existerande fackförbund och ej endast de förbund, som meddela arbetslöshetshjälp, skulle underkasta sig lagens bestämmelser, bliva de motsvarande beloppen för statsbidraget ungefär följande:

Kommitténs förslag:	daghjälp	3 kr.,	statsbidrag	= 3,100,000	kr.
» » :	»	4 » ,	»	= 3,500,000	»
Alternativ:	»	3 » ,	»	= 5,200,000	»
» :	»	4 » ,	»	= 6,900,000	»

Man finner av dessa siffror, dels att det alternativa förslaget, enligt vilket statsbidraget skulle utgå såsom tillägg till daghjälpen, skulle medföra betydligt ökade kostnader för staten i jämförelse med kommitténs förslag, särskilt om även de fackförbund, vilka för närvarande icke utgiva arbetslöshetshjälp, och inom vilka arbetslöshetsprocenten är relativt hög, skulle komma att omfattas av försäkringen, dels ock att statsbidragets belopp enligt kommitténs förslag antagligen skulle komma att avsevärt understiga de belopp å respektive 3 och 4 miljoner, som förut anförts under förutsättning, att statsbidraget för varje medlem skulle uppgå till sitt högsta belopp av 15 kronor.

I övrigt kommer något statsbidrag för den ifrågavarande försäkringen icke att erfordras förutom till arvoden för de i 17 § angivna ordförandena i kassastyrelserna och för de i 37 § omförmälda representanter för arbetsgivare och

arbetare, som skulle deltaga i socialstyrelsens beslut rörande tillämpning av lagen, ävensom för nödig ökning av socialstyrelsens nuvarande arbetskrafter. I dessa avseenden torde erforderlig utredning lämpligen i sinom tid böra verkställas av socialstyrelsen. Sammanlagda statsutgiften för dessa ändamål torde högst kunna beräknas till 100,000 kronor. Vad de nämnda styrelseordförandena angår torde särskild ordförande endast behövas i fråga om de allra största kassorna, under det att mindre kassor i flera fall kunna hava gemensam ordförande. Då vidare i allmänhet högst ett styrelsesammanträde i veckan skulle erfordras, torde kostnaderna för arvoden till ordförandena, även om därtill lägges kostnader för nödiga inspektionsresor m. m., ej kunna överstiga ett årligt belopp av 50,000 kronor.

Till belysning av arbetslöshetsförhållandena i Sverige inom olika yrken och under olika tider av året lämnas i följande tabell för de större fackförbund, vilka för närvarande hava mer än omkring 4,000 medlemmar, och för vilka de inkomna uppgifterna omfatta ett avsevärt antal medlemmar och därför kunna antagas vara mera tillförlitliga än de övriga uppgifterna, siffror utvisande arbetslöshetsprocenten i medeltal under ovannämnda period (juli 1911—juni 1914), dels för varje månad och dels för perioden i sin helhet. Bredvid siffran för hela perioden angives inom parentes motsvarande siffra för Danmark under samma period, i den mån sådana siffror kunnat beräknas med ledning av den danska arbetslöshetsinspektörens berättelser. Under rubriken »Anm.» angives med bokstaven U att förbundet i fråga utgiver arbetslöshetshjälp.

Fackförbund	Arbetslöshetsprocent juli 1911—juni 1914												Medeltal		Anm.
	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.			
Metallindustriarbetare .	3.6	3.6	3.3	3.2	3.0	2.5	2.7	2.5	2.1	2.4	2.6	3.1	2.9	(4.7)	U
Grov- och fabriksarbetare	19.1	11.5	10.8	11.2	7.0	8.7	8.5	7.5	7.0	3.7	5.2	20.1	10.1	(7.4)	—
Sågverksindustriarbetare	13.5	12.5	10.9	7.9	3.0	1.2	1.7	5.4	2.2	6.7	14.5	19.1	7.9	—	—
Träarbetare	13.8	13.4	10.3	6.6	3.7	3.8	1.9	1.2	2.5	5.2	6.9	8.2	6.6	(5.0)	U
Textilarbetare	3.3	3.5	1.8	1.5	0.9	1.4	1.4	1.9	1.8	1.8	2.0	2.6	2.0	(3.4)	U
Kommunalarbetare . . .	4.6	3.2	2.4	1.8	0.9	0.7	1.9	1.1	1.3	1.1	3.2	7.2	2.6	—	U
Sko- och läderindustriarb.	3.1	1.2	0.9	0.7	1.9	0.4	2.1	1.1	1.2	1.5	1.3	6.6	1.8	(4.6)	U
Skrädderiarbetare . . .	5.0	3.9	0.8	0.1	0.1	0.4	2.3	2.8	1.3	1.2	0.7	1.2	1.6	(4.0)	U
Bageri- och konditoriarb.	12.1	11.9	9.3	7.0	5.2	3.8	3.1	3.8	4.1	7.5	9.0	11.8	7.4	(14.0)	U
Gjutareförbundet . . .	3.9	3.2	2.2	1.5	1.6	1.4	1.1	1.7	1.7	2.3	2.1	2.8	2.2	—	U
De förenade förbunden .	2.2	2.2	1.7	1.7	0.9	0.9	3.3	2.5	1.6	1.3	1.7	2.5	1.8	—	U
Tobaksindustriarbetare .	16.9	1.5	0.9	0.9	0.6	1.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	12.8	3.2	(4.1)	U
Bryggeriindustriarbetare	0.9	1.4	1.5	0.5	0.3	0.3	0.7	0.4	1.1	1.1	0.9	2.0	0.9	(0.9)	U
Måleriarbetare	27.0	27.0	20.7	9.9	4.5	2.4	0.7	0.1	0.2	4.6	24.6	28.4	12.5	(19.0)	U
Murare	55.6	52.1	31.6	14.6	7.5	3.7	0.9	2.1	5.7	13.9	19.5	26.7	17.9	(15.5)	—

För tobaksindustriarbetarna var arbetslösheten osedvanligt stor under december 1911 och januari 1912 på grund av tillfälliga förhållanden. Av tabellen synes framgå, att arbetslöshetsunderstöd företrädesvis utgivas av fackförbund med låg arbetslöshetsprocent, och att därför kassor, vilka i första hand kunna antagas bliva bildade i enlighet med den föreslagna lagen, såsom för övrigt torde vara naturligt, komma att omfatta yrken, inom vilka arbetslöshetsfrekvensen är re-

lativt låg. Vad måleriarbetarförbundet beträffar är visserligen medelarbetslösheten synnerligen hög på grund av den stora arbetslösheten under den döda säsongen, men för att ej göra utgifterna för arbetslöshetshjälp alltför betungande äro inom kassan villkoren för erhållande av understöd betydligt strängare än i andra kassor, i det att tre års medlemstid erfordras för erhållande av understöd, understöd ej utgives för mer än 40 dagar under ett år och en karenstid föreskrives av ej mindre än 12 arbetsdagar. Vid motiveringen av 24 § i förslaget har även kommittén tänkt sig en längre karenstid i fråga om säsongarbetare än andra arbetare, varjämte enligt 29 § andra stycket avgifterna inom samma kassa kunna varieras efter arbetslöshetsriskens storlek och sålunda säsongarbetare eventuellt kunna hava att betala högre avgifter än andra medlemmar i kassan. Arbetslöshetsprocenten är i allmänhet ganska låg och understiger vanligen talet 5, utom i fråga om säsongyrkena, inom vilka arbetslöshetsprocenten för den döda säsongen kan uppgå till synnerligen höga belopp, och för vilka, såsom angivits, särskilda karensbestämmelser äro erforderliga.

I allmänhet understiger arbetslöshetsprocenten 5 % för de yrken, som icke omfatta säsongarbetare, under det att för de egentliga säsongyrkena arbetslöshetsprocenten såväl under den döda säsongen som i genomsnitt för hela året vanligen mer eller mindre överstiger denna siffra. Då nu en årsavgift av 15 kronor jämte högsta statsbidrag av 15 kronor, enligt vad förut anförts, motsvarar en arbetslöshetsprocent av ungefär 5 %, komma de kassor, som omfatta yrken med en arbetslöshetsprocent av 5 % eller mindre enligt bestämmelserna i 32 § att erhålla lika stort bidrag som summan av medlemsavgifterna. I stort sett skulle för säsongarbetare samma resultat kunna ernås, om karensbestämmelserna för dessa med ledning av 24 § göras tillräckligt stränga.

Speciell motivering.

1—14 §§.

Utöver vad ovan i den allmänna motiveringen rörande »Offentlig arbetsförmedling» redan blivit anfört torde i fråga om 1—14 §§ allenast följande behöva framhållas.

För de lokala organ, som arbetsförmedlingsanstalt behöver för sin verksamhet, hava använts benämningarna »avdelningskontor» och »ombud». Såsom jämväl av bestämmelsen i 9 § framgår, skulle skillnaden mellan dessa båda slag av organ väsentligen bestå däri, att för avdelningskontor särskild lokal jämte värme och belysning erfordras, under det att benämningen »ombud» skulle avse de fall, där å någon ort med relativt låg arbetsfrekvens de förekommande göromålen skulle kunna anförtros åt en person, som mot ersättning, åtminstone för telefon, kan i sitt hem eller i sin affärslokal ombesörja göromålen.

Det är tydligt, att en rationellt ordnad offentlig arbetsförmedling kommer att inskränka den nu här och var förekommande, av enskilda, såsom kommissionärer eller dylikt, yrkesmässigt bedrivna verksamheten för anskaffande mot avgift av anställning för arbetslösa tjänare eller andra arbetare. I flertalet utländska lagar rörande offentlig arbetsförmedling har man infört förbud mot dylik affärsmässig verksamhet, och vid 1919 års internationella arbetskonferens i Washington fattades bl. a. även den resolution, att varje medlem av den internationella arbetsorganisationen borde vidtaga åtgärder i syfte att förbjuda upprättande av sådana arbetsförmedlingsanstalter, som taga betalning eller bedriva sin verksamhet i affärssyfte, samt att visserligen redan befintliga anstalter av dylik beskaffenhet måtte berättigas fortsätta sin verksamhet efter särskilt tillstånd, men att åtgärder måtte vidtagas för att snarast möjligt avskaffa även dessa anstalter. Vad vårt land beträffar, bestämmes i förordningen den 5 maj 1916 angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning, att tillstånd till dylik verksamhet skall sökas hos vederbörande länsstyrelse, vilken, därest behov av verksamheten finnes föreligga, må bevilja tillstånd. Sådant tillstånd kan av länsstyrelsen återkallas, då omständigheterna därtill föranleda. Under sådana förhållanden har kommittén ej funnit anledning att i sitt förslag upptaga särskilda bestämmelser rörande verksamhet av ifrågavarande art.

Beträffande reglemente för arbetsförmedlingsanstalt, som omförmäles i 2 § av förslaget, har kommittén tänkt sig, att däri skulle innefattas även sådana bestämmelser angående verksamhetens ordnande, som för närvarande för några anstalter angivas i arbetsordning, instruktion m. m. Såsom redan tidigare omnämnts, skulle socialstyrelsen godkänna reglementet, och torde man sålunda hava tillräcklig garanti för att bestämmelserna i detsamma bliva tillräckliga för ändamålet. Då landstingen resp. stadsfullmäktige skulle vara arbetsförmedlingsanstalternas principaler, skulle, därest ej särskild bestämmelse funnes

om rätt för Konungen att lämna vissa föreskrifter rörande anstalternas verksamhet, anstalterna allenast hava att ställa sig till efterrättelse föreskrifter av dessa sina principaler eller, inom de av lagen angivna gränser, föreskrifter av socialstyrelsen. Då emellertid fall kunna förekomma, som i lagen icke förutsetts, och i vilka ett ingripande av Konungen kunde befinnas nödvändigt, har i 2 §, i analogi med motsvarande bestämmelse i 22 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, införts bestämmelse därom, att arbetsförmedlingsanstalt även har att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av Konungen meddelas.

Bestämmelsen i första stycket av 5 §, att vid arbetsförmedling hänsyn ej får tagas till förhållande, som kan vara av betydelse vid konflikt mellan arbetsgivare och arbetare, innebär bl. a. att, såsom överallt i utlandet och även i vårt land tillämpats, arbetsanvisning sker oberoende av dylik konflikt.

I 5 § hava, i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande praxis, vissa omständigheter angivits, till vilka hänsyn synes böra tagas, då arbetsförmedlingen vid anvisande av arbete har att välja mellan flera arbetare.

15 §.

De i lagförslaget avsedda arbetslöshetskassorna äro hänförliga till de föreningar, som enligt lagen om understödsföreningar, utan att meddela sjukhjälp, idka annan till personförsäkring hänförlig verksamhet än i 1 § av nämnda lag särskilt angives. Då enligt förslaget de ifrågavarande kassornas verksamhet skulle vara inskränkt till beredande av arbetslöshetshjälp, omfattas de tydligen icke av undantagsbestämmelsen i 98 § 2) i nämnda lag, som avser föreningar för vårdande av yrkesangelägenheter i förbindelse med utgivande av understöd vid arbetslöshet.

Paragrafen innehåller därjämte den för förslaget om arbetslöshetskassorna grundläggande bestämmelsen, att sådan kassa under villkor angående dess verksamhet, som i lagen stadgas, kan erhålla bidrag av statsmedel.

16 §.

Arbetslöshetskassa, som avses i förslaget, d. v. s. kassa, som önskar erhålla statsbidrag, skall i första hand uppfylla villkoret att vara registrerad enligt lagen om understödsföreningar, och skola i fråga om registreringen, förutom bestämmelserna i nämnda lag, även iakttagas bestämmelserna i den föreslagna lagen. Där bestämmelserna icke sammanfalla, äga självfallet de sistnämnda bestämmelserna giltighet.

Som bekant innehåller lagen om understödsföreningar en särskild avdelning om understödsföreningar med godkända stadgar med strängare bestämmelser i fråga om tillsyn m. m. än som gälla övriga registrerade understödsföreningar. Med hänsyn till vikten av ett dylikt strängare övervakande av de ifrågavarande kassornas verksamhet har kommittén ansett registreringen böra ske enligt dessa bestämmelser.

Beträffande den i understödslagen angivna tillsynsmyndighet, som av Konungen förordnas och f. n. är socialstyrelsen, har i förslaget, med hänsyn till att socialstyrelsen har befattning med en mängd med förevarande fråga sammanhängande uppgifter, ansetts böra stadgas, att socialstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet i fråga om arbetslöshetskassorna.

Andra stycket av förevarande paragraf innehåller den bestämmelsen, att antalet medlemmar i kassan skall uppgå till minst 500. Denna bestämmelse avser tydligen att tillförsäkra kassan ett medlemsantal tillräckligt stort för att åtminstone i huvudsak bereda nödig utjämning av försäkringsrisken. I flera

andra länders lagar har man nöjt sig med ett lägre medlemsantal. Enligt den danska lagen t. ex. stadgas ett minimiantal av 200 medlemmar. Och då det i vissa fall, särskilt i fråga om yrken med väsentligen homogen arbetslöshetsrisk, icke nödvändigt erfordras ett så stort antal som 500, har i förslaget beretts möjlighet för socialstyrelsen att med hänsyn till omständigheterna kunna medgiva ett mindre medlemsantal.

Genom bestämmelsen i tredje stycket inskränkes, såsom jämväl i utländska lagar vanligen är fallet, kassornas verksamhet till att meddela arbetslöshetsförsäkring enligt lagen och i övrigt till sådan verksamhet, som kan föranledas av bestämmelserna i förslaget. Ej heller må kassans tillgångar eller inkomster användas för ändamål, som är främmande för sådan verksamhet. Härigenom förhindras kassorna tydligen icke att av sina medel bidraga till sådana ändamål som utgivande av publikationer rörande försäkringen, hållande av sammanträden eller kongresser för behandling av gemensamma angelägenheter, bildande av gemensam lånefond m. m. dylikt. Härvid förutsättes dock i allmänhet, att kassans ekonomiska ställning tillåter en dylik utgift.

Genom dessa bestämmelser rörande arten av kassornas verksamhet bliva kassorna självständiga understödsföreningar och kunna, såsom redan vid 15 § framhållits, icke hänföras till de föreningar, som enligt 98 § 2) i lagen om understödsföreningar undantagas från tillämpningen av denna lag.

För att skilja mellan understödsföreningar i allmänhet och förevarande kassor, föreslås i sista stycket av paragrafen, att dessa kassors firma skall innehålla ordet »arbetslöshetskassa». Firman föreslås därjämte böra innehålla ordet »godkänd» för att skilja kassan från andra registrerade föreningar eller institutioner, som meddela arbetslöshetshjälp. Under sådana förhållanden torde den i lagen om understödsföreningar givna bestämmelsen, att firman skall innehålla ordet »understödsförening» ej böra tillämpas å ifrågavarande kassor.

Slutligen föreslås av näraliggande anledning förbud för godkänd arbetslöshetskassa att i sin firma använda ord, som kunde tyda på särskilda villkor för inträde i kassan utöver dem, som meddelas bl. a. i 18 § av den föreslagna lagen.

17 §.

I denna paragraf sammanfattas de särskilda bestämmelser rörande kassans styrelse, vilka skola gälla utöver eller jämte motsvarande bestämmelser i lagen om understödsföreningar.

I första stycket bestämmes närmast, att antalet styrelseledamöter skall vara minst tre och ej, såsom i understödslagen, minst en.

I motsats till förhållandena vid obligatorisk försäkring överlåter man i utländska lagar om arbetslöshetskassor med understöd av allmänna medel åt kassorna själva att bestämma styrelsens sammansättning. Erinringar hava dock framställts därom, att vissa olägenheter kunde föranledas av en sådan anordning, och då kassorna enligt förslaget skulle erhålla avsevärda bidrag av statsmedel och staten därför skulle erhålla ett särskilt intresse av att kassornas medel användas på ett sätt, som i möjligaste mån motsvarar ändamålet med bidraget, har kommittén funnit sig böra föreslå, att staten skulle erhålla en representant i varje kassastyrelse. Denne styrelsemedlem torde böra utses av socialstyrelsen, som skulle hava att å statens vägnar övervaka den ifrågavarande försäkringsverksamheten, och torde för att kunna hava erforderligt inflytande på kassans ledning, tillika böra vara styrelsens ordförande. Då kassorna ej lämpligen synas böra åläggas att av sina medel utgiva arvode till en ordförande, som de ej själva valt, har kommittén föreslagit, att erforderligt arvode till ordföranden skall utgå av statsmedel enligt grunder, som bestämmas av Konung och riksdag. Då ändamålet med en dylik anordning beträffande sty-

relsens ordförande ej kan anses ernås, med mindre ordföranden bliver i tillfälle att deltaga i varje styrelsens beslut, har kommittén i andra stycket av paragrafen föreslagit, att styrelsen skulle vara beslutför, endast om ordföranden eller hans suppleant är närvarande och deltager i besluten.

Den ojämförligt viktigaste uppgiften för styrelsens verksamhet är naturligtvis att besluta om arbetslöshetsunderstöd, och det ligger särskild vikt däruppå, att denna uppgift fylles på ett tillfredsställande sätt. Enligt förenämnda bestämmelse skulle nu visserligen ordföranden komma att deltaga i behandlingen av varje ärende inom styrelsen och sålunda även i varje beslut rörande utgivande av arbetslöshetshjälp och härigenom beredas möjlighet att noggrant övervaka denna kassans verksamhet. Emellertid är det tydligt, att i tillämpningen understödsfrågorna endast undantagsvis i första hand kunna komma under styrelsens handläggning. En dylik kassas verksamhet omfattar vanligen hela riket, och kassan har för sin verksamhet underavdelningar eller ombud i orterna, vilka, då det för de arbetslösa uppenbarligen är av vikt att så fort som möjligt kunna erhålla sitt understöd, vanligen i första hand bestämma om understödens utgivande. Beslut rörande understöd av dylika underavdelningar eller ombud skulle enligt lagförslaget anses såsom provisoriskt och hava giltighet intill dess detsamma prövats av styrelsen med dess ordförande. På sådant sätt erhåller ordföranden kännedom om varje beslut om understöd, visserligen icke förrän ärendena kunnat upptagas av styrelsen till behandling, men torde dock därigenom erhålla tillräcklig möjlighet att effektivt övervaka understödsverksamheten. Där ordföranden finner, att arbetslöshetshjälp bör utgivas med lägre belopp än vad styrelsens majoritet beslutar eller att understöd icke bör utgivas, gäller hans mening, intill dess socialstyrelsen efter besvär av ordföranden hunnit fatta beslut. Finner ordföranden sålunda eller i övrigt något beslut av styrelsen ej överensstämma med lagens ändamål, bör han över beslutet föra klagan enligt 37 § av lagförslaget; finner han understödsverksamheten i allmänhet bedrivas på ett otillfredsställande sätt, har han att enligt därom av socialstyrelsen given instruktion göra anmälan hos denna myndighet, som jämlikt 36 § av lagförslaget kan anvisa kassan att inom angiven tid vidtaga erforderlig ändring av sin verksamhet, samt där ändringen ej vidtages inom den angivna tiden, göra anmälan hos Konungen om indragning helt eller delvis av statsbidraget för viss tid eller tillsvidare, eller ock enligt lagen om understödsföreningar vidtaga åtgärder för kassans försättande i likvidation.

Genom nu angivna anordning, som i vissa avseenden motsvarar förhållandena inom de länder, som hava obligatorisk försäkring, rörande det allmännas deltagande i kassornas styrelse, torde en synnerligen stark garanti erhållas för användande av statsbidragen för det med dem avsedda ändamålet, och i varje fall större garanti i detta hänseende än någon liknande utländsk lag ansetts behöva fordra.

De övriga bestämmelserna i paragrafen torde ej behöva särskilt motiveras.

18 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om de allmänna villkoren för medlemskap i kassan.

I de utländska lagarna rörande obligatorisk försäkring bestämmes, att försäkringen skall omfatta alla lönarbetare med undantag för vissa kategorier, såsom arbetare i skogs- eller jordbruk, husliga tjänare eller tjänstemän i allmän tjänst. Lagarna angående understödd frivillig försäkring utgå vanligen därifrån, att kassorna redan förefinnas och att bestämmelserna om villkoren för medlemskap fortfarande skola äga giltighet eller att, i fråga om nybildade

kassor, dessa huvudsakligen ordnas efter mönster av de förut existerande kassorna. I vissa lagar angives dock såsom villkor för understöd av statsmedel, att medlemmarna skola vara lönarbetare eller omfattas av sjukförsäkringen. Sålunda stadgas t. ex. i den danska lagen, att med arbetslöshetskassa förstås en förening av personer, vilka såsom lönarbetare tillhöra ett eller flera bestämda yrken eller äro bosatta inom visst område; dock kunna enligt lagen även personer, som icke äro lönarbetare, tillhöra eller själva bilda sådan kassa o. s. v.

Då det torde ligga i sakens natur, att i regel endast lönarbetare kunna hava intresse av försäkring mot arbetslöshet, har kommittén icke ansett någon särskild bestämmelse om inskränkning av försäkringen till att endast omfatta sådana arbetare vara behövlig och ej heller lämplig. Det skulle ju även kunna tänkas, att mindre hantverkare m. fl. mindre näringsidkare i vissa fall skulle kunna hava intresse av att bilda en förening för understöd vid bristande arbetstillfälle. Kommittén har ej heller ansett sig behöva lämna någon definition på begreppet arbetare, där detta begrepp förekommer i de föreslagna lagbestämmelserna. De i lagarna om arbetarskydd och om försäkring för olycksfall i arbete angivna definitionerna på arbetare passa tydligen icke i förevarande fall, där man, till skillnad från dessa mera för särskilda ändamål preciserade definitioner, med arbetare i allmänhet förstår personer, som uteslutande eller till huvudsaklig del hava sin försörjning av arbete för annans räkning och vid brist på sådant arbete kunna komma i behov av understöd.

Beträffande i övrigt de allmänna villkoren för medlemskap, har kommittén, ehuru liknande bestämmelser endast undantagsvis meddelas i utländska lagar, ansett sig i förevarande paragraf böra giva vissa allmänna anvisningar rörande de kategorier av medlemmar, som kunna omfattas av en arbetslöshetskassa. I första hand har av nära liggande skäl såsom villkor för medlemskap i sådan kassa föreslagits, att medlemmarna skola vara svenska medborgare. I övrigt lämnas frihet vid val i fråga om sådana villkor, som att medlem skall tillhöra visst eller vissa yrken eller visst eller vissa arbetsföretag eller vara bosatt inom visst område. Där inga särskilda villkor för medlemskap finnas föreskrivna, skulle kassan stå öppen för varje svensk medborgare. Dylika villkor skola angivas i stadgarna och sålunda bliva föremål för socialstyrelsens prövning.

De flesta arbetslöshetskassor i utlandet, liksom för närvarande även i vårt land, äro, såsom redan ovan framhållits, intimt förenade med arbetarorganisationer och utgöra vanligen underavdelningar under sådana organisationer. Då emellertid arbetarorganisationerna i regel hava lönepolitiska eller eljest med arbetsförhållandena sammanhängande uppgifter, och då det synts nödvändigt att bereda arbetslöshetskassorna, vilka hava sina särskilda uppgifter, en fristående ställning, har man i flertalet lagar intagit bestämmelser, som avse att giva uttryck åt dessa synpunkter. För sådant ändamål har man, såsom även kommittén i sista stycket av denna paragraf angivit, flerstädes föreskrivit, att kassan ej på andra grunder än de lagstadgade får vägra någon inträde, som uppfyllde de i stadgarna meddelade villkoren. Då enligt 33 § stadgarna skola motsvara verksamhetens art samt prövas av socialstyrelsen, torde vara sörjt för att de ej få innehålla något, som kan vara av betydelse vid arbetskonflikter, och att således exempelvis kassorna icke såsom villkor för tillhörighet kunna föreskriva, att medlem skall vara skyldig tillhöra viss arbetarorganisation.

Bestämmelserna i övriga stycken av förevarande paragraf äga motsvarighet i liknande bestämmelser i utländska lagar och torde icke behöva särskilt motiveras.

19 §.

I denna paragraf har föreslagits, att i stadgarna skulle kunna bestämmas, att personer, vilka på grund av gällande villkor för medlemskap icke kunna vara medlemmar, skulle kunna intagas eller, där de förut varit medlemmar, kvarstå i kassan med samma rättigheter och skyldigheter i övrigt som medlemmarna, men utan rätt till arbetslöshetshjälp. Detta stadgande, som äger sin motsvarighet i den danska lagen, där kassorna kunna hava medlemmar, som väl betala avgifter men icke hava rätt till understöd, åsyftar tydligen personer, som icke äro arbetare i vanlig mening, men vilka tänka sig kunna komma att framdeles såsom arbetare tillhöra yrke, som kassans verksamhet avser, eller vilka av någon anledning icke kunna bliva medlemmar i kassan eller förut varit medlemmar, men ej längre kunna bibehålla sitt medlemskap, och genom erläggande av avgifter önska förvärva eller bevara de i stadgarna angivna rättigheter i fråga om karenstid eller andra villkor för understöd, för den händelse de senare skulle bliva verkliga medlemmar.

20 §.

Enligt förevarande paragraf skall kassan såsom arbetslöshetsunderstöd utgiva dagligt understöd, benämnt daghjälp, vilken även kan utgivas i naturaförmåner, såsom kost, logi m. m. Enligt flera utländska lagar liksom även av några kassor i vårt land utgives dessutom även rese- och flyttningshjälp samt i ett fåtal fall även hyreshjälp, vilka understöd emellertid i allmänhet icke hava uppgått till några avsevärda belopp. Enligt uppgifter i landsorganisationens berättelse för år 1921 hava bland 21 arbetslöshetskassor, förenade med fackförbund, till reseunderstöd under året utgivits 18,700 kronor, däri icke inräknat sådant understöd från tvenne kassor, för vilka detsamma ingått i det övriga arbetslöshetsunderstödet. Under föregående år var summan ännu lägre och uppgick vanligen endast till 2 à 3 procent av samtliga arbetslöshetsunderstöd. Med hänsyn till dessa omständigheter har kommittén icke trott sig böra föreslå annat understöd såsom obligatoriskt än daghjälp, men föreslagit, att i stadgarna därutöver skulle kunna intagas bestämmelser om rätt till utgivande av rese- eller flyttningshjälp såsom de viktigaste av de anförda slagen av annat understöd än daghjälp. Socialstyrelsen kommer sålunda vid prövning av stadgarna i tillfälle att pröva villkoren för sådan rätt och i sammanhang därmed tillse, i vad mån de i lagförslaget angivna villkor för erhållande av daghjälp böra gälla även för dessa slag av understöd.

Där kassamedlem genom annan försäkring än i lagförslaget avses eller genom utfästelse av arbetsgivare eller dylikt skulle vid arbetslöshet under någon tid hava rätt till dagligt understöd från annat håll än från sin kassa, skulle de sammanlagda understöden för sådan tid kunna komma att uppgå till mer än den daghjälp, som medlemmen enligt bestämmelserna i 21 § skulle äga att uppbära. Till förebyggande av denna olägenhet, som skulle kunna medföra, att större dagligt understöd kommer att utgivas än som motsvarar lagens syfte, har kommittén i andra stycket av förevarande paragraf föreslagit, att daghjälpen i dylika fall skulle minskas, och för enkelhetens skull tänkt sig, att endast halv daghjälp skulle utgivas, motsvarande ungefär det förhållandet, att medlemmen på grund av sina avgifter, till vilken staten i allmänhet bidrager med lika stort belopp, skulle anses äga rätt till halva understödet.

21 §.

Då i en statsunderstödd kassa av förevarande art det dagliga understödet vid arbetslöshet icke bör bestämmas till högre belopp än att den arbetslöse fortfa-

rande har ett tillräckligt starkt intresse av att söka erhålla arbete, har i 21 § föreslagits en bestämmelse om en för ändamålet lämplig begränsning av daghjälpens belopp.

I de nuvarande kassorna i vårt land uppgår dagunderstödet vanligen till högst 3 kronor och endast i vissa fall till högre belopp, och synes i de flesta fall understiga halva dagavlöningen inom det eller de yrken kassan omfattar.

I den utländska lagstiftningen äro bestämmelserna i förevarande hänseende något skiftande. I Danmark får daghjälpen ej överstiga $^2/_3$ och i Norge ej överstiga hälften av den genomsnittliga dagliga arbetsförtjänsten i vederbörande yrke. I Finland bestämmes daghjälpen av kassan, dock lägst till 50 penni och högst till 3 mark. I Holland är daghjälpens högsta belopp 70 %, i Tjechoslovakien 66 $^2/_3$ %, i Spanien 60 % och i Italien 50 % av dagavlöningen. I England utgör penningunderstödet 15 sh. i veckan, motsvarande ungefär 2 $^1/_4$ krona i daghjälp för manlig arbetare, således ofta mindre än halva dagavlöningen. Enligt den österrikiska lagen utgör daghjälpen 50 % av sjukpenningen (omkring 60 % av medellönen) med 20 % förhöjning för familjeförsörjare, således mindre än halva den dagliga arbetsförtjänsten.

Av vad som anförts framgår, att man såväl inom de svenska redan bestående kassorna som i den utländska lagstiftningen utgått från att daghjälpen ej bör uppgå till mer än en större eller mindre del, vanligen växlande mellan hälften och två tredjedelar, av den dagliga arbetsförtjänsten. I några fall sättes gränsen lägre. Med hänsyn till, att den av kommittén föreslagna lagstiftningen innebär ett för vårt land nytt försök på förevarande område, har det synts kommittén erforderligt att vid bestämmande av daghjälpens högsta belopp iakttaga försiktighet, och har kommittén därför trott sig vid bestämmande av detta belopp böra stanna vid, att daghjälpen icke skulle få överstiga hälften av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den arbetslöse. Sistnämnda uttryck har en annan formulering än den motsvarande i 28 § 3), där man begagnar uttrycket »arbete, vilket motsvarar hans krafter och färdigheter». Kommittén återkommer till frågan om innebörden av skillnaden mellan de båda uttrycken vid behandlingen av nämnda lagrum. I analogi med motsvarande bestämmelse i den danska lagen, där daghjälpens högsta belopp bestämmes till 3 kr. 50 öre, har kommittén även föreslagit ett högsta belopp för varje fall, vilket belopp dock med hänsyn till nuvarande penningvärde ej ansetts böra sättas lägre än till 5 kronor. För den, som har att försörja annan, skulle kassan dock äga att i fall, som i stadgarna angivas, öka beloppet med en fjärdedel. Försörjningen antages därvid ej allenast bero på försörjningsplikt enligt fattigvårdslagen, utan åsyftas jämväl de fall, där densamma beror på eget åtagande och i enlighet därmed verkligen meddelas. Stadgarna skulle ock kunna medgiva kassan rätt att för arbetslös, som på grund av sina ekonomiska förhållanden uppenbarligen ej är i behov av sådan hjälp, kunna nedsätta daghjälpen med hälften. De båda sistnämnda bestämmelserna äro således icke obligatoriska utan vila, då de endast gälla, för så vitt de intagas i stadgarna, på initiativ från kassans sida.

I fråga om dagar, för vilka arbetslöshetsunderstöd utgives, gäller i utlandet och i våra egna kassor såsom regel, att daghjälp utgives för arbetsdagar eller för sex dagar i veckan. Daghjälp utgives således vanligen icke för söndag. Även kommittén har i andra stycket av paragrafen såsom huvudregel föreslagit, att daghjälp utgives för vardag, men icke för söndag. Ej heller skulle daghjälp utgivas för helgdag, såvida ej medlem varit arbetslös under näst föregående vardag, ej heller för dag, under vilken han är utan arbete, men för vilken han åtnjuter avlöning, samt ej heller för fridag, som av arbetsgivaren medgivits.

Den sistnämnda bestämmelsen avser bl. a. även de tider vid jul och nyår av en eller annan vecka, under vilka vid vissa företag det egentliga arbetet helt eller delvis inställes för verkställande av rengöring, reparationer o. d. Slutligen föreslås att daghjälp ej heller må utgivas i fråga om den, vilkens arbete på grund av särskilda förhållanden ej pågår under veckans alla arbetsdagar, för den eller de dagar han sålunda är utan arbete. Med denna bestämmelse avses väsentligen förhållanden vid arbete av intermittent natur, exempelvis arbete med lastning och lossning av varor m. m.

Vad sålunda i 21 § första stycket föreslagits i fråga om daghjälpens begränsande till visst belopp, gäller enligt ordalydelsen endast om daghjälp, som skall utgivas och icke om beloppet av daghjälp, för vilken han försäkrat sig i kassan och erlagt sina avgifter. I allmänhet torde, på sätt i stadgarna angives, olika klasser komma att förefinnas inom kassan med olika belopp för daghjälp och motsvarande avgifter, och medlemmen kan i regel själv välja den klass han önskar tillhöra. I varje fall må dock vid arbetslöshet såsom daghjälp ej till honom utbetalas mer än som svarar mot hälften av den i orten vanliga arbetsförtjänsten för en arbetare av samma arbetsförmåga och liknande arbete. Daghjälpens belopp rättas självfallet i allmänhet efter förhållandena i den ort, där den arbetslöse senast hade arbete.

22 §.

I allmänhet avse bestämmelserna i förevarande lagförslag, liksom i utländska lagar, väsentligen vad man kallar normala förhållanden på arbetsmarknaden. Endast i vissa lagar tager man därjämte hänsyn till extraordinär arbetslöshet, vare sig denna, som under nuvarande kristidsförhållanden, är mera allmän eller tidvis uppträder inom visst eller vissa arbetsområden.

Om man vill införa lagbestämmelser, som avse även den extraordinära arbetslösheten, bör man i första hand söka göra sig en föreställning om den lämpliga avgränsningen mellan begreppen normal och extraordinär arbetslöshet. En sådan avgränsning är tydligen mycket svår att bestämma och måste vila på synnerligen osäkra grunder. Man torde i sådant avseende knappast kunna lämna annan ledning för bedömandet, än att man såsom normal arbetslöshet betecknar den arbetslöshet, som i genomsnitt gällt för en längre tidsperiod, exempelvis tio eller femton år, under vilken inga uppenbara kriser i allmänhet eller inom det särskilda arbetsområdet varit rådande. Efter ett dylikt genomsnitt skulle man då hava att beräkna de erforderliga avgifterna för medlemmarna och de nödiga bidragen från staten eller annat håll. Givetvis har man genom den sålunda angivna allmänna definitionen på normal arbetslöshet icke fullständigt kommit ifrån svårigheten att i varje särskilt fall, då stor arbetslöshet är rådande, kunna avgöra, huruvida man har att göra med extraordinär arbetslöshet eller en arbetslöshet, vilken, oaktat den kan vara betydande, ändock måste falla inom ramen av vad som måste anses såsom normal arbetslöshet. I viss mån kan man härvidlag söka ett stöd i de bekanta i den vetenskapliga sannolikhetskalkylen givna lagarna för avvikelser från ett beräknat genomsnitt av data, ur vilka detta genomsnitt blivit härlett, men då även en dylik utväg i den praktiska tillämpningen ej alltid skulle vara tillräcklig, måste man understundom också taga hänsyn till att avgifterna ej böra bliva alltför betungande och i enlighet härmed bestämma den normala risken. I varje fall har man dock slutligen för bedömande, huruvida normal eller extraordinär arbetslöshet föreligger, att, med tillbörlig hänsyn till ovan antydda synpunkter, tillgripa skälighetsprövning av förhandenvarande omständigheter.

Då de avgifter, som enligt stadgarna åläggas medlemmarna, jämte eventuella fonder, icke utan att bliva alltför betungande skulle kunna ytterligare höjas,

måste, om kassan skall kunna fortsätta sin verksamhet även under tid av extraordinär arbetslöshet, understöden under sådan tid tillsvidare minskas. Kommittén har därför i förevarande paragraf föreslagit, att vid sådan synnerligen ökad arbetslöshet, som föranledes av utomordentliga rubbningar på arbetsmarknaden, d. v. s. vid extraordinär arbetslöshet, daghjälp skall utgivas med nedsatt belopp, samt att de grunder, efter vilka en dylik nedsättning skall äga rum, angivas av socialstyrelsen, vilken myndighet torde äga erforderliga medel för bedömandet av frågan, ävensom huruvida sådan arbetslöshet, som avses, skall anses vara för handen.

23 §.

Beträffande längden av den tid, under vilken någon efter inträdet i kassan skall hava tillhört densamma och erlagt föreskrivna avgifter, för att komma i åtnjutande av rätt till understöd, finnas olika bestämmelser i olika lagar. I Norge, Finland och Frankrike är denna tid bestämd till sex månader, i Spanien och England till tre månader, i Danmark till tolv månader, i Italien till 48 veckor under två år och i Österrike tjugu veckor under ett år. Enligt några utländska lagar bestämmes längden av den ifrågavarande tiden av kassorna själva i deras stadgar. I de svenska kassorna är den ifrågavarande tidsperioden i allmänhet bestämd till tolv månader, i ett fall dock till sex månader och i tre fall till tre år.

Med hänsyn till dessa förhållanden har kommittén ansett sig böra i 23 § föreslå en minimimedlemstid av tolv på varandra följande månader för erhållande av rätt till understöd, dock att i stadgarna längre tid må kunna bestämmas. Då emellertid sålunda, vid en kassas bildande eller en förutvarande understödsförenings registrering enligt förevarande lag, den olägenheten skulle uppkomma, att ingen medlem under de tolv första månaderna efter registreringen kunde komma i åtnjutande av understöd, har kommittén föreslagit en bestämmelse om rätt för tillsynsmyndigheten att efter prövning medgiva sådan medlem rätt att såsom medlemstid räkna sig tillgodo någon del av den tid han tillhört den förra kassan.

I övrigt torde någon särskild motivering för bestämmelserna i den föreslagna paragrafen ej vara erforderlig.

24 §.

Vid varje slag av arbetslöshetsförsäkring förutsättes av nära liggande skäl i allmänhet, att den arbetslöse icke erhåller understöd fr. o. m. första dagen av en arbetslöshetsperiod, utan föreskrives ett visst antal dagars väntetid, s. k. karenstid, innan understödet börjar utgå. Vad den obligatoriska försäkringen angår, är karenstiden i England och enligt det tyska förslaget 3 samt i Italien och Österrike 7 dagar. I fråga om den frivilliga, statsunderstödda försäkringen är karenstiden i Norge minst 3 dagar, i Spanien 6 dagar samt i Danmark och Finland minst 6 högst 15 dagar. I övriga fall överlämnas åt kassorna själva att i sina stadgar bestämma karenstidens längd. I Tjechoslovakien, där man ej endast i fråga om karenstiden utan även i andra hänseenden överlåter åt kassorna att reglera bestämmelserna om understöd m. m. och endast angiver villkoren för statsbidragets utgående, gäller, att statsbidrag ej utgår för understöd under de 8 första dagarna av en arbetslöshetsperiod. I de svenska kassorna tillämpas i regel en karenstid av 6 arbetsdagar. I tre fall är karenstiden dock 12 dagar, i ett fall 3 dagar och i ett fall utgives understöd från anmälningsdagen.

För sin del har kommittén principiellt tänkt sig en karenstid av 6 arbetsdagar. Emellertid skulle tillämpning utan modifikation av en dylik bestäm-

melse kunna medföra hårda konsekvenser, särskilt där arbetslöshetsperioden avbrytes av tillfälligt arbete av kortare varaktighet, i vilka fall karenstiden vid den stränga tillämpningen ånyo skulle börja räknas från upphörandet av sådant arbete. Även kan, såsom erfarenheten i våra grannländer visat, bestämmelsen motverka antagande under karenstiden av tillfälligt arbete av några få dagars varaktighet, då efter upphörandet av sådant arbete ny karenstid måste beräknas. Av dessa anledningar har man ock i den nya danska lagen intagit vissa bestämmelser till undvikande av dylika missförhållanden. Kommittén har för sin del trott sig kunna förebygga de mest framträdande olägenheterna genom att, i stället för en sammanhängande karenstid av 6 dagar, såsom huvudregel föreslå en karenstid av 6 arbetslösa dagar under loppet av 14 dagar. Vid bestämmande av rätt till daghjälp för viss dag har man alltså att tillse, att den arbetslöse under de näst föregående 14 dagarna varit arbetslös under minst 6 dagar.

Dagar med minskad arbetstid anses i de flesta utländska lagar icke såsom arbetslöshetsdagar, och tillämpas denna grundsats jämväl vid den nuvarande statliga understödsverksamheten. I den engelska lagen finnes uttrycklig föreskrift härom. Kommitténs lagförslag upptager icke någon sådan föreskrift, då det av förslagets formulering i övrigt tillräckligt tydligt torde framgå, att medlem icke anses såsom arbetslös under dagar, då han haft avlönat arbete, om än av kortare varaktighet. Fall kunna visserligen förekomma, då arbetsförtjänsten under tillfälligt eller kortare tids arbete någon dag varit synnerligen låg, och då en fyllnadsdagpenning skulle kunna anses betingad av behovet. Kommittén har dock ej funnit tillräcklig anledning avvika från den nämnda grundsatsen, så mycket mindre som densamma jämväl i statsutskottets ovannämnda memorial n:r 118 ansetts böra tillämpas i motsvarande fall vid den statliga understödsverksamheten under kristiden.

Bland arbetarna intaga säsongarbetarna en särställning, i det att en större eller mindre del av dem inom sitt yrke icke har arbete hela året om, utan någon tid av året, den s. k. döda säsongen, saknar tillfälle till sådant arbete. I flera fall söka dock dylika arbetare att under denna tid erhålla arbete på annat håll. Strängt taget skulle den döda säsongen icke böra anses såsom en tid av egentlig arbetslöshet, då bristen på arbete under sådan tid beror på arten av yrket, och man således kunde antaga, att arbetsförtjänsten under den tid, arbetet pågått inom yrket, bort vara beräknad att förslå även för den övriga tiden. För dem, som under den döda säsongen icke kunnat erhålla arbete utom yrket, torde dock förhållandena i verkligheten icke vara så gynnsamma, att de på besparingar från föregående tid kunna försörja sig under hela den döda säsongen, utan torde många sådana arbetare, åtminstone under någon tid av denna arbetslöshetsperiod, få antagas vara i liknande nödläge som andra arbetslösa arbetare. Å andra sidan kan man dock icke helt bortse från den omständigheten, att deras yrke under viss tid måste medföra arbetslöshet, och att sådant av arbetaren bort förutses och föranleda honom att i möjligaste mån av föregående avlöning göra nödiga besparingar. Med hänsyn till dessa omständigheter synes man visserligen böra göra villkoren för utgivande av understöd till säsongarbetare under den döda säsongen strängare än i fråga om övriga arbetare, men å andra sidan är det ej möjligt att förbise de faktiska förhållandena, som ofta föranleda ett verkligt behov av understöd. I flera utländska lagar har man därför också intagit särskilda bestämmelser rörande villkoren för erhållande av arbetslöshetsunderstöd under den arbetslösa säsongen, och även kommittén har i sådant avseende ansett sig böra föreslå bestämmelser, som synas kunna angiva en medelväg i detta hänseende. Kommitténs förslag härutinnan går ut på, att karenstiden för säsongarbetare skulle

bliva minst dubbelt så lång som för övriga arbetare, och innehåller, att i fråga om medlem, som på grund av sitt yrke måste antagas vanligen vara arbetslös någon tid av året, dagpenning ej utgives under sådan tid, med mindre han under näst föregående 28 dagar under 12 dagar varit arbetslös. Emellertid kunna fall förekomma, då ännu strängare karenstidsbestämmelser skulle vara ändamålsenliga. Kommittén har därför ansett böra kunna i stadgarna meddelas strängare karensbestämmelser än i vanliga fall, vilka antingen helt skulle träda i stället för dessa bestämmelser eller ock gälla endast för vissa arbetsförhållanden. I enlighet med den befogenhet, att även sakligt pröva stadgarna, som enligt 33 § tillkommer socialstyrelsen, har denna myndighet tillfälle att även pröva, huruvida dylika särskilda bestämmelser motsvara sitt ändamål. I stadgarna skall även angivas, under vilken tid av året »död säsong» inom ett yrke i allmänhet kan beräknas förekomma. Bestämmelsen i fråga är tillika så formulerad, att enligt densamma i stadgarna skulle kunna bestämmas strängare villkor för de vanliga fallen, således att även för dessa fall längre karenstid än 6 dagars arbetslöshet under 14 dagar skulle kunna föreskrivas.

Till komplettering av karenstidsbestämmelserna har i andra punkten av första stycket av förevarande paragraf föreslagits, att om en arbetslös under tid, för vilken daghjälp utgives, erhåller arbete av kortare varaktighet än tre veckor och därefter ånyo bliver arbetslös, vid bestämmande av karenstiden för utgivande av daghjälp för den nya arbetslöshetsperioden hänsyn ej skall tagas till tiden för detta arbete, d. v. s. man skall tillämpa karensbestämmelserna, som om denna tid icke varit förhanden. Skulle efter arbetets upphörande den arbetslöse ej längre hava rätt till vidare daghjälp, träda de allmänna karensbestämmelserna ånyo i kraft.

Enligt sista punkten av första stycket i paragrafen skall i varje fall, således även under tid då daghjälp icke utgives, gälla, att karensbestämmelserna skola tillämpas utan hänsyn till dagar, för vilka daghjälp icke må utgivas enligt 21 § andra stycket och 28 §, d. v. s. den ovannämnda beräkningen av 6 arbetslöshetsdagar under nästföregående 14 dagar eller av 12 arbetslöshetsdagar under nästföregående 28 dagar sker, som om dessa dagar icke varit för handen. I sistnämnda dagar inräknas självfallet jämväl hela den tid av 4 veckor, som omförmäles i 28 § 2) och 3).

För att avgifterna ej må bliva alltför betungande, stadgas vid varje försäkring av förevarande art en viss maximitid, under vilken den arbetslöse äger rätt till dagpenning. Man vill härigenom även ytterligare sporra den arbetslöse att framför allt vinnlägga sig om sökande av arbete. Å andra sidan bör dock denna maximitid bestämmas så lång, att den under normala arbetslöshetsförhållanden och för arbetsvilliga arbetare i stort sett motsvarar behovet, och att försäkringen sålunda kan bliva tillräckligt effektiv. Enligt de utländska lagarna är denna maximitid i regel bestämd till 90 dagar under loppet av 12 månader, i Danmark dock till 70 dagar eller den längre tid kassan i stadgarna bestämmer. I Frankrike utgår statsbidrag allenast för 60, men i Tjechoslovakien för 120 dagar under 12 månader. I de svenska kassorna utgår understödet vanligen för ett mindre antal än 70 (35 à 60) dagar under 12 månader.

Kommittén har i huvudsak intagit samma ståndpunkt som den danska lagen och i andra stycket av 24 § föreslagit, att daghjälp må under loppet av 12 på varandra följande månader ej utgivas för sammanlagt mer än 70 dagar eller det större antal dagar, som må vara i stadgarna bestämt, varjämte kommittén, i syfte att förebygga ett alltför vidsträckt utnyttjande av understöden, föreslagit, att under 48 på varandra följande månader daghjälp ej får utgivas för mer än tre gånger det angivna antalet dagar.

25 §.

Såsom villkor för medlemskap i arbetslöshetskassa har i 18 § bestämts, att medlem skall vara svensk medborgare. Då det emellertid kan vara av betydelse, att svenska arbetare, som hava arbete i främmande land med liknande lagstiftning i detta hänseende, kunna bliva delaktiga av försäkringen i sådant land, har i 25 § föreslagits, att Konungen skulle, under förutsättning av ömsesidighet, kunna ingå överenskommelse med främmande stat om att den föreslagna lagen skall äga tillämpning å den främmande statens medborgare. Självfallet omfattar en sådan överenskommelse jämväl de närmare villkor angående längden av den tid den utländske arbetaren haft arbete inom vårt land m. m., under vilka ett sådant medgivande lämnas.

Några av de svenska kassorna hava ingått överenskommelser med motsvarande kassor i utlandet, särskilt i Danmark, om att medlem av utländsk kassa, om han erhåller arbete i Sverige, äger rätt att bliva medlem i den motsvarande svenska kassan och tvärtom. För de arbetslöshetskassor, som bliva registrerade enligt den föreslagna lagen, bliva dylika överenskommelser ej gällande, med mindre internationell överenskommelse av ovannämnda art kommit till stånd. De villkor i övrigt, som kunna överenskommas mellan in- och utländska kassor rörande utgivande av arbetslöshetshjälp, bliva enligt lagförslaget visserligen icke direkt föremål för socialstyrelsens prövning, men tillhöra dock området för den allmänna tillsynen från denna myndighets sida över verksamhetens ändamålsenliga bedrivande.

26 §.

Denna paragraf torde ej erfordra särskild motivering.

27 §.

Beträffande skyldighet för arbetslös att anmäla sig hos arbetsförmedlingen gälla olika bestämmelser i de utländska lagarna. I Norge och Finland gäller, att en kassa, vid äventyr att eljest förlora motsvarande del av statsbidraget, ej får utbetala understöd till arbetslös, som uppehåller sig i en kommun med arbetsförmedlingsanstalt, förrän han utan resultat anmält sig hos anstalten för erhållande av arbete. I Holland synes arbetslös kassamedlem vara skyldig att anmäla sig hos arbetsförmedlingen för erhållande av passande arbete vid äventyr att eljest mista sitt understöd. Enligt den danska lagen kan avtal träffas mellan arbetsförmedlingsanstalt och arbetslöshetskassa, att kassamedlem skall, innan understöd utbetalas, personligen vända sig till anstalten för erhållande av arbete. I länder med obligatorisk försäkring föreskrives i förevarande avseende ett intimt samarbete med arbetsförmedlingen, även där den icke själv handhar försäkringen. I några utländska lagar finnas endast allmänna bestämmelser om skyldighet för den arbetslöse att söka arbete. I allmänhet fordras dock för erhållande av understöd i första hand bevis, att den arbetslöse icke kunnat erhålla lämpligt arbete.

Vad vårt land angår, har man i de med anledning av kristiden utfärdade kungörelser angående statsbidrag till understöd åt medellösa arbetare bl. a. stadgat såsom villkor för statsbidrag till understöd, att den arbetslöse skall hos organ för offentlig arbetsförmedling hava sökt men ej erhållit arbete, samt att vederbörande organ för utgivande av understöd även i första hand skall söka bereda den arbetslöse lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete.

För kommittén har det synts uppenbart, att med den utveckling av den offentliga arbetsförmedlingen, som kommittén avsett med sitt förslag, envar arbetslös, utom i enstaka undantagsfall, skulle kunna direkt anlita denna förmedling för erhållande av arbete, och att man därför såsom första villkor för

erhållande av daghjälp bör kunna föreskriva hänvändelse till något arbetsförmedlingens organ för sökande av arbete, och att arbetslöshet ej får anses vara förhanden, med mindre intyg av sådant organ utfärdats, att arbete ej genom arbetsförmedlingen kunnat erhållas. Härav följer, att den arbetslöse för varje dag, för vilken han vill komma i åtnjutande av dagpenning, bör hos arbetsförmedlingen inställa sig för erhållande av dylikt intyg, som skall företes kassan vid ansökan om daghjälp såsom bevis, att den sökande den dagen är arbetslös. Bestämmelserna i fråga äro tydligen även av betydelse för den arbetslöse, som genom inställelse hos arbetsförmedlingen kan erhålla kännedom om ledigt arbete icke endast å den ort, där han vistas, utan även å andra arbetsplatser.

Emellertid kunna fall förekomma, då den arbetslöse ej kan skaffa sig nödigt intyg hos arbetsförmedlingen, såsom då han på grund av någon tilldragelse, som fordrar hans närvaro i hemmet eller dylikt, är hindrad infinna sig, eller, där han vistas på ort, å vilken kontor eller ombud för arbetsförmedlingen ej finnes, och inställelse hos arbetsförmedlingen skulle för honom medföra oskälig omgång eller kostnad. I dylika fall, där den arbetslöse sålunda av giltig anledning är hindrad att personligen vända sig till något arbetsförmedlingsorgan, har kommittén tänkt sig, att den arbetslöse i stället skulle kunna vända sig till någon sådan tjänsteman eller kommunal förtroendeman, som avses i 21 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, för erhållande av intyg om arbetslöshet; dock skulle kassan icke vara skyldig att i varje fall godtaga sådant intyg utan kunna fordra intyg från arbetsförmedlingen.

28 §.

Såsom i det föregående flerstädes framhållits, gå strävandena till bekämpande av arbetslösheten och dess följder i första rummet ut på att bereda arbete åt de arbetslösa. I enlighet med denna grundsats fastslås i alla länder såsom den arbetslöses närmaste plikt att söka erhålla arbete. Bestämmelsen i 27 §, att kassamedlem, för att överhuvud kunna göra anspråk på daghjälp, skall vända sig till den offentliga arbetsförmedlingen för sökande av arbete, avser tillgodoseende av nämnda krav. Men även i övrigt böra lagbestämmelserna i möjligaste mån verka till undanrödjande av omständigheter, som skulle kunna förminska den arbetslöses benägenhet att söka erhålla arbete och sålunda även motverka den demoralisation, som ofta föranledes av en längre tids sysslolöshet, särskilt om under sådan tid understöd lämnas utan motsvarande arbete. I sådant hänseende hava ock, såsom förut angivits, i lagförslaget, liksom i utländska lagar, understödens storlek väsentligen begränsats och villkoren för erhållande av understöd gjorts synnerligen stränga.

För sådana fall, där arbetaren, trots egna bemödanden eller anlitande av för ändamålet givna anordningar, icke kan erhålla arbete och, där han omfattas av lagstadgad eller genom det allmänna understödd försäkring, nödgas vända sig till denna försäkring, gäller emellertid allmänt även den grundsatsen, att understöd allenast må utgivas, där arbetslösheten är oförvållad. Det ligger därför synnerlig vikt uppå att i lagar av förevarande art meddela så tydliga bestämmelser som möjligt i fråga om de förhållanden, under vilka oförvållad arbetslöshet skall anses vara för handen. De bestämmelser kommittén i sådant avseende tänkt sig, innefattas väsentligen i 28 § 1), 2) och 3). Dessa bestämmelser äga naturligen motsvarighet i utländska lagar och i de grunder, som i vårt land tillämpats vid utgivande av statsbidrag till arbetslöshetshjälp under den nuvarande kristiden. Självfallet kunna dylika bestämmelser icke bliva så detaljerade eller fullständiga, att varje förekommande fall skulle med deras tillhjälp kunna utan vidare avgöras, utan måste man åtnöja sig med mera allmänna föreskrifter och förbehålla avgörandet av tveksamma fall möjligast opartisk skälighetsprövning.

De ifrågavarande bestämmelserna hava givits en negativ form och angiva, med hänsyn till lagens ändamål, de fall, då arbetslöshetshjälp, på grund därav att oförvållad arbetslöshet icke kan anses hava varit förhanden, icke får utgivas.

Bestämmelserna i mom. 1) av förevarande paragraf avse frågan, i vilken omfattning under konflikt mellan arbetsgivare och arbetare, särskilt strejk och lockout, understöd icke må utgivas till dem, som kunna anses beröras av konflikten.

Bestämmelserna i de utländska lagarna äro något skiftande. Sålunda bestämmer den *engelska* lagen att, om en försäkrad förlorar sitt arbete i följd av arbetsinställelse, som förorsakas genom arbetskonflikt i fabrik, verkstad, eller annat företag, vari han var sysselsatt, så har han, så länge denna arbetsinställelse varar, ej rätt till arbetslöshetshjälp, förutom där han under arbetsinställelsen »bona fide» erhållit arbete annorstädes inom sitt vanliga yrke eller erhållit regelbundet arbete inom annat yrke. Om skilda yrkesgrenar, vilka vanligen bedrivas såsom skilda företag inom skilda lokaler eller områden, i något fall bedrivas i skilda avdelningar inom samma lokaler eller område, skall varje sådan avdelning, i fråga om tillämpning av förevarande bestämmelse, anses såsom särskild fabrik eller verkstad eller särskilt företag. Enligt kommentarer till dessa bestämmelser skulle bl. a. arbetare i ett företag, i vilket arbetet måst nedläggas på grund av arbetskonflikt i ett annat företag, icke anses hava deltagit i konflikten och således icke därigenom berövas rätten till understöd. I den *italienska* lagen stadgas endast, att arbetslöshet, som förorsakas av arbetskonflikt, ej berättigar till understöd. Den *österrikiska* lagen stadgar, att om arbetslöshet är en följd av en genom strejk eller lockout förorsakad arbetsinställelse, så har den arbetslöse under tiden ej rätt till understöd. Enligt det *tyska* lagförslaget om obligatorisk försäkring kunna arbetslösa, vilkas arbetslöshet helt eller väsentligen förorsakas genom strejk eller lockout, icke göra anspråk på understöd, så länge konflikten varar.

Beträffande länder med frivillig, statsunderstödd försäkring må följande anföras. Den *danska* lagen stadgar, att kassa icke må lämna understöd under strejk eller lockout till personer, som omfattas av konflikten. Enligt den *norska* lagen räknas såsom oförvållad icke arbetslöshet, som är förorsakad av strejk eller lockout. Enligt den *finska* lagen får arbetslöshetskassa ej utgiva understöd under strejk eller lockout åt delägare, som är däri inbegripen. Den *tjechoslovakiska* lagen innehåller något utförligare bestämmelser, nämligen: personer, som strejka eller genom lockout avstängas från arbete, hava ej anspråk på statsunderstöd, så länge strejken eller lockouten varar; såsom lockout anses icke arbetsinställelse, som utan de från arbete avstängda arbetarnas förvållande föranledes av brist på råmaterial eller halvfabrikat eller av trafikinställelse, även om sådant är en följd av strejk eller lockout. Den *belgiska* förordningen om nationell krisfond innehåller bl. a. den bestämmelsen, att även arbetare, som omfattas av strejk eller lockout, skall kunna erhålla understöd, om tvisten av arbetarna hänskjutits till skiljedom, men arbetsgivarna vägrat ingå härpå, samt arbetarna förbrukat alla understödsmedel.

Om man bortser från den sistnämnda enastående bestämmelsen, gäller således överallt i lagstiftningen på förevarande område såsom grundsats, att de i strejk eller lockout direkt deltagande, som på grund av konflikten blivit utan arbete, skola vara uteslutna från rätten till understöd. Huruvida eller i vilken omfattning rätten till understöd skall frånkännas även arbetare, som icke omfattas av konflikt men blivit utan arbete i följd av förhållanden, som uppkommit genom konflikten, är däremot icke tydligt utsagt, utan överlämnas avgörandet av dylika frågor åt lagtillämpningen. I allmänhet synes man dock ej hava

gått längre i förevarande avseende än att förvägra understöd i sådana fall, där utanför konflikten stående arbetare måste anses hava ett sådant intresse av konfliktens utgång, att även dessa arbetare antagligen skulle hava deltagit i konflikten, därest de ej blivit arbetslösa i följd av densamma, och strejk från deras sida sålunda blivit obehövlig.

Då frågan nu är om införande av statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring i vårt land, måste man tydligen taga särskild hänsyn till de synpunkter, som under de senaste årens kristidsförhållanden gjort sig gällande vid tillämpningen inom riket av förordningarna beträffande den statsunderstödda hjälpverksamheten. Riktlinjerna i förevarande hänseende angivas dels i socialministerns uttalande till statsrådsprotokollet den 10 mars 1922 och det i sammanhang härmed av statens arbetslöshetskommission den 10 april 1922 utfärdade cirkulär till arbetslöshetskommittéerna, och dels i statsutskottets memorial n:r 118 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till innevarande års riksdag angående anslag för bekämpande av arbetslösheten m. m.

I uttalandet till statsrådsprotokollet anföres bl. a.

»I de fall, då hithörande frågor hittills kommit under arbetslöshetskommissionens prövning, hava kommissionens samtliga ledamöter enat sig om den allmänna principen, att understöd icke må utgå till de i konflikt *direkt* deltagande eller i händelse av *allmän* konflikt till arbetare inom de fack, som befinna sig i konflikt.»

»Till denna princip kan jag obetingat ansluta mig. Men härutöver är det, efter vad erfarenheten enligt min mening oförtydbart giver vid handen, icke möjligt att uppställa några allmänna regler, vilkas tillämpning i varje fall giver en tillfredsställande lösning.»

Statsutskottets memorial n:r 118, vilket ligger till grund för riksdagens beslut i frågan, innehåller bl. a. följande uttalanden:

— — — »I detta hänseende har man skilt på de fall, där en *allmän* konflikt råder, d. v. s. en konflikt, som omfattar det övervägande antalet arbetare inom visst fack antingen på en särskild ort eller inom landet i dess helhet, och dem, där en *partiell* konflikt föreligger.»

»Så snart *allmän* konflikt inträdde i ett fack, avstängdes omedelbart alla fackets arbetare på orten respektive i landet från hjälpverksamheten. Såsom berörd av allmän konflikt betraktas därvid varje sådan person, som haft sin sista, mera stadigvarande sysselsättning inom facket i fråga.» — — — — —

»Var åter fråga om en *partiell* konflikt, skedde omedelbart avstängning endast av de arbetare, som direkt berördes av konflikten.» — — — — — — —

»I fråga om dessa spörsmål vill utskottet för sin del uttala, att den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden lärer böra vidhållas jämväl i fråga om arbetslöshetspolitiken. Så skulle dock icke vara fallet, därest vid arbetskonflikt understöd utginge till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. När arbetslöshetskommissionen också enat sig om — och Kungl. Maj:t härutinnan icke gjort ändring — att vid konflikt av allmän karaktär låta avstängningsåtgärder drabba icke blott arbetare vid de direkt berörda arbetsställena utan även andra arbetare inom samma industrigren, innebär detta just en tillämpning av ifrågavarande princip; och skälet härför är uppenbarligen, att konfliktens utgång berör icke blott de förras utan även de senares intressen.»

»Såvitt utskottet kan finna, föreligger i detta hänseende icke någon principiell skillnad mellan allmänna och partiella konflikter. Många gånger torde strider å arbetsmarknaden, som uppträda under den partiella konfliktens form, i själva verket vara ett led i en genomgående plan, avsedd att förändra löne- och arbets-

villkoren inom hela yrket, respektive industrier. Där detta är förhållandet, synes i nu ifrågavarande hänseende böra tillämpas samma principer, som vid allmänna konflikter, nämligen att all hjälpverksamhet från det allmännas sida upphör. Utskottet förbiser dock icke, att undantagsfall kunna inträffa, då en partiell konflikt har annan anledning och innebörd än den nu angivna. Såsom sådana kunna betraktas de partiella konflikter, vilka icke kunna skäligen anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket på orten, respektive landet. Vid dessa bör avstängning endast gälla de i konflikten direkt deltagande.» — — — — — — — — — — — — — — — —

»Med sammanfattande av vad nu anförts, vill utskottet, på samma gång utskottet fasthåller vid de av riksdagen förut bestämda allmänna grunderna för hjälpverksamhetens bedrivande, såsom riktlinjer för dessa grunders tillämpning i fortsättningen vid fall av arbetskonflikt angiva,

att vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet, avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbeten;

att enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, dock icke i de fall, då densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom facket för orten, respektive landet.»

Av vad i övrigt i nämnda memorial anförts, synes även framgå, att utskottet icke haft anledning göra anmärkning mot den av arbetslöshetskommissionen tillämpade regel i fråga om dem, som till följd av konflikt inom visst yrke inom annat yrke blivit arbetslösa, nämligen att understöd ej heller utgivas för sådana arbetslösa.

De av statsutskottet angivna riktlinjerna för understödsverksamhet med bidrag av statsmedel, vilka riktlinjer godkänts av riksdagen och Kungl. Maj:t, gå sålunda ut på, att understöd ej bör utgivas till dem, som direkt omfattas av konflikt och på grund därav bliva utan arbete, och ej heller till dem, vilka, ehuru de icke omfattas av konflikten, antingen till följd av densamma bliva arbetslösa eller ock tillhöra det yrke, inom vilket konflikten råder; för sistnämnda fall göres dock, i fråga om partiell konflikt, det medgivande, att regeln icke bör tillämpas å de fall, då konflikten icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka å de allmänna löne- och arbetsvillkoren för orten respektive landet.

Dessa grunder för utgivande av statliga understöd vid arbetslöshet förefalla visserligen att vara något strängare än motsvarande bestämmelser i vissa utländska lagar angående obligatorisk eller statsunderstödd frivillig försäkring. De kunna dock anses fullt motiverade därmed, att de ifrågavarande understöden i vårt land utgivas utan bidrag från arbetarna själva samt att de rådande kristidsförhållandena kräva effektiva åtgärder för uppehållande av arbetet inom näringarna. Då det av kommittén angivna förslaget innebär att, liksom enligt utländska lagar, ungefär hälften av utgifterna för understöden skulle bestridas av de försäkrade själva, synes man vid första påseende kunna ifrågasätta, huruvida icke någon jämkning i de av statsutskottet fastslagna riktlinjerna borde förekomma. Kommittén kan dock för sin del i stort sett icke godtaga de synpunkter, som sålunda skulle kunna göras gällande, och får därvid särskilt åberopa, vad statsutskottet anfört såsom huvudgrund för sin av riksdagen godkända ställning, nämligen att, enligt den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden, vid arbetskonflikt understöd icke bör utgå till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. I själva verket innebära också de av utskottet angivna riktlinjerna i stort sett en följdriktig utveckling av nämnda grundsats och även några av de utländska lagar, för vilka ovan redogjorts, hava formulerat föreskriften i förevarande fråga så

allmänt, att åtminstone en väsentlig del av vad utskottet avsett, täckes av formuleringen.

Man kunde visserligen tänka sig en utväg liknande den, som angives i den tjechoslovakiska lagen, nämligen att endast bestämma villkoren för utgivande av statsbidrag till understödsverksamheten men i övrigt överlåta åt kassorna själva att bestämma villkoren för utgivande av understöd. Det är emellertid tydligt, att en dylik anordning skulle medföra svåra olägenheter i avseende å administration, tillsyn och räkenskapsföring. I själva verket skulle man sålunda inom samma kassa få tvenne avdelningar, den ena med statsbidrag till understöden och den andra utan sådant bidrag.

På grund av vad sålunda förekommit vid behandling av frågan vid föregående tillfällen, och då de ifrågavarande riktlinjerna även vunnit statsmakternas bifall, har kommittén ansett sig böra lägga dessa riktlinjer till grund för sitt förslag i förevarande fråga.

I enlighet med vad sålunda anförts har kommittén föreslagit följande formulering för 28 § 1) nämligen: Arbetslöshetshjälp utgives icke till den, som omfattas av konflikt mellan arbetsgivare och arbetare, eller vilken, ändå att han icke omfattas av konflikten, i följd av densamma är utan arbete eller, där konflikten omfattar övervägande antalet arbetare tillhörande visst yrke inom särskilt område eller hela riket, tillhör detta yrke inom området eller riket; vad sålunda stadgas i fråga om konflikt av allmännare omfattning, gäller ock i fråga om konflikt av mindre omfattning, dock icke i de fall, där densamma icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren för yrket inom området eller riket.

Vid tillämpning av bestämmelser av nu angiven art förutsättes i allmänhet, att konflikten är av mera kollektiv natur. Emellertid finnas undantagsvis även företag av den beskaffenhet, att arbetsinställelse av några få kvalificerade arbetare skulle för någon tid kunna föranleda inställelse helt eller delvis av arbetet vid företaget. Även för dylika fall synes den angivna formuleringen i allmänhet giva ledning för tillämpningen. Dock gäller härvidlag, liksom i fråga om andra bestämmelser i förslaget, på sätt jämväl av socialministern framhållits i ovan anförda uttalande till statsrådsprotokollet, att man icke genom en än så omsorgsfull formulering fullständigt kan täcka varje förekommande fall, utan att i vissa fall skälighetsprövning måste anlitas.

I 28 § 2) och 3) lämnas de för avgörande, huruvida arbetslöshet skall anses oförvållad eller icke, grundläggande bestämmelser angående upphörande av rätt till understöd, då arbetaren utan giltig anledning lämnar sitt arbete och därefter bliver arbetslös, och då han under arbetslöshetsperiod utan giltig anledning ej åtager sig erbjudet arbete. Liksom i fråga om arbetskonflikt kan även i dessa fall arbetslösheten icke anses vara oförvållad.

Liknande bestämmelser återfinnas i alla utländska lagar. Angående dessa bestämmelser må följande anföras.

Den *engelska* lagen stadgar i dessa avseenden:

1) Försäkrad, som förlorar sin anställning på grund av dåligt uppförande, eller vilken frivilligt utan giltig anledning lämnar sin anställning, förlorar rätten till arbetslöshetsunderstöd för en tid av sex veckor eller den kortare tid, ej mindre än en vecka, som må bestämmas i enlighet med lagen, från den dag han sålunda förlorat eller lämnat sin anställning.

2) Såsom villkor för erhållande av arbetslöshetsunderstöd gäller bl. a., att den försäkrade är arbetsför och användbar för arbete men är ur stånd att erhålla lämpligt arbete. Den försäkrade skall dock icke anses hava brustit i fullgörande av lagbestämmelserna endast på den grund, att han avböjt a) erbjuden anställning, som blivit ledig i följd av arbetskonflikt, b) erbjuden anställning inom det distrikt, där han senast hade fast anställning, till lägre

lön eller på ogynnsammare villkor, än han vanligen hade under sin anställning i detta distrikt eller skulle haft, därest han fortsatt med denna anställning, c) erbjuden anställning inom annat distrikt till lägre lön eller på ogynnsammare villkor än vanligen är fallet i detta distrikt på grund av avtal mellan arbetsgivare och arbetarsammanslutningar eller, där sådana avtal icke ingåtts, än vanligen är fallet hos goda arbetsgivare.

Den engelska lagen stadgar jämväl skyldighet för den försäkrade att under vissa förhållanden deltaga i lämplig utbildningskurs.

I den *italienska* lagen bestämmes, dels att anspråk på understöd endast kan göras gällande vid ofrivillig arbetslöshet i följd av brist på arbetstillfälle, dels att en arbetslös, som utan giltig grund avvisar en av arbetsförmedlingen honom erbjuden sysselsättning inom yrket eller inom ett närstående yrke, förlorar sina anspråk på understöd.

Den *österrikiska* lagen har i förevarande hänseende ganska utförliga bestämmelser, vilka synas vara av tillräckligt intresse för att här böra anföras. Om den arbetslöse på grund av eget förvållande blivit avskedad från eller frivilligt utan giltig anledning lämnat sin sista anställning, har han under en tid av fyra veckor, räknad från den dag arbetet sålunda upphörde, intet anspråk på arbetslöshetsunderstöd. Vägrar den arbetslöse åtaga sig ett honom genom arbetsförmedlingen anvisat lämpligt arbete, förlorar han rätt till understöd under åtta veckor. Vägrar han underkasta sig läkarundersökning för fastställande av sin arbetsförmåga, förlorar han rätten till understöd, så länge han fortfar att vägra. Den arbetslöse är skyldig åtaga sig honom genom arbetsförmedlingen anvisat lämpligt arbete. Såsom lämpligt anses varje arbete, som motsvarar den arbetslöses krafter, icke är skadligt för hans hälsa och moral, är skäligt avlönat och icke väsentligen försvårar en framtida verksamhet inom det yrke, för vilket han utbildat sig. Har arbetslös utan avbrott uppburit understöd under åtta veckor och finnes icke utsikt att han inom överskådlig tid skall erhålla arbete i eget yrke, anses ett honom anvisat arbete såsom lämpligt, om det motsvarar hans krafter, icke är skadligt för hans hälsa och moral och är skäligt avlönat. Åtager sig den arbetslöse under dessa omständigheter arbete av denna art, åligger det arbetsförmedlingen att på begäran utfärda intyg därom, att arbetet icke tillhör den arbetslöses yrke. Den arbetslöse är skyldig åtaga sig lämpligt arbete, som anvisas honom utanför hans förutvarande arbets- och uppehållsort, därest å arbetsorten passande bostad och föda kan beredas, och försörjningen av hans familj, för vilkens underhåll han är ansvarig, icke äventyras på den grund att han åtager sig arbetet. Kan lämpligt arbete icke beredas den arbetslöse av den grund, att han saknar erforderlig utbildning inom eget eller närstående yrke, må arbetsförmedlingen med distriktskommissionens medgivande hänvisa honom till yrkesskola, lämpligt företag eller annan lämplig institution för fortsatt utbildning samt till honom utanordna arbetslöshetsunderstöd för högst tolv veckor. Anvisas den arbetslöse lämpligt arbete vid företag, där strejk eller lockout är rådande, kan han neka åtaga sig arbetet.

Även det *tyska* lagförslaget till obligatorisk försäkring lämnar ganska detaljerade bestämmelser i förevarande avseende. Sålunda föreslås, att den, som frivilligt utan viktig anledning lämnat eller genom otillbörligt förhållande förlorat sitt arbete, har för de första fyra veckor av arbetslöshet, som därefter inträder, ej anspråk på understöd. Den, som utan berättigad anledning vägrar antaga eller tillträda arbete, även om det skall utföras utom hans boningsort, har för de fyra första veckorna efter sådan vägran ej rätt till understöd. Såsom berättigad anledning anses allenast: 1) om för arbetet icke betalas lämplig, i orten vanlig lön, 2) om arbetet på grund av den arbetslöses utbildning eller föregående arbete eller kroppsliga tillstånd ej kan åläggas honom, 3) om ar-

betet är ledigt i följd av strejk eller lockout, så länge konflikten varar, 4) om arbetet är betänkligt i hälsovårds- eller sedlighetsavseende, eller 5) om den arbetslöse är gift, och försörjningen av familjen bliver omöjlig. I fråga om yrkesutbildning samt arbetslöshet under mer än 8 veckor äro bestämmelserna av samma art som i den österrikiska lagen.

Lagarna i vissa länder med statsunderstödd frivillig försäkring hava följande bestämmelser i förevarande avseende.

Den *danska* lagen stadgar, att understöd icke utgives till den, vilkens arbetslöshet härrör därav, att han utan giltig anledning lämnat sitt arbete, eller må anses föranlett av spritmissbruk eller av ofördragsamhet i förhållande till arbetsgivare eller arbetskamrater eller av otillbörligt uppförande, ej heller till den, som utan giltig anledning vägrar antaga arbete, som anvisats av kassastyrelsen eller arbetsförmedlingen, och vilket enligt kassastyrelsens mening motsvarar hans »Evne». Vid tillämpning av sistnämnda bestämmelse anses icke, såsom giltig anledning, att lönen för arbetet är lägre än den han dessförinnan åtnjutit, såvida lönen ej understiger den i företaget eller orten vanliga lönen för dylikt arbete. I fråga om förhållanden vid strejk och lockout, stadgas i allmänhet, att arbetsförmedlingen ej anvisar arbete vid företag, som omfattas av erkänd strejk eller lockout. Den *norska* lagen föreskriver, att arbetslös medlem är skyldig antaga arbete, som kassastyrelsen finner passa honom, samt att understöd icke utgives annat än vid oförvållad arbetslöshet. Enligt den *finska* lagen må icke utgivas understöd åt delägare, vilken, enligt prövning av kassans styrelse, utan giltig orsak lämnat sitt arbete eller på giltigt skäl blivit därifrån skild, ej heller till den, vilken utan sådan orsak, som av kassans styrelse godkännes, vägrar emottaga honom erbjudet arbete, som motsvarar hans förmåga eller yrkesskicklighet och icke är underkastat strejk eller lockout samt för vilket tariffenligt eller, därest tariffavtal ej förefinnes, för den understöd sökandes arbete å orten vanlig avlöning betalas. I den *tjechoslovakiska* lagen föreskrives, att statsbidrag ej utgår för den, som på grund av eget förvållande skilts från arbetet eller utan viktig anledning frivilligt lämnat arbetet. I fråga om tid, under vilken arbetslöshet redan är förhanden, stadgas, att statsbidrag ej utgår till den, som avvisar ett av offentlig eller facklig arbetsförmedling erbjudet arbete, ehuru han kan utföra arbetet och det ej är av den art, att hans yrkesskicklighet därigenom skulle äventyras, och ehuru det avlönas enligt gällande löntariff eller enligt i orten vanliga lönesatser; för erforderlig resa erhålles ersättning; den arbetslöse är ej skyldig antaga arbete i ett företag, där strejk eller lockout råder, o. s. v.

I statsutskottets ovannämnda memorial n:r 118 hava även rörande förevarande fråga vissa uttalanden gjorts, av vilka följande torde hava särskild betydelse.

»Redan vid igångsättandet av statens hjälpverksamhet framhölls, att arbetslöshetsunderstöd borde utgå endast därest och så länge en person vore oförvållat arbetslös, detta av hänsyn dels till statens och kommunernas ekonomi, men dels även till den demoraliserande verkan, som visat sig följa av någon längre tids sysslolöshet under tagande av understöd. För tilldelande av understöd skulle därför fordras, att vederbörande visat sig hava sökt arbete, utan att kunna erhålla sådant; och understödets fortvaro skulle bero av att samma förhållande fortfarande förelåge. Erbjöds arbete, skulle understödstagaren därför i regel vara skyldig att taga sådant, och vägran härav skulle medföra vederbörandes avstängande från hjälpverksamheten.»

»Emellertid måste denna regel i tillämpningen underkastas närmare förtydliganden.»

»Var det erbjudna arbetet icke föremål för någon arbetskonflikt, skulle anvisning till sådant arbete av understödstagare eller nödhjälpsarbetare ske utan

annan inskränkning än som betingades av att blott lämplig arbetskraft borde anvisas. Om den, som erhöll anvisning, ej åtlydde denna, eller därest arbetsgivaren ville betro honom arbetet, vägrade mottaga detta, skulle han ej vidare anses oförvållat arbetslös utan avstängas. Från denna grundsats gjordes undantag för det fall, att den lön, som erbjödes, vore att anse som oskäligt låg. Förelåg i fråga om arbetsstället kollektivavtal, ansågs varje underbud av avtalets lönesatser innefatta en oskäligt låg lön; om åter kollektivavtal ej förelåg, ansågs den bjudna lönen oskäligt låg, om den understeg vad som vid ifrågavarande tidpunkt kunde betecknas som den gängse lönenivån i orten för dylikt arbete. Var enligt dessa regler den erbjudna lönen oskäligt låg, kunde den till arbetet anvisade vägra att antaga detsamma utan att därigenom förverka sin rätt till understöd eller nödhjälpsarbete.» — — — »Om rekvisition av arbetskraft skedde för att besörja de sålunda (vid allmän konflikt) avstängdas arbete, skulle jämlikt den offentliga arbetsförmedlingens praxis, att arbetsförmedlingen under alla omständigheter fortgår oberoende av inträffade arbetsinställelser, anvisning visserligen ske, men det förelåg ingen skyldighet för arbetare, tillhörande utanför konflikten stående grupper, att taga sådant arbete; en vägran härav inverkade ej på rätten till understöd.»

»Var åter fråga om en *partiell* konflikt, skedde omedelbart avstängning endast av de arbetare, som direkt berördes av konflikten. Men om arbetskraft rekvirerades för att besörja det av dem lämnade och blockerade arbetet, skulle det på nyss angivna grunder å andra sidan i och för sig icke föreligga hinder att anvisa till arbetet andra arbetslösa — inom eller utom den organisation, vars medlemmar deltogo i konflikten —, i den mån de ur yrkessynpunkt ansågos lämpliga för arbetet. Frågan om påföljden av vägran att hörsamma anvisning eller att antaga arbetet, där det erbjöds, skulle, såvida ej avtalsbrott förelåg från arbetsgivarens sida, bedömas med hänsyn därtill, huruvida den bjudna lönen vore enligt eljest tillämpade grunder att anse som oskäligt låg eller icke.»

Med anledning av olika meningar inom arbetslöshetskommissionen, huruvida vid partiell konflikt anvisningar av arbetslösa till det blockerade arbetet borde ske och skyldighet föreligga att antaga arbetet, såframt lönen ej vore oskäligt låg, hava vissa bestämmelser rörande tillvägagångssättet vid fattande av beslut i dylika frågor den 10 mars innevarande år meddelats, i vilka utskottet för sin del angivit modifikationer. I anförandet till statsrådsprotokollet vid nämnda tillfälle gjordes bl. a. följande uttalande: »Vad särskilt angår frågan, om ett i anledning av arbetskonflikt blockerat arbete skall hänföras till lämpligt arbetstillfälle, anser jag, att sådana fall förvisso kunna förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetargrupps blockadpåbud. Men samhällsintresset kräver ock ofrånkomligt, att understödspolitiken icke genom sin allmänna riktning blir ett medel att nedbryta den solidaritetsgrund och faktiska rättsordning, på vilken det kollektiva avtalssystemet byggts upp. På grund av de växlande förhållandena kräves det ofta en ingående prövning av de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för att kunna bedöma lämpligheten av en ifrågasatt arbetsanvisning.»

Vad nu närmast angår de fall, då arbetaren bliver utan arbete därigenom att han lämnat eller skilts från sitt arbete, äro, såsom framgår av det anförda, bestämmelserna i de utländska lagarna väsentligen likartade, och vid understödsverksamheten i vårt land under kristiden torde man även i de fall, där frivillig avgång från arbetet förekommit, icke haft anledning avvika från grunderna för dylika bestämmelser. Endast i fråga om längden av den tid efter arbetets upphörande, under vilken såsom påföljd understöd icke utgives, skilja sig bestämmelserna i de utländska lagarna. Medan i de länder, där man

har statsunderstödd, frivillig försäkring, ingen sådan påföljd finnes föreskriven, gäller i länder med obligatorisk försäkring, inklusive Tyskland, att understöd ej må utgivas under en tid av några, vanligen 4 veckor efter det arbetaren lämnat arbetet eller skilts från detsamma.

Kommittén har för sin del i sistnämnda avseende tänkt sig en tidsperiod av 4 veckor, och har kommittén sålunda givit 28 § 2) följande formulering: »till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat arbetet eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet, under fyra veckor därefter». Efter utgången av dessa 4 veckor kan understöd således, om villkoren härför i övrigt äro uppfyllda, börja att utgå. Vid tillämpningen av bestämmelserna i 24 § första stycket rörande karenstiden äro arbetslöshetsdagarna under dessa 4 veckor icke att medräkna, även om under de 4 veckorna arbete erhållits.

Det är tydligen icke möjligt att i lagen eller eljest giva en uttömmande definition på vad som i den anförda bestämmelsen skall förstås med »giltig anledning». Något försök till definition har ej heller blivit gjord i de utländska lagarna, utan tänker man sig varje fall bedömt efter de för handen varande omständigheterna.

I vår liksom i de flesta andra länders lagstiftning har man ej särskilda föreskrifter rörande förhållanden, under vilka arbetare kan anses berättigad lämna sitt arbete, utan måste man i varje fall använda skälighetsprövning. Såsom giltig anledning för en arbetare att lämna sitt arbete anser man härvid vanligen sådan omständighet som att arbetet, i jämförelse med den vanliga risken inom yrket, är osedvanligt farligt för arbetarens liv eller hälsa, eller att arbetaren i arbetet utsättes för våld eller synnerligen sedlighetssårande handlingar från kamraters eller förmäns sida, eller att hans bostads- och familjeförhållanden blivit sådana, att han icke utan avsevärd ekonomisk uppoffring kan fortsätta arbetet, eller att han på grund av försvagad hälsa måste söka annat arbete, eller att hans arbete oskäligt avlönas o. s. v. Med hänsyn till vikten av att i möjligaste mån förebygga allt, som kan bidraga till ökande av arbetslösheten, synes man, vid prövning av dylika förhållanden, hellre böra ställa stränga krav på tolkningen av begreppet »giltig anledning» än taga hänsyn till vad som någon gång kunde anses billigt.

Beträffande vidare den i 28 § 2) föreslagna bestämmelsen, att understöd ej heller må utgivas till den, som på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet, gäller det tolkningen av uttrycket »otillbörligt uppförande». Även i detta avseende har man i allmänhet ej någon ledning av de utländska lagbestämmelserna. Den danska lagen är dock något utförligare och stadgar, att understöd ej må utgivas till den, vilkens arbetslöshet orsakats av överdrivet njutande av rusdrycker eller av ofördragsamhet mot arbetsgivare eller arbetskamrater eller av otillbörligt uppförande.

Bestämmelserna i legostadgan och sjömanslagen rörande de fall, då husbonde resp. befälhavare har rätt att skilja tjänare resp. sjöman från tjänsten, ävensom bestämmelsen i 17 § mom. 3) av förordningen angående utvidgad näringsfrihet, enligt vilken arbetare är pliktig visa arbetsgivaren vederbörlig aktning samt efterkomma hans befallningar i avseende å de göromål, som till yrkets utövning höra, ävensom i övrigt med flit och omsorg fullgöra sina åligganden och icke genom försummelse eller oordentlighet förfara hans egendom, synas giva tillräcklig ledning för bedömande av de fall, då en arbetare skall anses hava på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet. Även synnerlig ofördragsamhet mot arbetskamrater och förmän kan utgöra tillräcklig anledning för avskedande av en arbetare o. s. v. I alla dylika fall torde man dock, i motsats till förhållandena vid tolkningen av den föregående bestämmelsen, med hänsyn

till vikten av att skydda arbetaren, böra noga tillse, att arbetsgivarens åtgärd att avskeda arbetaren varit fullt berättigad.

Föreskriften i 28 § 3) av förslaget innebär, att arbetslös i allmänhet skall vara skyldig åtaga sig honom genom arbetsförmedlingen eller eljest erbjudet arbete, och skall för vägran eller underlåtenhet att åtaga sig sådant arbete giltig anledning vara för handen. Bestämmelsen förutsätter därvid, att det erbjudna arbetet skall motsvara den arbetslöses krafter och färdigheter, samt att avlöningen för detsamma ej understiger den i orten vanliga avlöningen för sådant arbete. Är arbetet icke av sådan art, kan den arbetslöse redan på denna grund vägra mottaga erbjudandet.

Med avseende å uttrycket »icke motsvarar hans krafter och färdigheter» må erinras, att i 21 § ett annat uttryck användes för analogt fall nämligen, i fråga om dagh jälp, att den ej må utgöra mer än hälften av »den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetsdag för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den arbetslöse». Sistnämnda bestämmelse avser, såsom vid motiveringen till 21 § angives, bestämmande av den daghjälp, som den arbetslöse må erhålla, även om han till kassan erlagt avgifter för högre daghjälp. Vid avfattandet av bestämmelsen i 28 § 3) har man däremot tänkt sig en något stränggare bestämmelse av den anledning, att det här handlar om anskaffande av arbete åt den arbetslöse och detta arbete ej alltid kan vara sådant, som motsvarar hans yrke. Självfallet bör man dock vid beredande av arbete söka att i möjligaste mån taga hänsyn till yrket, men då arbetstillfällena å arbetsmarknaden kunna vara begränsade och det ligger synnerlig vikt uppå, att den arbetslöse icke utan tvingande skäl går utan arbete, har man ansett sig kunna fordra, att den arbetslöse i förekommande fall skall vara skyldig åtaga sig arbete, som icke tillhör hans yrke, men vilket i allt fall kan anses motsvara hans krafter och färdigheter. Särskilt bör man, såsom vid all lagstiftning av ifrågavarande art tillämpas, utan att bestämmelser härom ansetts erforderliga, i fråga om yrkesutbildad arbetare tillse, att det erbjudna arbetet möjligast motsvarar hans utbildning och att genom övertagande av arbetet icke äventyras, att hans skicklighet i det egentliga yrket därigenom minskas. I fråga om arbetare utan särskild yrkesutbildning torde den ifrågavarande bestämmelsen, där så bliver nödvändigt, böra tillämpas mera vidsträckt, och sålunda hänsyn mindre tagas till arten av yrket än till möjligheten att åtaga sig arbete inom annat mer eller mindre olikartat yrke. En ytterligare förutsättning för att arbete skall kunna erbjudas den arbetslöse, utan att han äger rätt att avvisa detsamma, är att avlöningen för arbetet såtillvida är skälig, att den ej får underskiga den i orten vanliga avlöningen för sådant arbete. Gäller för företaget kollektivavtal, bör hänsyn tagas till bestämmelserna i sådant avtal. I frågga om nödhjälpsarbete har kommittén tänkt sig den avlöning, som av statsmakten eller offentligt organ kan vara bestämt för sådant arbete.

Såsom giltig anledning för vägran att åtaga sig erbjudet arbete av den art och med den avlöning, som sålunda angivits, bör närmast anses sådan anledning, som, enligt vad förut anförts, anses böra godtagas såsom giltig anledning för lämnande av innehaft arbete.

I fråga om arbete, som är föremål för arbetskonflikt, stadgas i vissa utländska lagar, såsom av ovan lämnade redogörelse för dessa lagar framgår, att arbetaren ej är skyldig antaga arbete, som omfattas av strejk eller lockout. I andra lagar finnas visserligen ej sådana bestämmelser, men är, såvitt man vet, tillämpningen även i dessa fall vanligen densamma. Även statens arbetslöshetskommission har åtminstone i fråga om s. k. allmän konflikt tillämpat enahanda grundsats. I allmänhet torde giltig anledning för vägran att mottaga arbete få anses vara för handen, då arbetet i fråga omfattas av strejk eller

lockout, då sådan konflikt är allmän. Dock gäller även för detta liksom i övrigt om arbetskonflikter av varje slag, såsom även partiell konflikt, blockad, obstruktion, sabotage m. m., vad socialministern i sitt ovan anförda uttalande till statsrådsprotokollet bl. a. yttrat, nämligen, att det på grund av de växlande förhållandena ofta kräves en ingående prövning av det särskilda fallet för att kunna bedöma lämpligheten av en arbetsanvisning. Samma uppfattning gör sig ock i allmänhet gällande i det med anledning härav av statens arbetslöshetskommission utfärdade cirkulär till arbetslöshetskommittéerna, ävensom i statsutskottets ovannämnda memorial nr 118.

I momenten 4) och 5) av 28 § hava av nära liggande skäl, liksom i alla utländska lagar, intagits bestämmelser om att arbetslöshetshjälp icke utgives till den som på grund av sjukdom eller, i fråga om kvinna, på grund av havandeskap eller nedkomst icke kan eller enligt gällande författning icke bör utföra arbete, ej heller till den, som fullgör värnplikt.

29 §.

I första stycket av denna paragraf angives den i sådana fall vanliga huvudregeln för de fasta avgifternas bestämmande. Med dessa avgifter jämte de uttaxerade avgifter, vilka, liksom för övriga föreningar, å vilka lagen om understödsföreningar äger tillämpning, kunna förekomma, därest sådant i stadgarna angives, skola alla kassans utgifter bestridas, förutom de utgifter, som kunna bliva en följd av 31 §, enligt vilken, för beredande av särskilt understöd vid extraordinär arbetslöshet, s. k. särskilda avgifter kunna upptagas.

De fasta avgifterna avse således normala arbetsförhållanden och motsvara den genomsnittliga vanliga årliga utgiften för kassan. Under vissa år kunna därföre överskott uppkomma; under andra år åter räcka avgifterna ej till för täckande av utgifterna. Finnes i sistnämnda fall ej tillräckligt överskott från föregående år, som kan tillgripas för täckande av bristen, har kassan, där uttaxering ej får förekomma eller uttaxering av hela bristen skulle bliva alltför betungande, ej möjlighet att med egna medel täcka vad som felas. För dylikt fall skulle bildandet genom bidrag från kassorna av en gemensam lånefond kunna vara av betydelse, men har kommittén ej ansett sig böra föreslå skyldighet för kassorna att bilda dylik fond, då en sådan skyldighet, för att fonden skulle kunna bliva tillräckligt stor, komme att medföra avsevärd ökning av avgifterna. Kommittén har därför tänkt sig, att kassan, där medel för ändamålet ej på annat sätt kunde erhållas, skulle kunna vända sig till Kungl. Maj:t för erhållande av tillfälligt lån på möjligast billiga villkor till bristens täckande. Kommittén har dock icke velat i lagförslaget införa bestämmelse i sådant avseende, då kassorna därigenom skulle kunna anses erhålla en bestämd rätt till dylik hjälp, utan inskränker sig att sålunda i motiveringen framhålla lämpligheten av att staten i dylika ömmande fall genom lämnande av tillfälligt lån träder hjälpande emellan.

Då de fasta avgifterna således äro avsedda att i regel täcka de förekommande utgifterna, bliver, liksom vid en mängd andra ömsesidiga försäkringsföreningar, fondbildning i egentlig mening ej nödig. Uppkommet överskott är visserligen att betrakta såsom en fond. Därutöver synes dock, ehuru det ej utsäges i de föreslagna lagbestämmelserna, lämpligt, att avgifterna bliva tillräckliga även för bildande av en reservfond. Slutligen kan, särskilt under första året av en kassas tillvaro, men även senare på grund av tillströmning till kassan, i följd av stadgandet i 23 §, att daghjälp först kan börja utgå efter någon tids medlemskap, genom de under denna tid, utan motprestation från kassans sida, influtna avgifterna, en fond komma att bildas med hänsyn till de framtida ut-

gifterna för arbetslöshetshjälp. För samtliga dylika fall har kommittén, såsom av 34 § framgår, tänkt sig, att socialstyrelsen skulle bistå med anvisningar.

Andra stycket i paragrafen motsvarar 20 § mom. 1 första stycket i lagen om sjukkassor. Olika avgifter kunna i enlighet härmed förekomma, ej endast för olika belopp av daghjälp, för vilket ändamål kassan vanligen innehåller flera avgiftsklasser, utan även, där kassan omfattar yrken med väsentligt olika arbetslöshetsrisk eller grupper av säsongarbetare eller dylikt, för olika grupper av medlemmarna.

Då det synts lämpligt, att i stadgarna intagas nödiga bestämmelser rörande tid och sätt för de fasta och uttaxerade avgifternas erläggande, har i tredje stycket av paragrafen stadgande härom införts.

30 §.

Enligt denna paragraf medgives kassan indirekt möjlighet dels att under vissa förhållanden befria den, som är utan arbete, från erläggande av avgift och dels att avskriva resterande avgiftsbelopp, i sistnämnda fall dock självfallet under förutsättning, att utsikt ej förefinnes, att desamma skola inbetalas. Erforderliga bestämmelser om dessa förhållanden hava synts böra intagas i stadgarna och sålunda bliva föremål för socialstyrelsens prövning.

31 §.

Såsom redan framhållits, avse de fasta avgifterna, eventuellt i förening med uttaxering, täckande av kassans utgifter under normala förhållanden på arbetsmarknaden. Vid extraordinär arbetslöshet, som omförmäles i 22 §, räcka dessa medel vanligen icke till för täckande av understöden, och man har därför i nämnda paragraf förutsatt, att understöden i sådana fall skulle utgivas med nedsatta belopp. Av redogörelsen för den utländska lagstiftningen finner man emellertid, att i några länder, såsom Danmark och England, lagstiftningen sökt giva föreskrifter för utgivande av tillräckliga understöd även vid extraordinär arbetslöshet. Dessa föreskrifter avse visserligen även att de försäkrade själva skola i någon mån bidraga, men förutsätta i varje fall synnerligen avsevärda bidrag från staten eller arbetsgivarna. Den utvidgade understödsverksamhet, som med dessa åtgärder avses, har väsentligen till ändamål dels att höja de understöd, som måst nedsättas, till deras stadgeenliga belopp, och dels att även bereda understöd under sådan tid, då den arbetslöse på grund av villkoren i 24 § andra stycket för erhållande av understöd, under normala förhållanden ej skulle vara berättigad därtill.

Emellertid har man i flertalet utländska lagar icke ansett sig kunna ålägga kassorna att utsträcka sin verksamhet till att även motsvara kristidsförhållanden, utan har en dylik utvidgning av verksamheten överlämnats å kassornas eget initiativ. Även kommittén har trott det vara lämpligt att tillsvidare icke stadga obligatorisk skyldighet för kassorna i förevarande hänseende, utan har kommittén i 31 § inskränkt sig till en bestämmelse om rätt för kassorna att utgiva tillägg till daghjälp, som nedsatts enligt 22 §, eller att utgiva daghjälp under tid, då sådan hjälp enligt 24 § andra stycket eljest icke får utgivas. För de sålunda ökade utgifterna skola dock särskilda avgifter upptagas och räkenskaperna för denna verksamhet skola föras skilda från kassans övriga räkenskaper. Grunderna för sådan verksamhet, omfattande jämväl grunderna för den med en dylik anordning förknippade fondbildning, skola angivas i stadgarna och sålunda bliva föremål för prövning av tillsynsmyndigheten. Även till sålunda utvidgad understödsverksamhet skulle statsbidrag lämnas enligt 32 §.

32 §.

Beträffande förhållandet mellan bidragen från de försäkrade å ena sidan och bidragen från staten, kommuner eller arbetsgivare å andra sidan äro bestämmelserna i de utländska lagarna olika i fråga om obligatorisk och frivillig försäkring. Sålunda motsvara, vid den obligatoriska försäkringen, arbetarnas avgifter i England, Italien och Österrike samt enligt det tyska förslaget omkring $^1/_3$ av försäkringskostnaden. Den övriga kostnaden eller omkring $^2/_3$ täckes genom bidrag från staten och arbetsgivarna. I fråga om länder med statsunderstödd frivillig försäkring må följande viktigare exempel anföras. I Danmark bestrides något över hälften av försäkringskostnaden genom arbetarnas avgifter och återstoden genom bidrag från staten och kommuner. I Norge bestrides hälften av understöden genom de försäkrades avgifter och hälften genom bidrag från staten och kommuner. Under kristiden äger dock regeringen rätt att höja bidraget från det allmänna intill $^2/_3$ av understöden. I Belgien bidrager staten med 50 % av de försäkrades avgifter. Härtill komma bidrag från kommunerna och statens bidrag till de kommunala fonderna. Med hänsyn till dessa omständigheter kan man uppskatta de försäkrades egna bidrag till högst 60 % av totalkostnaden. I Holland utgår bidrag från staten och kommunerna med ungefär lika mycket som de försäkrades avgifter. I Finland utgår bidrag från stat och kommuner med något mer än hälften av understöden. I Tjechoslovakien lämnas till understöden från kassorna statsbidrag till samma belopp som understöden o. s. v. Man finner härav, att i den frivilliga försäkringen bidragen från det allmänna i stort sett täcka ungefär hälften av försäkringskostnaden.

Även kommittén har i sitt förslag tänkt sig ett bidrag från det allmänna, som nära skulle motsvara hälften av försäkringskostnaden. Ett bidrag från det allmänna till väsentligt lägre belopp än hälften av försäkringskostnaden synes knappast bliva tillräckligt för att förmå kassorna att i någon avsevärd omfattning underkasta sig den ifrågavarande lagstiftningen. Såsom redan framhållits, har kommittén föreslagit, att bidraget skulle utgå av statsmedel och icke till någon del åläggas kommunerna.

Med avseende å sättet för normerande av statsbidraget äro de utländska lagarna skiljaktiga därutinnan, att några lagar bestämma bidragets storlek efter avgifterna, andra lagar åter efter de utgivna understöden. Därest avgifterna ej äro för högt beräknade, vilket förebygges genom tillämpning av bestämmelserna i 35 § av förslaget, leda de båda utvägarna väsentligen till samma resultat, dock att om bidraget bestämmes efter understöden, dess belopp i allmänhet är mera växlande, än om det bestämmes efter de mera regelbundet inflytande avgifterna, ävensom att, om bidraget bestämmes efter avgifterna, genom vilka även kassans förvaltningskostnader skola täckas, kassorna erhålla bidrag till dessa kostnader. Systemet med bidrag till avgifterna har dock, därest, såsom enligt kommitténs förslag, bidraget begränsas till ett högsta belopp av 15 kronor för varje avgift, den olägenheten, att kassor med stor arbetslöshetsrisk bliva relativt mindre väl tillgodosedda än vid systemet med bidrag direkt till understöden. Såsom förut vid behandling av frågan om statsbidragets beräkning anförts, kan dock i sådant fall statsbidraget antagas bliva betydligt mindre betungande för det allmänna än om sistnämnda system kommer till användning. Vid valet mellan de två utvägarna synes man även böra taga hänsyn till de större eller mindre svårigheterna vid den praktiska tillämpningen. Dock synes i detta hänseende någon mera väsentlig skillnad mellan de båda utvägarna icke kunna göras, då man i förevarande fall ej, såsom t. ex. i fråga om statsbidragen till registrerade sjukkassor, behöver rörande understöden utöva någon mera

vidsträckt efterkontroll, som skulle medföra särskilt arbete för vederbörande ämbetsmyndighet. Dylik kontroll skulle nämligen enligt kommitténs förslag redan från början utövas väsentligen genom kassastyrelsernas ordförande (17 §). Vid övervägande av dessa omständigheter har kommittén, särskilt med hänsyn till att statsbidraget därigenom begränsas till belopp, som även under närvarande finansiella förhållanden kan anses överkomligt, ansett sig böra föreslå, att bidraget bestämmes i förhållande till de fasta avgifterna och icke i förhållande till understöden.

För bidraget till de särskilda avgifterna för extraordinär arbetslöshet har någon begränsning, motsvarande begränsningen till 15 kronor för fast avgift, ej föreslagits, då den verksamhet, som med dessa avgifter avses, synes böra understödjas så kraftigt som möjligt för att överhuvudtaget kunna bliva av något intresse för kassorna, och det i övrigt härvidlag gäller understöd, som eljest helt torde falla det allmänna till last.

33—36 §§.

Ifrågavarande paragrafer innehålla de bestämmelser angående tillsyn över kassornas verksamhet, som ansetts erforderliga utöver bestämmelserna i lagen om understödsförening om kassornas skyldighet att lämna uppgifter om sina räkenskaper, avgiva statistiska redogörelser, bereda tillsynsmyndigheten, som i förevarande fall (16 §) skulle vara socialstyrelsen, tillfälle till övervakande av verksamheten, om vidtagande av åtgärder till vinnande av rättelse vid avvikelse från lag eller stadgar m. m.

Liksom i fråga om reglemente för arbetsförmedlingsanstalt (2 §) och av ännu mera befogad anledning, då kassorna ej såsom anstalterna kunna anses hava särskilda över dem stående principaler såsom landstingen och stadsfullmäktige, har i 33 § av förslaget ålagts socialstyrelsen att vid registrering av stadgar eller stadgeändringar ej endast iakttaga den mera formella granskningsskyldighet, som åligger den enligt lagen om understödsföreningar, utan även att sakligt pröva, huruvida stadgarnas bestämmelser äro tillräckliga och kunna godkännas med hänsyn till arten av kassans verksamhet. Vid denna prövning bör naturligen även tillses, att bestämmelser ej förekomma, som vid arbetskonflikter kunna tillämpas till förmån för någondera parten. Genom denna föreskrift erhåller socialstyrelsen befogenhet att påfordra införande av de särskilda bestämmelser i stadgarna, som utöver de av kassan föreslagna prövas erforderliga. Går kassan ej in på myndighetens fordringar, kan registrering vägras.

Då det i allmänhet ej torde vara lämpligt, att staten understöder kassor, som hava väsentligen samma verksamhetsområde, har i sista stycket av paragrafen givits socialstyrelsen befogenhet att, där kassa, vilkens verksamhet väsentligen motsvarar redan befintlig kassas verksamhet, söker registrering, vägra registrering.

Bestämmelserna i 34 § motsvara i huvudsak bestämmelserna i 12 § angående arbetsförmedlingsanstalter. Då nödig sakkunskap i försäkringstekniska frågor i allmänhet ej kan förutsättas hos dem, som handhava kassans angelägenheter, har föreslagits, att den i 86 § i lagen om understödsföreningar för sådan förening med godkända stadgar föreskrivna försäkringstekniska utredning skall kostnadsfritt verkställas av socialstyrelsen. Därjämte föreslås, att denna myndighet, som enligt lagen om understödsföreningar i allmänhet har att tillhandagå med erforderliga råd och upplysningar, jämväl skulle hava att meddela föreskrifter om nödiga avsättningar till fonder, som i följd av bestämmelserna i 29 och 31 §§, kunna tänkas bliva behövliga.

Med avseende å försäkringsavgifterna åligger socialstyrelsen naturligen i första hand att tillse, att de ej äro för låga, så att därigenom kassans ekono-

miska ställning äventyras. Å andra sidan är det dock vid kassor av ifrågavarande art, som skulle komma i åtnjutande av statsmedel till nära samma belopp som avgifterna, viktigt, att avgifterna, vare sig avsiktligt eller icke, ej bliva för högt tilltagna, varigenom för kassornas verksamhet onödigt stora fonder skulle bildas, och statens bidrag skulle bliva större än som avsetts. Även skulle man kunna tänka sig, att en kassa sålunda med bidrag av statsmedel kunde bereda sig en fond, som vid upplösning av kassan skulle kunna användas för ändamål, som äro stridande mot lagens mening. För säkerhetens skull har därför i 35 § föreslagits, att, där avgifterna uppenbarligen äro högre än som motsvarar deras ändamål, socialstyrelsen skall anvisa kassan att inom viss tid hava vidtagit erforderliga åtgärder för nedsättande av avgifterna.

Enligt lagen om understödsföreningar äger tillsynsmyndigheten, där viss anvisning om vidtagande av åtgärd meddelats och föreningen icke ställt sig anvisningen till efterrättelse, hos rätten eller domaren göra ansökning om åläggande för föreningen att träda i likvidation. Då en dylik åtgärd vanligen ej skulle vara lämplig i fråga om kassor av förevarande art, har kommittén i 36 § föreslagit, att tillsynsmyndigheten, där den icke anser sig böra förfara på nämnda sätt, skulle, liksom i fråga om arbetsförmedlingsanstalter (14 §), äga göra anmälan hos Konungen, som då kan förordna om indragande av statsbidraget helt eller delvis för viss tid eller tillsvidare.

37 §.

I 37 § hava sammanförts bestämmelserna angående förande av besvär över beslut av arbetsförmedlingsanstalt, arbetslöshetskassa eller socialstyrelsen.

Beträffande beslut av arbetsförmedlingsanstalt synes huvudsakligen bestämmelsen i 6 § om skyldighet att utgiva resekostnad för arbetare kunna föranleda beslut, över vilka klagan kan föras. Såsom första besvärsinstans synes därvid socialstyrelsen böra ifrågakomma, och skulle enligt förslaget beslut av denna myndighet kunna överklagas hos Kungl. Maj:t.

I fråga om överklagande av beslut av arbetslöshetskassa eller eljest den, som i första hand avgör understödsfråga, anlitas i utlandet de allmänna domstolarna eller ock särskilda instanser.

Där försäkringen är obligatorisk, gäller i England, att beslut om understödsbelopp kan överklagas hos en paritetiskt sammansatt nämnd, vilkens beslut åter kan överklagas hos en av regeringen utsedd opartisk person, vilkens utslag är bindande. I Italien hänskjutas tvister i första hand till provinsnämnder, som till en del äro paritetiskt sammansatta, samt i andra instans till det centrala utskottet för arbetsförmedling och arbetslöshet. I Österrike utgöres den första instansen av en paritetiskt sammansatt skiljenämnd och andra och sista instans av den industriella kretskommissionen. Rörande förhållandena i länder med statsunderstödd frivillig försäkring må följande anföras. I Danmark har man såsom första instans en paritetiskt sammansatt arbetslöshetsnämnd för hela landet och såsom andra instans inrikesministern efter samråd med ett utskott, tillsatt för ändamålet. I Norge och Finland behandlas tvister rörande understöd vanligen av domstolarna o. s. v.

Enligt lagen om understödsföreningar skulle i vårt land tvister rörande understöd hänskjutas till allmän domstol eller till särskild skiljenämnd. Såsom ofta framhållits i fråga om avgörande av tvister i socialförsäkringsfrågor, skulle dock hänvändelse till allmän domstol i dylika frågor medföra oskälig tidsutdräkt och av sådan anledning icke vara lämplig. Anlitande av skiljenämndsförfarandet förekommer mera sällan på grund av kostnaderna och formella svårigheter. Å andra sidan synes, med hänsyn till därmed för det allmänna uppkommande kostnader, någon särskild nämnd eller kommission såsom in-

stans, vare sig för hela landet eller för mindre områden, ej vara att förorda. Inrättandet av en för hela riket gemensam nämnd torde även vara olämpligt med hänsyn till vårt lands geografiska förhållanden, och inrättande av flera nämnder för skilda distrikt skulle ej blott öka kostnaderna utan även försvåra åstadkommande av enhetlighet i fråga om grunderna för lagtillämpningen.

Kommittén har därför ansett, åtminstone för närvarande, vara mest ändamålsenligt att hänvisa avgörandet i första hand av alla uppkommande tvistefrågor, således även andra frågor än understödsfrågor, till avgörandet av en redan befintlig institution, och ligger det då närmast att såsom första instans föreslå socialstyrelsen, vilken myndighet enligt förslaget skulle hava till uppgift att utöva tillsyn över hela den ifrågavarande understödsverksamheten. Visserligen står i varje sådant fall hänvändelse till domstol öppen, men en sådan utväg torde, om, såsom kommittén föreslagit, besvär må föras hos socialstyrelsen, knappast i något fall förekomma. Med avseende å besvärstidens längd har kommittén, då ett möjligast snabbt avgörande av hithörande ärenden är av betydelse, trott sig böra avvika från de allmänna i 1866 års kungörelse meddelade föreskrifter om en besvärstid av 30 respektive 45 dagar, och i sådant hänseende föreslagit, att besvären skola vara ingivna inom 15 dagar efter delfåendet. Dock har i förslaget socialstyrelsen erhållit rätt att till prövning upptaga även för sent inkomna besvär, därest omständigheterna därtill föranleda.

Liksom enligt flera utländska lagar synes man även vid avgörande av tvister i första instans böra tillse, att representanter för arbetsgivare och arbetare deltaga. Skälen härför äro påtagliga, då behandlingen av dylika frågor i flera fall ej endast kräva mera ingående kännedom om särskilda förhållanden inom olika yrken och arbetsområden än som i allmänhet kan förutsättas hos vanliga statens tjänstemän, utan även och framför allt därför, att många av dessa frågor avse förhållanden, som kunna vara av vitalt intresse för både arbetsgivare och arbetare. Kommittén har i enlighet härmed tänkt sig, att i likhet med förhållandena inom försäkringsrådet och arbetsrådet, i varje beslut av socialstyrelsen rörande tillämpning av någon föreskrift i lagen skulle deltaga två representanter för vardera av nämnda parter. Beträffande sättet för utseende av dessa representanter gälla något olika bestämmelser i fråga om försäkringsrådet och arbetsrådet, och då det synes tveksamt, efter vilka av dessa bestämmelser representanterna lämpligen böra utses, har kommittén lämnat denna fråga öppen och allenast föreslagit, att de ifrågavarande representanterna skulle utses enligt grunder, som bestämmas av Konung och riksdag. Närmare bestämmelser angående deras åligganden torde av Konungen meddelas genom erforderlig instruktion.

I analogi med bestämmelsen i 13 § sista stycket i lagen om försäkring för olycksfall i arbete angående beslut om ersättning enligt samma lag samt bestämmelsen i 17 § tredje stycket av förslaget angående beslut av kassastyrelses ordförande, har kommittén ansett sig böra föreslå, att jämväl beslut av socialstyrelsen rörande rätt till arbetslöshetshjälp skall utan hinder av förd klagan tillsvidare lända till efterrättelse. En dylik bestämmelse motsvarar jämväl de i statsutskottets ovannämnda memorial n:r 118 angivna riktlinjer, enligt vilka beslut av arbetsutskottet inom arbetslöshetskommissionen i liknande fall genast skall verkställas.

Genom införande av socialstyrelsen såsom första instans i förekommande tvister synes den i 92 § i lagen om understödsföreningar medgivna utvägen att hänskjuta vissa tvister till avgörande av skiljemän bliva obehövlig. En dylik utväg torde även, såsom ovan framhållits, med hänsyn till därmed förbundna kostnader och formella svårigheter, i förevarande fall ej heller vara lämplig. Kommittén har därför föreslagit, att ifrågavarande paragraf i lagen om

understödsföreningar ej skulle äga tillämpning i fråga om beslut av arbetslöshetskassa.

Beträffande besvär över beslut av socialstyrelsen stadgas i 83 § i lagen om understödsföreningar, att dylika besvär skola föras hos Konungen inom den sedvanliga besvärstidens utgång. Antalet dylika besvär har hittills varit ringa, väsentligen beroende därpå, att socialstyrelsens befogenhet för närvarande endast är av mera formell art och i övrigt huvudsakligen inskränkt till lämnande av råd och anvisningar, varvid myndigheten dock äger att, där lämnade anvisningar icke lända till efterrättelse, såsom yttersta påtryckningsmedel göra anmälan hos domstol om föreningens trädande i likvidation. Huruvida besvär över socialstyrelsens beslut i dylika fall skola avgöras av regeringsrätten eller Konungen i statsrådet, bestämmes enligt de i lagen om regeringsrätten angivna grunder.

Det är tydligt, att genomförandet av en lag av den art, som med kommitténs lagförslag avses, skulle komma att avsevärt öka behovet av en ytterligare instans utöver socialstyrelsen, framför allt av den anledningen, att myndigheten enligt förslaget skulle erhålla en vida längre gående makt och befogenhet i fråga om övervakande av kassornas verksamhet och avgörande av uppkommande tvister än vad för närvarande är fallet i fråga om de understödsföreningar, som stå under myndighetens tillsyn. Med hänsyn till att antalet besvär över beslut av socialstyrelsen sålunda kunde komma att ökas, synes man, för att ej betunga regeringsrätten eller Konungen i statsrådet, böra taga i övervägande, huruvida ej besvären i andra och sista instans lämpligen borde hänskjutas till särskild domstol. Då man ej kan ifrågasätta inrättande av särskild nämnd eller nytt ämbetsverk för ändamålet, torde härvidlag endast försäkringsrådet eller arbetsrådet, vilket sistnämnda verk dock ej är uppfört å ordinarie stat, kunna påtänkas, då båda dessa verk hava att syssla med frågor, som angå både arbetsgivare och arbetare och tillika såsom bisittare vid beslutens fattande redan hava representanter för dessa parter. Med hänsyn till att de båda nämnda verken åtminstone för närvarande hava begränsade uppgifter, och möjligen ej utan någon mer eller mindre omfattande omorganisation eller utökning av disponibla arbetskrafter skulle kunna övertaga de ytterligare uppgifter, som sålunda skulle tillkomma dem, har kommittén funnit lämpligast, att åtminstone tillsvidare regeringsrätten respektive Konungen i statsrådet bibehålles såsom sista instans.

Huruvida till Konungen inkommet besvär skall avgöras av regeringsrätten eller av Konungen i statsrådet, synes fortfarande kunna bestämmas i enlighet med de allmänna grunder, som i sådant avseende äro gällande. I anslutning till de av statsutskottet i dess memorial n:r 118 vid innevarande års riksdag angivna riktlinjer, synas dock särskilt sådana besvär, som avse tillämpning av bestämmelserna i 28 § 1), 2) eller 3), böra behandlas av Konungen i statsrådet, då det i dylika fall ej sällan handlar om förhållanden vid arbetskonflikter.

Beträffande tid och sätt för avgivande av besvär hos Konungen har kommittén trott sig böra föreslå enahanda bestämmelser som i fråga om besvär hos socialstyrelsen eller 15 dagar efter delfåendet av det överklagade beslutet. Även Kungl. Maj:t skulle således kunna med hänsyn till omständigheterna äga till prövning upptaga för sent inkomna besvär.

Reservationer.

Av herrar Hagman och Wiberg:

I det av socialförsäkringskommittén nu avlämnade betänkandet rörande arbetslöshetsförsäkringsproblemet, innehållande förslag till lag om offentlig arbetsförmedling och om statsbidrag till arbetslöshetskassor, har kommittén enligt vårt förmenande beträtt den enda framkomliga väg, som utan att medföra stora kostnader för det allmänna betecknar ett steg framåt mot bättre förhållanden på detta område.

Av den föreliggande utredningen framgår, hurusom man praktiskt taget i alla länder i Europa redan gripit sig an med detta problem, samt i en eller annan form genomfört bestämmelser om bidrag från det allmänna vid ofrivillig arbetslöshet.

Vad närmast våra grannländer Norge och Danmark beträffar, så har den anordning, varom kommittén framställer förslag, — bidrag från det allmänna till av de närmast intresserade bildade arbetslöshetskassor — varit i tillämpning från respektive år 1906 och 1907. På detta område är alltså vårt land betydligt efter nämnda länder. Orsaken härtill torde till en viss del vara att söka däruti, att världskrigets våldsamma störningar på arbetsmarknaden med nödvändighet framtvungit en omfattande tillfällig hjälpverksamhet för de arbetslösa från statens och kommunernas sida och därigenom förskjutit tidpunkten för ett avgörande i försäkringsfrågan.

Detta dröjsmål med frågans slutliga behandling har emellertid haft den fördelen med sig, att man under tiden kunnat tillgodogöra sig andra länders erfarenheter på ifrågavarande område. Särskilt har man då kunnat konstatera, att det från arbetsgivarehåll så ofta framförda påståendet, att bidrag från det allmännas sida för att underlätta de arbetslösas existensmöjligheter, alltid kommer att i sista hand inverka till förmån för arbetarna i den överallt direkt eller indirekt pågående lönekampen, icke synes ha tillmätts den betydelse, som från arbetsgivarnas sida gjorts gällande, ity att man ingenstädes ansett sig böra frångå principen om bidrag från det allmänna till arbetarnas arbetslöshetsförsäkring.

I själva verket skulle ju, som även kommittén i sin motivering framhåller, samma påstående med lika rätt kunna göras gällande beträffande andra grenar av den sociala försäkringen. I den mån man överhuvudtaget kan tala om att bidrag från det allmänna till sjuk-, pensions-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkring göra arbetarna mera motståndskraftiga mot till exempel krav på lönereduktioner från arbetsgivarnas sida, så torde detta fullväl kunna försvaras därmed, att det måste framstå såsom ett samhällsintresse av utomordentlig vikt och betydelse, att icke stora delar av samhällets befolkning på grund av tillfälliga konjunkturförskjutningar pressas ned på en starkt försämrad levnadsstandard.

Ehuru kommittén sålunda icke biträtt dessa arbetsgivarnas speciella intressesynpunkter, liksom dessa synpunkter icke heller i utlandet tillerkänts någon avgörande betydelse, har dock det framlagda förslaget om bidrag till arbetslöshetskassorna kommit att innehålla så många restriktiva bestämmelser, vilka icke äro tillfinnandes i några utländska lagar, att det kan befaras, att kassorna komma att betacka sig för den erbjudna hjälpen, därest förslaget skulle komma att antagas oförändrat.

Då vi därför icke kunnat biträda kommitténs förslag, evad det gäller åtskilliga stadganden, få vi härmed föreslå följande ändringar i detsamma:

17 §.

I denna paragraf föreskrives bland annat, att ordföranden i en arbetslöshetskassas styrelse, samt suppleant för honom, skall utses av tillsynsmyndigheten. En dylik anordning återfinnes icke i något annat land. I vårt land har ej heller ifrågasatts något stadgande av detta principiella innehåll såsom villkor för statsbidrags utgående på andra områden — exempelvis till sjukkassor. Då något behov av en dylik anordning ej synes ha varit tillfinnandes i andra länder, innebär stadgandet, att större garantier från det allmännas sida skulle krävas här än i något annat land. I varje fall synes det böra föreligga bestämda belägg för behovet, innan en dylik ordning genomföres.

Men även om de blivande godkända arbetslöshetskassorna måhända icke i och för sig skulle fästa något särskilt avseende vid att staten på detta sätt skaffade sig en fortlöpande kontroll över verksamheten, så innefattar jämväl 17 paragrafen synnerligen långt gående rättigheter för de av staten via tillsynsmyndigheten tillsatta ordförandena. Praktiskt taget kunna inga beslut av styrelsen fattas med mindre än att ordföranden biträder desamma. Där detta ej sker, gäller hans mening, till dess att tillsynsmyndigheten prövat den fråga, varom delade meningar föreligga och samma myndighet fattat beslut.

Ett dylikt »liberum veto» för ordföranden i en verksamhet, där mer än hälften av kostnaderna bäres av de försäkrade själva, måste vi för vår del beteckna som obehörigt. Härtill kommer, att hela denna anordning utgör en kopia av förhållandena inom den sedan 1914 efter provisoriska grunder bedrivna hjälpverksamheten för de arbetslösa, där obefintligheten av laglig rätt för den enskilde arbetslöse att erhålla nödig hjälp är ett ofta upprepat och offentligen fastslaget faktum. Detta sistnämnda förhållande har försvarats därmed, att hela verksamheten är byggd på en behovsprövning av den arbetslöses ekonomiska förhållanden, och att det allmänna betalar alla kostnader. I en arbetslöshetskassa åter, där medlemmarna själva erlägga omkring hälften av kostnaderna för verksamheten, kan det däremot ej anses rättvist och tillbörligt, att det avgörande inflytande, så snart det gäller frågor, där meningarna äro delade, skall på grund av statsbidraget principiellt förläggas till tillsynsmyndigheten. Vare detta sagt trots att vi äro övertygade därom, att både ett eventuellt utseende av ordförande samt beslut i överklagade ärenden komma att fattas efter strängt objektiva grunder. Det vill dock förefalla, som om det borde ligga tillräcklig kontroll däruti, att beslut av en kassas styrelse kunna på sätt som angives i 37 § överklagas.

Med stöd av ovan angivna synpunkter anse vi, att 17 § bör erhålla följande lydelse:

Kassans styrelse skall bestå av minst tre ledamöter, varav ordföranden väljes särskilt.

Har styrelsen uppdragit åt annan att, i den omfattning av styrelsen bestämmes, fatta beslut rörande utgivande av arbetslöshetshjälp, är sådant beslut att anse såsom provisoriskt och skall så fort ske kan underställas styrelsens pröv-

ning. Beslutar styrelsen, att arbetslöshetshjälp skall utgivas med lägre belopp än enligt det provisoriska beslutet eller att sådan hjälp icke skall utgå, är den, som uppburit beloppet, ej återbetalningsskyldig för vad han för mycket uppburit.

Styrelsen sammanträder å tid — — —

arbetsgivare. Lagförslagets principer på detta område kunna i stort sett sägas innebära ett legaliserande av den praxis, som så småningom utvecklat sig under arbetslöshetskommissionens verksamhet 1914—1922 beträffande bedömandet av konflikter. Sålunda äro enligt förslaget alla de, vilka deltaga i en konflikt, alltid avstängda från daghjälp från kassan, vidare alla de, som i följd av konflikten bli arbetslösa eller, därest en allmän konflikt utbryter inom visst yrke eller industri, begränsad till visst område eller hela riket, alla de, som tillhöra detta yrke inom området eller riket. Beträffande partiell konflikt göres samma betraktelsesätt gällande som rörande allmän konflikt, dock icke i det fall, där konflikten »icke skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren» etc. Detta sista stycke av 28 §, första punkten, kunna vi för vår del icke ge vår anslutning. Ty enligt densamma skulle nära nog varje yrkes arbetslöshetskassa komma att sättas ur funktion med avseende på utbetalningen av arbetslöshetshjälp, så snart det utbröt en även den minsta konflikt rörande löne- och arbetsvillkoren, enär vare sig det gäller höjning eller sänkning av lönerna på en viss arbetsplats eller för en viss grupp arbetare, torde nämligen kunna göras gällande, att denna, på grund av sin prejudicerande betydelse kan komma att »i avsevärd mån inverka på de allmänna lönevillkoren för yrket inom området eller riket» så ock när det rör arbetsvillkoren i övrigt. Endast för sådana yrken, där uppgörelse mellan arbetsgivare- och arbetareorganisationerna rörande löne- och arbetsvillkoren träffas samtidigt för hela riket, s. k. riksavtal, torde bestämmelsen i fråga icke komma att få någon menlig inverkan, men för alla övriga, för vilka arbetsavtalsfrågan icke är kollektivt ordnad eller där avtalen omfatta allenast viss ort, s. k. lokalavtal, eller viss arbetsplats, skulle arbetslöshetskassorna genom densamma ständigt bliva utsatta för ingripanden, som skulle lägga hinder i vägen för uppfyllandet av den med dem avsedda uppgiften, att bereda hjälp åt de försäkrade vid fall av, på grund av arbetsbrist, oförvållad arbetslöshet.

Att arbetstillfällena, såsom ibland göres gällande, skulle bli färre för de arbetslösa inom ett visst yrke, på grund av att en mindre del av yrkesutövarna på en eller annan ort äro indragna i konflikt, kan i allmänhet icke skäligen antagas, men väl att till följd därav ökade arbetstillfällen, som eljest icke skulle ha förefunnits, kunna uppstå på annat håll. Sålunda torde med hänsyn härtill heller icke föreligga något skäl, varför arbetslöshetskassorna vid partiella konflikter skulle vara förhindrade att utbetala arbetslöshetshjälp.

Vad angår att partiella konflikter möjligen under vissa förhållanden kunna utgöra led i en rörelse, avsedd att genomföra en allmän förändring i löne- och arbetsvillkoren inom ett yrke, så torde det icke vara möjligt, att genom en bestämmelse i lagtexten på ett tillfredsställande sätt angiva *vilka* konflikter, som äro att hänföra till denna art, utan torde få åt kassornas styrelser och tillsynsmyndigheten överlåtas att efter prövning i varje särskilt fall avgöra, huruvida dylika konflikter äro av sådan beskaffenhet, att desamma principiellt äro att anse såsom allmän konflikt, vid vilken understöd ej kan utgå.

I 28 § 3 mom. har nödhjälpsarbetet, med under kristiden 1914—1922 tillämpade lägre löner än den öppna arbetsmarknadens, erhållit sin legalisering, och skall således en avstängning av rätten till arbetslöshetshjälp under fyra veckor även drabba den, som vägrar att åtaga sig nödhjälpsarbete för lägre lön än som gäller för ifrågavarande arbetsområde på den öppna arbetsmarknaden. Utan att här anföra alla de skäl, som tala mot en dylik anordning, vilja vi endast framhålla, att under normala förhållanden arbetslösheten icke torde erhålla den masskaraktär som fallet varit under kristiden, ej heller synes kommunala myndigheter böra tillerkännas någon laglig rätt att erhålla billigare arbetskraft genom att förklara ett visst arbetsföretag för nödhjälpsarbete. Vi anse därför, att detta stadgande bör utgå ur 3 mom.

Med stöd av härovan angivna synpunkter anse vi, att 28 § bör erhålla följande lydelse:

Arbetslöshetshjälp utgives icke

1. till den, som omfattas av konflikt mellan arbetsgivare och arbetare eller vilken, ändå att han icke omfattas av konflikten, i följd av densamma är utan arbete eller, där konflikten omfattar övervägande antalet arbetare tillhörande visst yrke inom särskilt område eller hela riket, tillhör detta yrke inom området eller riket;
2. Lika med kommitténs förslag.
3. till den, som utan giltig anledning vägrar eller underlåter åtaga sig erbjudet arbete, vilket motsvarar hans krafter och färdigheter, och för vilket avlöningen ej understiger den i orten vanliga avlöningen för sådant arbete, under fyra veckor därefter.

31 §.

Under hänvisning till vad som anförts vid 22 §, anse vi, att 31 § bör helt utgå.

32 §.

I denna paragraf äro grunderna angivna för statens bidrag till kassorna. Statsbidraget skall sålunda liksom i Danmark beräknas efter medlemmarnas inbetalda avgifter och utgå med samma belopp som dessa, dock med den begränsningen, att det belopp, på vilket statsbidrag utgår, är fastställt till högst 15 kronor per år och medlem.

Vid statsbidragets beräkning efter medlemmarnas avgifter vinnes den fördelen, att fondbildningen främjas. En dylik fondbildning är även nödvändig för att tjänstgöra som reserv under tider av mer än normal arbetslöshet. Detta goda syfte bortelimineras emellertid fullständigt för de kassor, som på grund av relativt stor arbetslöshetsprocent behöva pålägga medlemmarna högre avgifter än 15 kronor, enär man ej gärna kan förutsätta, att någon kassa under sådana förhållanden sätter medlemsavgifterna högre än 15 kronor, även om behov härav skulle föreligga. Det riktigaste synes vara, att någon maximering av statsbidraget icke förekommer, då ju tillsynsmyndigheten enligt bestämmelserna i 35 § äger rätt att förordna därom, att kassa, som »uppenbarligen» har högre avgifter än som motsvara deras ändamål, inom viss tid skall hava vidtagit åtgärder för sänkning av avgifterna. Vidare är statens bidrag begränsat till de fasta avgifterna, ehuruväl 29 § medger kassa att i sina stadgar jämväl intaga bestämmelser om uttaxering. Tillsammans med fondbildningen är uttaxeringen ett medel att vid större arbetslöshet tillföra kassorna nödiga inkomster. Det synes därför vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att kassorna även kunna erhålla statsbidrag på sådana avgifter, som medlemmarna erlagt i form av uttaxering.

Med stöd av ovan angivna synpunkter anse vi, att 32 § bör erhålla följande lydelse:

Till bestridande av utgifterna för kassans verksamhet lämnas av staten bidrag, motsvarande de av medlemmarna erlagda avgifterna.

Av herrar Huss, Järte och Kvarnzelius:

Före år 1914 hade statens åtgärder i Sverige för arbetslöshetens bekämpande inskränkt sig till medverkan för upprättande av offentliga arbetsförmedlingsanstalter. Någon ekonomisk omvårdnad om de arbetslösa från statens sida före-

kom däremot icke; blevo de fullständigt utblottade, erbjöd det allmänna dem i regel endast fattigvårdens hjälp. Det torde dock sällan hava inträffat, att oförvållat arbetslösa, som voro fullt arbetsdugliga och oförvitliga, i större utsträckning behövt anlita denna utväg. En insats av erkännansvärd betydelse har därvid gjorts av arbetarorganisationernas arbetslöshetskassor till förmån för sina medlemmar. Den väsentliga anledningen till arbetslöshetens ringa framträdande har emellertid varit, att vårt land under den senaste mansåldern före kriget i stort sett förskonats från svårare ekonomiska kriser. Vidare har medverkat, att den svenska industrien vid de depressionsperioder, som tid efter annan dock drabbat densamma, i allmänhet sökt att undvika avskedanden och att medelst arbetstidens förkortning och nödhjälpsarbetens igångsättande inom vederbörande företag bereda sina arbetare fortsatt anställning. I fråga om säsongarbetslösheten, som på grund av vårt lands nordliga läge är en beständig och vida mer omfattande företeelse än nyssnämnda konjunkturarbetslöshet, må också erinras, att säsongarbetarna vanligen i sin högre avlöning äga ersättning för bristen på arbetstillgång under lågsäsongen inom deras yrken. Härtill kommer, att de arbetstillfällen för över 100,000 man, som skogsarbetet under vintern regelbundet erbjuder, i hög grad underlätta de säsongarbetslösas utkomstmöjligheter under den kalla årstiden.

Otvivelaktigt har emellertid arbetslösheten även i vårt land givit upphov till sociala olägenheter, vilka redan före kriget påkallade statsmakternas uppmärksamhet. Världskrigets utbrott och den med anledning därav befarade större arbetslösheten medförde den första positiva åtgärden från statens sida för de arbetslösas omhändertagande. Riksdagen beviljade nämligen i september 1914 fem miljoner kronor som statsbidrag åt kommunal understödsverksamhet för arbetslösa. Sedan dess har för detta ändamål samt för statliga nödhjälpsarbeten årligen nya anslag beviljats, vilka under de tvenne sista åren, på grund av den hittills i vårt land oerhörda arbetslöshet, som vållats av den s. k. fredskrisen, uppgått till icke mindre än 149 miljoner kronor.

Denna hjälpverksamhet är visserligen endast avsedd för arbetslösa, vilka förlorat sin anställning på grund av kristiden. Men den innebär så till vida en vändpunkt, som svenska staten därmed, i likhet med övriga europeiska kulturländer, utsträckt sin socialpolitik till att direkt bispringa de arbetslösa. En återgång till den passiva hållning i arbetslöshetsfrågan, staten intog före 1914, synes icke kunna äga rum.

Spörsmålet är då, under vilka former den framtida statliga arbetslöshetspolitiken i Sverige lämpligen bör bedrivas. I detta hänseende torde endast tvenne alternativ erbjuda sig, nämligen antingen den nu pågående hjälpverksamhetens fortsättande under normala förhållanden eller införande av ett system för offentlig arbetslöshetsförsäkring. Härvid bör enligt vår uppfattning företräde lämnas åt det senare alternativet. Den nuvarande hjälpverksamheten för arbetslösa är en tillfällig krisanordning och präglas allt för mycket av denna sin karaktär av improviserad åtgärd för att lämpa sig för ifrågavarande uppgift. Den medverkan, som den påkallar från kommunernas sida, har enligt erfarenhetens vittnesbörd inneburit en organisatorisk svaghet. Vidare är det ur statsfinansiell och socialetisk synpunkt mindre lämpligt, att det allmännas bistånd icke grundas på den sunda principen om hjälp till självhjälp, varigenom den enskildes ansvar för sin egen försörjning förminskas, varpå den nutida samfundsordningen dock vilar. På självhjälpens grundsats bygger däremot arbetslöshetsförsäkringen, och härpå beror väsentligen dennas överlägsenhet ur socialpolitisk synpunkt. Av detta skäl hava också undertecknade föredragit försäkringsformen framför de nuvarande hjälpmetoderna för arbetslöshetens bekämpande.

Med hänsyn till de stora vanskligheter, som vidlåda denna mest omstridda

och minst prövade gren av socialförsäkring, hava vi likväl endast med tvekan kunnat förorda införandet av arbetslöshetsförsäkring i vårt land. Vi äro emellertid med kommittén ense därutinnan, att av skäl, som framgå av betänkandet, hos oss icke kan bliva tal om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, samt att den enda möjliga formen för en frivillig sådan i Sverige, liksom annorstädes under motsvarande förhållanden, är statsbidrag till redan förefintliga eller nya arbetslöshetskassor, d. v. s. anslutning till det s. k. Gentsystemet.

Då genom statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring bidrag från det allmännas sida lämnas åt arbetstagare, har det uppenbarligen varit nödvändigt tillse, att icke anordningar vidtagas, som medföra verkningar, vilka kunna vara till skada för det allmänna eller innebära ett obehörigt partitagande gent emot arbetsgivarna. Med ledning av erfarenheterna från såväl arbetslöshetsförsäkringens tillämpning i andra länder som hjälpverksamheten i vårt eget land under krisåren hava därför utarbetats bestämmelser, som äro avsedda att erbjuda garantier härutinnan och vilka synas väl avvägda för sitt ändamål. Förslaget åsyftar sålunda allenast lämnande av hjälp till självhjälp, inskränker denna hjälp till endast fall av oförvållad arbetslöshet, innehåller ingående stadganden rörande avgränsningen mellan oförvållad och självförvållad arbetslöshet samt åvägabringar kontroll i nu berörda och andra avseenden. Härigenom torde — med hänsyn till de förutsättningar, som nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden innebära — vara väl sörjt för bevarande av den arbetskraftens rörlighet och arbetslönens böjlighet, som är de främsta förutsättningarna för arbetslöshetens bekämpande, samt för att icke arbetslöshetskassorna missbrukas till förmån för medlemmarnas kollektiva eller individuella strävanden gent emot arbetsgivarna. Ehuru man inom kommittén varit, så vitt vi kunnat finna, enig härom och icke minst om vikten av att bevara statens neutralitet i arbetsgivarnas och arbetstagarnas inbördes mellanhavanden, har det synts vara av betydelse, att dessa synpunkter härmed ytterligare understrykas. De ifrågavarande garantibestämmelserna tåla därför enligt vår mening icke heller någon avprutning. Skulle de visa sig i något avseende otillräckliga för sitt ändamål eller skulle förändrade förhållanden inträda på arbetsmarknaden eller nya metoder komma till användning vid arbetsgivarnas och arbetstagarnas mellanhavanden, lärer det i fortsättningen vara nödvändigt skapa behövliga nya garantier.

Det har vidare synts lämpligt betona, att de i kommittébetänkandet åberopade föredömena från utlandet ej få tillmätas alltför stor betydelse. Man rör sig nämligen här på ett område, där den ena eller andra anordningens ändamålsenlighet väsentligen beror på arbetsmarknadsförhållanden, som i olika länder ställa sig synnerligen olika. Härtill kommer, att i flertalet länder med statligt ordnad arbetslöshetsförsäkring denna tillkommit under extra ordinära förhållanden, som knappast medgivit ett mera allsidigt övervägande. I de länder åter, där längre tids erfarenhet under normalt arbetsmarknadsläge kunnat förvärvas, lärer man i allmänhet vara betänkt på att vidtaga förändringar. Särskilt synes utvecklingen i England erbjuda stort intresse. Där göra sig nämligen strömningar gällande, vilka vilja betrakta omvårdnaden om de arbetslösa mera som en industriens än som en statens angelägenhet, och på den grund snarare som en avtals- än som en försäkringsfråga samt därför som en uppgift för arbetsgivare och arbetare att försöka lösa i organiserad samverkan. Över huvud synes — såsom framgår av den i kommittébetänkandet åberopade, av Internationella Arbetsbyrån under innevarande höst utgivna publikationen »Remedies for Unemployment» — frågan om arbetslöshetens bekämpande i allmänhet och om arbetslöshetsförsäkringen i synnerhet befinna sig i ett diskussionsstadium, där nya synpunkter och uppslag oavlåtligt framkomma. Med hänsyn härtill hade det varit önskvärt, att kommittén varit i tillfälle att någon tid avvakta den fortsatta utvecklingen på området, innan den tagit definitiv ståndpunkt i frågan.

Då därjämte vid den fortsatta tillämpningen av den nuvarande hjälpverksamheten för de arbetslösa värdefulla rön ännu lära stå att vinna och då förslaget icke kan anses innebära en mera fullständig lösning av vår arbetslöshetsfråga, med mindre normala eller åtminstone mera stabila förhållanden åter inträtt för näringslivet och å vår arbetsmarknad, anse vi oss böra förorda någon tids anstånd med förslagets förverkligande.

Av herrar von Sydow och Nilsson:

Emot kommitténs förslag, såvitt det angår lagbestämmelser om offentlig arbetsförmedling, hava vi i stort sett icke något att erinra, men däremot hava vi en från kommitténs ståndpunkt avvikande mening i fråga om det föreslagna införandet av statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring.

Den sociala försäkringen är helt visst av mycket stor betydelse för det moderna samhället och det torde icke kunna förnekas, att i de länder, där den genomförts på ett rationellt och försiktigt sätt, den varit till stor välsignelse för befolkningen. Emellertid är det med denna institution som med varje annan, att den har icke blott fördelar utan även olägenheter med sig. En mycket avsevärd olägenhet är den, att socialförsäkringen är en mycket kostbar anordning. Den ställer mycket stora ekonomiska krav icke allenast på försäkringstagarna själva utan framför allt på statskassan. Den kan därför knappast upprätthållas i någon större utsträckning i ett land, som icke har en god ekonomisk och statsfinansiell ställning. Före kriget var detta fallet med flertalet av kulturländerna i Europa och socialförsäkringen genomfördes och utvecklades därför i de flesta av dem. Men numera hava förhållandena blivit helt annorlunda. För närvarande är socialförsäkringen för flera folk en ekonomisk börda, under vilken de svikta. I de flesta länder torde man efter världskriget komma att finna sig mycket tillfredsställd, om man kan upprätthålla socialförsäkringen vid ungefär samma omfattning som före kriget, och icke hava någon tanke på att under nuvarande förhållanden utbygga den.

Det synes oss uppenbart, att redan av detta skäl stora betänkligheter möta att under nuvarande utomordentligt svåra statsfinansiella ställning här i landet genomföra en ny social försäkringsgren, som årligen måste belasta statsbudgeten med flera miljoner kronor. Enligt kommitténs beräkning skulle kostnaderna för den föreslagna arbetslöshetsförsäkringens genomförande för staten uppgå till minst c:a 3 miljoner kronor om året. När det gäller socialförsäkring, där man i allmänhet rör sig med större siffror, kan detta belopp för en eller annan synas relativt ringa, men det är att märka, att varje gren av socialförsäkring i sig innebär ett frö till ytterligare tillväxt, som i regel snart leder till en väsentlig förstoring av försäkringen. Detta har visat sig här i landet med pensionsförsäkringen och olycksfallsförsäkringen, vilka, ehuru helt unga, redan nått en avsevärt större utveckling än som från början var ifrågasatt. Helt visst skulle det gå på samma sätt med arbetslöshetsförsäkringen. Men även om man skulle antaga, att dess kostnader för staten tillsvidare kunde begränsas till c:a 3 miljoner kronor om året, vore det enligt vår åsikt under nuvarande förhållanden en äventyrlig finanspolitik att binda staten vid en fast årlig utgiftsökning av c:a 3 miljoner kronor. Häremot torde bliva invänt, att vad staten ger ut till understöd åt arbetslöshetsförsäkringen, besparas i statens direkta understöd till de arbetslösa. I ett sådant resonemang förbiser man emellertid, att statens understödsverksamhet för de arbetslösa är en extraordinär åtgärd, som endast är avsedd för exceptionella förhållanden, medan däremot statsbidraget till arbetslöshetsförsäkringen bleve en permanent utgift, som utginge evad arbetslösheten vore stor eller liten.

Oavsett kostnadsfrågan finnas emellertid enligt vår mening mycket allvarliga anmärkningar att framställa mot kommitténs förslag.

Såsom kommittén framhåller, bedrives f. n. i vårt land understödsverksamhet i förevarande avseende genom flertalet av de för olika yrken bildade fackförbunden, antingen direkt genom de till förbunden erlagda avgifterna, vilka huvudsakligen avse förbundens egentliga ändamål, d. v. s. tillvaratagandet av medlemmarnas intressen gentemot arbetsgivarna, eller ock genom särskilda avgifter, som obligatoriskt åligga samtliga medlemmar. Antalet fackförbund, som sålunda utöva verksamhet för understöd vid arbetslöshet, är 23, av vilka 22 tillhöra Landsorganisationen. Kommittén antager — utan tvivel med rätta — att därest den av kommittén föreslagna lagen skulle komma att genomföras, under de närmaste åren i huvudsak endast sådana kassor skulle begagna sig av densamma för erhållande av statsbidrag som väsentligen omfatta medlemmar i nämnda fackförbund. Det framgår härav, att den ifrågasatta arbetslöshetsförsäkringen i stort sett icke kan väntas att bli till fördel för andra arbetare än industriens — för jordbrukets arbetare, vilka beräknas vara mer än dubbelt så många som industriens, skulle anordningen icke hava någon betydelse. Men oförnekligt är, att den skulle i mycket hög grad främja de inom Landsorganisationen sammanslutna arbetarnas föreningsrörelse. Den skulle göra fackförbunden till statliga organ för handhavandet av arbetslöshetsförsäkringen. Dessa förbund skulle genom statsbidraget se sina kassor årligen förökade med miljontals kronor. Genom detta bidrag skulle så mycket större del av arbetarnas kassor bliva disponibel för kampen gentemot arbetsgivarna. Staten skulle sålunda i denna kamp taga parti för arbetarna och därigenom frångå principen om sin neutralitet i dylika fall. Denna princip har upprepade gånger från det allmännas sida hävdats och finnes senast fastslagen i statsutskottets utlåtande n:r 118 i arbetslöshetsfrågan vid 1922 års riksdag. I detta utlåtande, som sedermera godkänts av regering och riksdag, yttras »att den allmänt erkända principen om statens neutralitet gentemot stridande parter å arbetsmarknaden lär böra bibehållas jämväl i fråga om arbetslöshetspolitiken». Kommitténs förslag innehåller ett avsteg från denna grundsats.

Enligt § 28 utgår icke arbetslöshetshjälp till den, som utan giltig anledning vägrar eller underlåter åtaga sig erbjudet arbete, vilket motsvarar hans krafter och färdigheter och för vilket avlöningen icke understiger den i orten vanliga för sådant arbete. Prövning, huruvida den understödssökande haft giltig anledning att vägra åtaga sig erbjudet arbete, vare sig på grund av att avlöningen varit för låg eller eljest, tillkommer kassans styrelse. Denna styrelse skall bestå av minst 3 ledamöter, av vilka en — styrelsens ordförande — utses av Socialstyrelsen och de övriga av kassans medlemmar, d. v. s. i realiteten av det fackförbund, till vilket kassan är ansluten. Fackförbundet kommer alltså att disponera majoriteten inom styrelsen. Att det är i högsta grad äventyrligt att låta ett fackförbund bestämma om en erbjuden arbetslön med hänsyn till löneläget i orten är skälig eller icke, torde ligga i öppen dag. Fackförbunden hava det största intresse av att driva upp lönerna och deras huvudsakliga verksamhet är inriktad därpå. Det kan icke betvivlas, att de även vid handhavandet av den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen skulle hava detta mål till sitt ögnamärke. Erfarenheterna från andra länder visa detta. Det är väl bekant, att i Danmark, där arbetslöshetsförsäkringens handhavande betroddes fackförbunden, såsom nu i realiteten föreslås hos oss, under de mest lysande konjunkturer, som det danska näringslivet någonsin haft och troligen någonsin får, genom fackförbundens verksamhet för att höja lönenivån på detta sätt upprätthölls en konstlad arbetslöshet, som omfattade tusentals personer och utan gagn för samhället medförda utgifter för det allmänna av miljoner.

En annan mycket vansklig uppgift, som enligt § 28 skulle bero på avgörande

av kassans styrelse, är den, huruvida arbetskonflikt av mindre omfattning skäligen kan anses i avsevärd mån inverka på de allmänna lönerna och arbetsvillkoren för yrket inom visst område eller riket i dess helhet. Prövningen av dylika mycket ömtåliga frågor skulle helt visst sätta kassans av fackföreningsintressena besjälade styrelsemedlemmar i en situation, där alltför stora krav ställdes på deras opartiskhet.

Kommitténs majoritet har icke varit blind för att betänkligheter kunna resas mot arbetslöshetsförsäkringens handhavande av de för lönepolitiska uppgifter tillkomna fackorganisationerna. Kommittén anser av två skäl dessa betänkligheter icke vara avgörande. Det första är det, att en arbetslöshetsförsäkring, huvudsakligen efter samma mönster som den nu hos oss vedertagna, kommit till stånd i ett flertal civiliserade länder. Detta är emellertid icke ett sakskäl. Det visar allenast, att arbetarpartiet i många länder nått en sådan maktställning, att det kunnat utsträcka sitt inflytande över områden, där man förut ansett statens och icke en viss samhällsklass' intressen böra vara dominerande. Det andra skälet är, att man i förslaget intagit bestämmelser i fråga om villkoren för erhållande av understöd, tillämpningen vid arbetskonflikter m. m., vilka erbjuda garantier, som i flera hänseenden synts kommittén mera betryggande än motsvarande bestämmelser i utländska lagar av liknande art. Nu vilja vi icke förneka, att kommittén synes hava lagt sig vinn om att utfinna dylika garantier. Den viktigaste av dem torde vara den, att kassans styrelse icke är beslutmässig med mindre den av Socialstyrelsen utsedde ordföranden är närvarande samt att om ordföranden anser, att av styrelsen beslutad arbetslöshetshjälp bör utgivas med lägre belopp eller icke alls, det åligger honom att över beslutet föra klagan hos Socialstyrelsen, och skall hans mening gälla, intill dess Socialstyrelsen fattat beslut i frågan. Emellertid är det givet, att styrelsen icke kan omedelbart behandla varje understödsfråga, i sådant fall skulle vid de större kassorna dess verksamhet bliva permanent. Styrelsens beslutanderätt måste därför — såsom nu är fallet — i regel utövas av någon underordnad tjänsteman, i de flesta fall helt säkert en f. d. fackföreningsfunktionär, som valts till kassör. Det är på denne man ensam som prövningen av alla de vanskliga frågor, vilka åligga kassan, i första hand komme att bero. Nu är det väl sant, att styrelsen sedermera har att granska nämnde tjänstemans beslut, men denna granskning kan endast undantagsvis bliva av någon betydelse, en verkligt ingående undersökning av varje särskilt understödsärende skulle bliva alltför tidsödande, och i de flesta fall komme kassans beslutanderätt faktiskt att utövas av berörde tjänsteman. De övriga av kommittén föreslagna garantierna äro av ännu mindre praktiskt värde. Vi tveka icke att beteckna de av kommittén föreslagna garantierna, hur välmenta de än må vara, såsom i stort sett garantier endast på papperet och vi tro, att var och en, som har någon erfarenhet av dylik understödsverksamhet, skall giva oss rätt häri.

Vad vårt land angår finnes ett alldeles särskilt skäl, varför ett statsunderstöd åt arbetarnas till landsorganisationen anslutna fackförbund icke bör ifrågakomma. Som bekant, äger ett mycket nära samband rum mellan de till landsorganisationen anslutna fackförbunden och Sveriges socialdemokratiska arbetarparti. Visserligen är icke något av fackförbunden såsom sådant anslutet till partiet, men fackföreningarna hava rättighet att vinna anslutning med hela sitt medlemsantal till partiet, därest föreningens majoritet beslutar det. Ett stort antal av fackföreningarna hava på så sätt kollektivt anslutit sig till det politiska arbetarpartiet och i själva verket äro de ryggraden i detta parti. Om en fackförening kollektivt beslutat ansluta sig till det socialdemokratiska partiet, finnes visserligen rätt för de medlemmar, som så önska, att reservera sig mot beslutet och upptagas de då icke som medlemmar i partiet, men av denna rätt göres i praktiken knappast något bruk; i själva verket är den endast en

vacker gest, avsedd att bemantla det i sig osympatiska förhållandet, att en mängd personer utan egen vilja eller vetskap bliva anslutna till ett visst politiskt parti. Vilka åsikter man än må hysa angående lämpligheten av statsunderstöd åt landsorganisationen eller dess underavdelningar i och för sig, synes det oss emellertid uppenbart, att ett sådant understöd icke kan få ifrågakomma, så länge den nära anslutningen mellan landsorganisationen och det politiska socialdemokratiska partiet består, ty annars blir resultatet det, att staten indirekt giver en subvention åt ett av de politiska partierna.

På grund av vad vi sålunda anfört, nödgas vi anföra vår reservation mot kommitténs förslag till statsbidrag åt arbetslöshetskassor och avstyrka, att detta förslag lägges till grund för en lagstiftning i ämnet.

Uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige och svenska fackförbund med understödsverksamhet vid arbetslöshet.

I tabellerna I—III hava sammanställts vissa uppgifter rörande Sveriges offentliga arbetsförmedling under åren 1902—1921, vilka uppgifter hämtats från socialstyrelsens publikation »Sociala Meddelanden». I tab. I angivas arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter och i tabellerna II och III verksamhetens omfattning i fråga om tillsatta platser m. m. Tabellernas innehåll torde i övrigt tillräckligt tydligt framgå av rubrikerna.

Beträffande den understödsverksamhet vid arbetslöshet, som under åren 1910—1921 utövats av svenska fackförbund, hava, med ledning av uppgifterna i de av landsorganisationen årligen avgivna berättelser om dess verksamhet och i några fall enligt meddelande från vederbörande förbund, vissa uppgifter rörande förbund, som utövat sådan verksamhet i mera avsevärd omfattning, sammanställts i tabellerna IV och V. Inom landet finnas dessutom även enstaka andra föreningar, som utgiva understöd av ifrågavarande art, men hava erforderliga uppgifter för sådana föreningars verksamhet i allmänhet icke varit tillgängliga. Tab. IV angiver för vart och ett av nämnda år antalet medlemmar och utbetalda understöd ävensom medelunderstödet per medlem. Uppgiften om det år understödsverksamheten började avser tidpunkten för den stadgeenliga understödsverksamhetens början. Även dessförinnan hava visserligen några förbund vid enstaka tillfällen utbetalt understöd vid arbetslöshet, men har denna verksamhet icke varit av den betydenhet, att uppgifter härom ansetts böra meddelas i tabellen. I tab. V hava för de olika kassorna sammanställts vissa uppgifter rörande bestämmelser i stadgarna om avgiftsbelopp, villkor för understöds erhållande m. m., nämligen:

1) *Avgift per vecka (kol. 2):* I flertalet fall finnes inom förbundet särskild avdelning eller kassa för meddelande av arbetslöshetsunderstöd med för ändamålet bestämda avgifter. Dessa avgifter beräknas i regel per vecka, i två fall (fackförbunden 4 och 10) per månad. I övriga fall (fackförbunden 2, 7, 11, 19 och 20), för vilka uttrycket »Ingen särskild avgift» använts, utgivas understöden direkt från förbundet och bestridas genom de allmänna avgifterna till förbundet. De angivna avgifterna avse i regel s. k. helbetalande medlemmar. Därjämte finnas halvbetalande medlemmar med halva avgifter och halva understöd. Undantagsvis givas ock fall (fackförbund 16), där medlemmarna indelas i flera klasser med olika avgifter, i vilka fall högsta och lägsta avgiftsbeloppet angivits.

2) *Antal veckoavgifter per år (kol. 3):* De fastställda veckoavgifterna erläggas i regel varje vecka 52 veckor årligen. Inom förbunden 5, 13, 16 och 21 erläggas avgifter under 50 veckor varje år, inom förbundet 14 erläggas 40 och

inom förbundet 22 endast 26 veckoavgifter årligen. För de båda förbund (4 och 10), inom vilka avgifterna erläggas per månad, erfordras årligen 12 avgifter.

3) *Arbetslöshetsunderstödets storlek (kol. 4):* Inom flertalet kassor utgå arbetslöshetsunderstöden med belopp, som till sin storlek äro beroende bl. a. av den tid, som den understödsberättigade varit medlem av kassan. I dylika fall hava dock endast understödens lägsta och högsta belopp angivits. Uppgifterna rörande understödens storlek avse i regel de dagliga understödsbeloppen. I ett par fall (förbunden 9 och 12) hava understödens storlek per vecka angivits.

4) *Understödstidens längd i dagar (kol. 5):* I stadgarna för samtliga kassor bestämmes, att understöd under loppet av ett kalenderår eller under en tid av 12 på varandra följande månader icke utgives för längre än en viss i stadgarna närmare angiven tid. Denna tid växlar för olika kassor mellan lägst 3 veckor och högst 130 dagar. Inom vissa kassor (3, 12 och 22) är längden av understödstiden beroende av den tid vederbörande varit medlem av förbundet eller av det antal avgifter, som av honom erlagts. I dessa fall angives understödstiden för lägsta och högsta medlemstid respektive antal avgifter.

5) *Villkor för rätt till understöd (kol. 6—8):* För rätt till understöd fordras i de flesta kassor en medlemstid av ett år. I tre fall (förbunden 10, 11 och 14) fordras dock en medlemstid av 3 år, och i ett fall (förbund 12) endast $^1/_2$ år. I kol. 7 angives antalet erlagda avgifter, som erfordras för rätt till understöd. I kol. 8 angives längden av karenstiden, som vanligen är en vecka. I ett fall (förbund 22) är dock ingen karenstid föreskriven, d. v. s. understöd utgår från anmälningsdagen. I vissa förbund med bestämd karenstid (förbunden 2, 3, 6, 7, 12, 13 och 20) utgives även understödet från första dagen, därest arbetslösheten varat hela karenstiden.

Anmärkas bör, att de lämnade uppgifterna i vissa avseenden kunna vara mindre fullständiga eller riktiga, då kassornas stadgar särskilt på senare tiden ofta blivit ändrade.

Tabell I. Arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter åren 1902—1921.

År	Inkomster							Utgifter							
	Staten	Landsting	Städer, ej i landsting	Övriga kommuner	Hushållningssällskap	Övriga inkomster	Summa	Styrelse och avlöning	Porton, tel. o. d.	Formulär, blanketter	Årsberätt, skrivmat.	Lokalhyra, ved, lyse, o. d.	Annonser, reklam, skyltn.	Övriga utgifter	Summa
1902 . . .	—	—	10,193	—	—	—	10,193	1,958	302	955	370	896	522	5,556	10,559
3 . . .	—	—	13,750	—	—	—	13,750	7,950	373	243	640	3,133	216	1,147	13,702
4 . . .	—	—	15,521	—	—	—	15,521	10,113	446	950	506	3,345	344	173	15,877
1905 . . .	—	—	43,102	5,018	—	—	48,120	19,730	1,123	2,090	1,172	9,296	1,382	12,429	47,222
6 . . .	—	—	55,121	10,656	—	18	65,795	37,108	2,326	3,005	1,523	13,861	2,704	5,917	66,444
7 . . .	—	—	74,290	12,325	—	376	86,991	45,901	3,143	4,258	3,569	17,371	4,428	13,505	92,175
8 . . .	8,476	19,860	109,546	15,034	360	6	153,282	65,349	6,609	6,231	5,122	22,275	5,949	36,123	147,658
9 . . .	17,942	28,775	94,732	25,532	1,774	661	169,416	85,271	8,737	8,239	5,496	30,161	7,284	21,145	166,333
1910 . . .	24,887	57,719	94,503	34,897	10,180	2,030	224,216	112,756	16,515	10,879	6,511	34,159	11,356	27,000	219,176
1 . . .	38,417	71,071	104,743	38,483	10,424	3,053	266,191	141,007	20,743	10,379	8,437	44,181	11,777	23,458	259,982
2 . . .	44,314	84,375	105,027	38,680	12,556	3,404	288,356	161,390	24,613	11,328	8,496	48,659	11,971	13,947	280,404
3 . . .	49,362	88,064	115,495	41,251	13,288	2,774	310,234	177,751	27,352	10,958	8,143	51,914	13,291	19,227	308,636
4 . . .	52,848	99,387	118,257	48,502	18,850	2,819	340,663	200,330	29,564	14,709	9,324	57,174	12,535	14,338	337,974
1915 . . .	59,535	109,737	132,185	52,445	19,200	2,720	375,822	223,114	31,672	13,346	8,463	65,408	12,264	21,448	375,715
6 . . .	64,208	111,479	146,215	51,321	18,650	2,915	394,788	236,905	32,882	16,162	11,237	65,583	12,684	27,053	402,506
7 . . .	72,946	136,171	172,733	49,255	16,032	3,073	450,210	276,522	33,183	17,145	12,546	84,066	13,332	19,940	456,734
8 . . .	84,943	182,824	255,325	64,608	16,793	30,516	635,009	402,061	40,959	25,308	17,196	96,714	15,916	40,812	638,966
9 . . .	105,000	254,657	320,398	83,786	18,404	51,927	834,172	546,526	51,477	21,978	19,585	113,756	20,753	59,782	833,857
1920 . . .	122,630	322,074	453,480	95,708	18,951	97,239	1,110,082	721,053	73,225	31,529	21,736	138,378	21,912	91,711	1,099,544
1 . . .	217,504	360,141	461,231	100,940	10,160	89,572	1,239,548	822,493	84,718	30,286	21,573	129,768	18,187	121,584	1,228,609

Tabell II. Ansökningar om arbete, lediga och tillsatta platser år 1902—1921.

År	Män			Kvinnor			Summa		
	Ansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar	Lediga platser	Tillsatta platser
1902	2,602	600	526	579	224	161	3,181	824	687
3	12,392	6,218	5,361	6,588	4,659	3,105	18,980	10,877	8,466
4	11,423	6,823	5,407	6,765	7,306	3,810	18,188	14,129	9,217
1905	15,604	8,809	7,017	9,517	10,573	5,305	25,121	19,382	12,322
6	34,340	27,140	20,412	16,993	24,111	10,736	51,333	51,251	31,148
7	42,889	31,451	22,083	25,535	33,081	14,540	68,424	64,532	36,623
8	61,685	28,909	20,907	36,359	38,226	18,855	98,044	67,135	39,762
9	82,944	39,551	29,369	43,317	44,997	22,675	126,261	84,548	52,014
1910	92,312	49,858	37,805	50,985	53,721	29,205	143,297	103,579	67,010
1	100,493	59,564	46,719	64,309	65,460	38,083	164,802	125,024	84,802
2	112,643	75,261	59,043	77,520	77,284	45,989	190,163	152,545	105,032
3	115,704	83,680	65,077	85,319	89,047	52,854	201,023	172,727	117,931
4	150,344	96,106	77,398	101,177	95,707	60,764	251,521	191,813	138,162
1915	183,829	121,355	98,240	125,457	98,039	65,931	309,286	219,394	164,171
6	163,865	156,634	113,578	108,421	109,102	68,324	272,286	265,736	181,902
7	173,440	162,504	113,950	117,494	106,929	70,560	290,934	269,433	184,510
8	198,277	133,750	109,327	169,245	121,253	80,236	367,522	255,003	189,563
9	190,228	117,391	98,546	118,688	135,818	76,484	308,916	253,209	175,030
1920	178,445	119,689	97,512	100,381	126,316	72,673	278,826	246,005	170,185
1	596,263	136,883	126,703	138,108	123,937	78,428	734,371	260,820	205,131
Summa	**2,519,722**	**1,462,176**	**1,154,980**	**1,402,757**	**1,365,790**	**818,718**	**3,922,479**	**2,827,966**	**1,973,698**

Tabell III. Antal tillsatta platser inom olika yrkesgrupper åren 1902—1921.

År	Jordbruk och skogshushållning			Gruvdrift och malmförädling			Industri och hantverk, m. m.			Handel och samfärdsel			Husligt arbete			Allmän och litterär verksamhet			Övriga slag av arbete		
	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a	M.	Kv.	S:a
1902	80	2	82	—	—	—	238	21	259	35	22	57	18	115	133	—	1	1	155	—	155
3	800	48	848	—	—	—	2,197	256	2,453	768	469	1,237	—	2,324	2,324	7	8	15	1,589	—	1,589
4	838	84	922	—	—	—	1,813	292	2,105	1,081	591	1,672	—	2.843	2,843	16	—	16	1,659	—	1,659
1905	1,076	125	1,201	—	—	—	1,996	352	2,348	1,793	667	2,460	10	4,137	4,147	31	9	40	2,111	15	2,126
6	1,986	149	2,135	34	—	34	7,190	704	7,894	3,771	1,512	5,283	60	8,345	8,405	57	24	81	7,314	2	7,316
7	2,648	151	2,799	25	—	25	7,617	897	8,514	3,641	1,724	5,365	12	11,729	11,741	61	37	98	8,079	2	8,081
8	5,920	506	6,426	13	—	13	4,633	901	5,534	3,231	2,118	5,349	17	15,063	15,080	30	45	75	7,063	222	7,285
9	9,550	1,203	10,753	29	—	29	6,512	1,051	7,563	4,620	2,233	6,853	19	18,118	18,137	156	56	212	8,483	14	8,497
1910	13,710	1,786	15,496	30	—	30	8,799	1,225	10,024	6,191	3,154	9,345	25	22,932	22,957	86	91	177	8,964	17	8,981
1	17,877	2,872	20,749	59	—	59	10,831	1,601	12,432	7,680	4,121	11,801	11	29,311	29,322	169	149	318	10,092	29	10,121
2	22,423	3,339	25,762	222	—	222	12,626	2,011	14,637	9,581	5,365	14,946	16	35,016	35,032	391	229	620	13,784	29	13,813
3	21,212	3,992	28,204	212	—	212	15,477	2,218	17,695	10,197	6,415	16,612	21	39,927	39,948	492	252	744	14,466	50	14,516
4	27,261	4,710	31,971	369	—	369	18,160	2,945	21,105	12,199	7,554	19,753	11	45,218	45,229	761	282	1,043	18,637	55	18,692
1915	30,827	6,144	36,971	989	—	989	21,117	4,481	25,598	13,695	7,919	21,614	23	47,087	47,110	443	240	683	31,146	60	31,206
6	39,319	6,173	45,492	735	—	735	25,036	4,004	29,040	13,741	8,587	22,328	2	49,193	49,195	667	283	950	34,078	84	34,162
7	42,962	7,659	50,621	1,139	—	1,139	20,091	3,721	23,812	10,962	9,339	20,301	9	49,338	49,347	269	385	654	38,518	118	38,636
8	39,399	10,748	50,147	629	—	629	19,798	6,344	26,142	10,531	9,244	19,775	11	52,609	52,620	272	824	1,096	38,687	467	39,154
9	37,068	6,804	43,872	183	—	183	20,810	4,795	25,605	9,131	9,577	18,708	29	54,207	54,236	185	785	970	31,140	316	31,456
1920	38,212	5,318	43,530	291	2	293	18,125	2,644	20,769	16,523	10,201	26,724	17	53,536	53,553	219	878	1,097	24,125	94	24,219
1	34,743	7,062	41,805	1,203	—	1,203	43,739	2,842	46,581	12,660	9,477	22,137	14	58,067	58,081	320	950	1,270	34,024	30	34,054
S:a	**390,911**	**68,875**	**459,786**	**6,162**	**2**	**6,164**	**266,805**	**43,305**	**310,110**	**152,031**	**100,289**	**252,320**	**325**	**599,115**	**599,440**	**4,632**	**5 528**	**10,160**	**334,114**	**1,604**	**335,718**

Tab. IV. Uppgifter angående fackförbund med arbetslöshetsunderstöd 1910—1921.

Fackförbund	Understödsverksamheten började stadgeenligt år	1910			1911			1912			1913		
		Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem
1. Bageri- och kond.-industriarbetare	1899	3,060	27,624	9.03	2,404	29,499	12.27	2,901	17,692	6.10	3,030	28,356	9.36
2. Bleck- och plåtslagare	1897	1,408	20,051	14.24	1,293	22,119	17.11	1,401	13,293	9.49	1,400	10,394	7.42
3. Bokbindare	1907	496	2,380	4.80	504	594	1.18	624	1,072	1.72	619	548	0.89
4. Bryggeriindustriarbetare	1914	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. De förenade förbunden	1912	—	—	—	—	—	—	1,157	3,366	2.91	1,424	2,892	2.03
6. Frisörbiträden	1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Gjutare	1897	2,452	23,295	9.50	2,458	17,592	7.16	2,687	11,277	4.20	3,139	8,922	2.84
8. Handelsarbetare	1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Hattarbetare	1903	127	175	1.38	141	263	1.87	138	316	2.29	173	214	1.24
10. Hotell- och restaurantpersonal	1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Kommunalarbetare	1915	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Litografiska förbundet	1904	211	1,991	9.44	203	1,433	7.06	219	1,648	7.53	236	1,443	6.11
13. Metallindustriarbetare	1889	23,534	132,399	5.63	23,248	123,770	5.32	24,658	143,349	5.81	29,488	121,346	4.12
14. Måleriarbetare	1916	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. Sadelmakare och tapetserare	1917	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Sko- och läderindustriarbetare	1906	3,687	4,858	1.32	2,943	7,526	2.56	2,946	11,150	3.78	3,275	4,226	1.29
17. Skrädderiarbetare	1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Slakteri- och chark.-arbetare	1907	321	1,053	3.28	349	646	1.85	415	942	2.27	505	1,326	2.63
19. Textilindustriarbetare	1903	1,914	610	0.32	1,430	923	0.65	1,502	578	0.38	1,880	1,426	0.76
20. Tobaksindustriarbetare	1890	1,677	8,091	4.82	1,728	7,494	4.34	1,766	5,265	2.98	2,271	3,101	1.37
21. Träarbetare	1907	6,483	2,753	0.42	6,293	1,802	0.29	7,184	1,581	0.22	8,021	1,515	0.19
22. Typografförbundet	1893	4,022	55,349	13.76	3,772	27,023	7.16	3,969	22,406	5.65	4,393	26,297	5.99
Samtliga angivna fackförbund	—	**49,392**	**280,629**	**5.68**	**46,766**	**240 684**	**5.15**	**51,567**	**233,935**	**4.54**	**59,854**	**212,006**	**3.54**

Tab. IV (forts.). Uppgifter angående fackförbund med arbetslöshetsunderstöd 1910—1921.

Fackförbund	1914			1915			1916			1917		
	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem	Antal medlemmar	Understöd Kr.	Medelunderstöd pr medlem
1. Bageri- och kond.-industriarbetare	3,149	24,487	7.78	3,391	24,522	7.23	3,468	26,578	7.66	3,544	36,983	10.44
2. Bleck- och plåtslagare	1,400	15,269	10.91	1,370	15,227	11.11	1,519	10,534	6.93	1,522	17,854	11.73
3. Bokbindare	767	606	0.79	861	575	0.67	1,021	315	0.31	2,123	324	0.15
4. Bryggeriindustriarbetare	1,485	86	0.06	1,400	373	0.27	1,716	790	0.46	1,889	5,319	2.82
5. De förenade förbunden	1,385	3,803	2.75	2,239	2,228	1.00	2,674	7,366	2.75	3,762	20,099	5.34
6. Frisörbiträden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	862	277	0.32
7. Gjutare	3,271	21,130	6.46	3,570	18,867	5.28	4,243	13,365	3.15	5,017	16,780	3.34
8. Handelsarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Hattarbetare	173	365	2.11	140	1,567	11.19	132	887	6.72	116	466	4.02
10. Hotell- och restaurant	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Kommunalarbetare	—	—	—	4,028	370	0.09	5,636	672	0.12	9,098	824	0.09
12. Litografiska förbundet	238	1,315	5.53	260	1,168	4.49	263	772	2.94	640	592	0.93
13. Metallindustriarbetare	30,586	141,217	4.62	35,039	136,759	3.90	45,965	101,089	2.20	60,701	118,608	1.95
14. Måleriarbetare	—	—	—	—	—	—	2,365	12,667	5.36	2,456	16,092	6.55
15. Sadelmakare och tapetserare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,094	677	0.62
16. Sko- och läderindustriarbetare	3,698	7,368	1.99	4,127	6,618	1.60	4,528	5,030	1.11	5,295	7,197	1.36
17. Skrädderiarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18. Slakteri- och chark.-arbetare	585	683	1.17	753	2,045	2.72	952	1,815	1.91	1,477	1,194	0.81
19. Textilindustriarbetare	2,067	1,443	0.70	1,802	1,002	0.56	2,992	1,654	0.55	4,750	2,675	0.56
20. Tobaksindustriarbetare	2,334	28,417	12.18	1,519	51,819	34.11	2,268	1,688	0.74	3,250	2,712	0.83
21. Träarbetare	8,327	10,056	1.21	8,444	15,429	1.83	11,430	5,529	0.48	15,368	4,733	0.31
22. Typografförbundet	5,093	29,074	5.71	5,200	25,026	4.81	5,282	19,838	3.76	5,846	26,297	4.50
Samtliga angivna fackförbund	**64,558**	**285,319**	4.42	**74,143**	**303,595**	4.09	**96,454**	**210,589**	2.18	**128,810**	**279,703**	2.17

Tab. IV (forts.). Uppgifter angående fackförbund med arbetslöshetsunderstöd 1910—1921.

Fackförbund	1918			1919			1920			1921		
	Antal medlem-mar	Under-stöd Kr.	Medel-under-stöd pr medlem	Antal medlem-mar	Under-stöd Kr.	Medel-under-stöd pr medlem	Antal medlem-mar	Under-stöd Kr.	Medel-under-stöd pr medlem	Antal medlem-mar	Under-stöd Kr.	Medel-under-stöd pr medlem
1. Bageri- och kond.-industriarbetare	4,649	59,482	12.79	6,200	52,463	8.46	7,020	63,177	9.00	7,200	152,029	21.12
2. Bleck- och plåtslagare	1,489	20,241	13.59	1,579	14,924	9.45	1,423	8,989	6.32	1,508	66,766	44.27
3. Bokbindare	3,401	558	0.16	3,198	178	0.06	3,598	3,684	1.02	3,159	57,413	18.17
4. Bryggeriindustriarbetare	2,095	4,687	2.24	3,228	3,049	0.94	4,310	484	0.11	4,567	16,770	3.67
5. De förenade förbunden	4,371	7,719	1.77	5,028	20,964	4.17	5,507	18,716	3.40	5,447	153,767	28.23
6. Frisörbiträden	801	741	0.93	865	721	0.83	875	2,545	2.91	846	13,547	16.01
7. Gjutare	4,613	26,002	5.64	5,117	41,228	8.06	5,548	14,543	2.62	5,081	447,892	88.15
8. Handelsarbetare	5,565	1,830	0.33	7,358	3,014	0.41	7,367	5,433	0.74	6,390	71,666	11.22
9. Hattarbetare	639	150	0.23	547	246	0.45	511	161	0.32	424	3,444	8.12
10. Hotell- och restaurant	—	—	—	—	—	—	3,483	668	0.19	3,415	3,287	0.96
11. Kommunalarbetare	12,694	775	0.06	14,471	2,928	0.20	16,005	4,411	0.28	16,430	37,205	2.26
12. Litografiska förbundet	755	2,338	3.10	828	2,969	3.59	895	4,342	4.85	765	41,372	54.08
13. Metallindustriarbetare	63,139	221,998	3.52	69,019	347,342	5.03	69,701	332,259	4.77	62,357	5,460,550	87.57
14. Måleriarbetere	3,156	14,594	4.62	4,205	23,099	5.49	4,168	22,462	5.39	4,381	76,306	17.42
15. Sadelmakare och tapetserare . .	1,380	2,733	1.98	1,340	8,804	6.57	1,421	5,872	4.13	1,229	34,000	27.66
16. Sko- och läderindustriarbetare . .	6,836	7,985	1.16	7,786	30,688	3.94	9,554	16,062	1.68	8,678	158,163	18.23
17. Skrädderiarbetare	—	—	—	—	—	—	8,509	306	0.04	6,797	17,464	2.57
18. Slakteri- och chark.-arbetare . .	1,637	5,880	3.59	1,655	15,994	9.66	1,901	6,742	3.55	2,008	18,646	9.29
19. Textilindustriarbetare	6,527	480	0.07	15,447	842	0.05	17,435	11,522	0.66	15,471	24,099	1.56
20. Tobaksindustriarbetare	3,840	1,568	0.41	4,331	755	0.17	4,616	3,431	0.74	3,337	112,672	33.76
21. Träarbetare	18,862	4,331	0.23	19,282	20,567	1.07	17,390	37,616	2.16	15,794	306,092	19.38
22. Typografförbundet	6,654	45,073	6.77	7,282	44,946	6.17	7,320	126,538	17.29	7,180	674,041	93.88
Samtliga angivna fackförbund	**153,153**	**429,165**	**2.80**	**178,766**	**635,721**	**3.56**	**198,557**	**689,963**	**3.47**	**182,464**	**7,947,191**	**43.55**

Tab. V. Översikt av vissa bestämmelser i stadgarna för fackförbund med arbetslöshetsunderstöd.

1	2	3	4	5	6	7	8
Fackförbund (N:r enligt tab. IV)	Avgift per vecka	Antal veckoavgifter per år	Arbetslöshetsunderstödets storlek (Kronor per dag)	Understödstidens längd i dagar	Villkor för understöd		
					Medlemstid	Erlagda veckoavgifter	Karenstid
1	40 öre	52	2: — 3: —	50	1 år	52	1 vecka
2	Ingen särskild avgift	—	1: 50 2: —	50	1 år	30	1 vecka (1:a dagen)
3	50 öre	52	2: 50 4: 50	30 40	1 år	52	1 vecka (1:a dagen)
4	60 öre per mån.	12 mån. avg.	3: — 4: —	60	1 år	12 mån.-avg.	1 vecka
5	21 1/4 öre	50	1: 75 2: 75	60	1 år	50	1 vecka
6	10 öre	52	3: — 4: —	50	1 år	52	1 vecka (1:a dagen)
7	Ingen särskild avgift	—	1: 75 2: —	60	1 år	50	1 vecka (1:a dagen)
8	30 öre	52	3: —	50	1 år	52	1 vecka
9	20 öre	52	24 kr. per vecka	35	1 år	52	1 vecka
10	25 öre per mån. 100 » » »	12 mån. avg.	1: 50 3: —	45	3 år	36 mån.-avg.	2 veckor
11	Ingen särskild avgift	—	2: 50	36	3 år	100	1 vecka
12	50 öre	52	20: — per vecka 27: — » »	3 veckor 15 »	1/2 år	26	1 vecka (1:a dagen)
13	25 öre	50	1: 50 3: —	70	1 år	50	1 vecka (1:a dagen)
14	1 krona	40	3: —	40	3 år	120	2 veckor
15	50 öre	52	1: 50 3: 50	36	1 år	52	1 vecka
16	5 öre 20 öre	50	0: 50 2: 75	40	1 år	50	1 vecka
17	8 öre	52	1: — 2: —	35	1 år	52	2 veckor
18	40 öre	52	2: — 3: —	50	1 år	52	1 vecka
19	Ingen särskild avgift	—	Män Kv. 1: 75 1: 25 4: 75 4: 25	50	1 år	52	1 vecka
20	Ingen särskild avgift	—	2: 80 5: —	42	1 år	50	3 dagar (1:a dagen)
21	10 öre	50	1: 50 3: —	48	1 år	50	1 vecka
22	70 öre	26	5: —	30 130	1 år	52	Ingen karenstid

Statens offentliga utredningar 1922.

Kronologisk förteckning.

Fortsättning från omslagets andra sida.

39. Bettänkande med förslag till förordning om motorfordon jämte därmed sammanhängande författningar samt till stadga om trafiken å vägar och gator. V. Petterson. viij, 254 s. 4 bil. **K.**
40. Tulll- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 12. Margarinindustriens utveckling med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av J. Lublin. Tullberg. iv, 184 s. **Fi.**
41. Tulll- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 14. Huvuddragen av det svenska jordbrukets utveckling 1871—1919. Av A. Sjöström. Marcus. iv, 120 s. **Fi.**
42. Tulll- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 15. Översikt av jordbrukets utveckling i vissa främmande länder 1871—1913. Av E. Höijer. Marcus. iv, 97 s. **Fi.**
43. Bettänkande med förslag till allmän sjukhusstadga m. m. Norstedt. 302 s. **S.**
44. Kommunikationsverkens lönekommitté 4. Betänkande angående pensionering av icke-ordinarie personal vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. Tullberg. x, 112 s. **K.**
45. Odllingsorganisationens verksamhet åren 1918—1922. Marcus. 46 s. **Jo.**
46. Bettänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran åt unga förbrytare m. m. Beckman. iv, 232 s. **Ju.**
47. Jordkommissionens betänkanden. 4. Om bildande av nya jordbruk m. m. Marcus. 358 s. **Ju.**
48. Jordkommissionens betänkanden. 5. Redogörelse för resultatet av vissa av jordkommissionen företagna enquêter i jordfrågan. Av F. Sandberg. Marcus. viij, 239 s. **Ju.**
49. Utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket. Av S. Linnér. Beckman. ix, 416 s. **S.**
50. Bilaga till statistiksakkunnigas betänkande. Redogörelse för huvuddragen av den officiella statistikens utveckling och nuvarande organisation i Sverige jämte kort översikt av dess organisation i vissa främmande länder samt i internationellt hänseende. Av S. Wicksell. Beckman. 118 s. **Fi.**
51. Flottans skolsakkunnigas betänkande 4 angående undervisningsplan för skolor och kurser vid sjömanskåren. Tullberg. xj, 146 s. 2 bil. **Fö.**
52. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 16. Den svenska järnhanteringens utveckling med särskild hänsyn till åren 1890—1913. Av S. K. Stockman. Marcus. iv, 102 s. **Fi.**
53. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 17. Den svenska glasindustriens utveckling med särskild hänsyn till dess ställning åren närmast före världskriget. Av B. Ohlin. Marcus. iv, 101 s. **Fi.**
54. Förslag om upprättande av ett under Kungl. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse lydande statsapotek. V. Petterson. 162 s. **Fö.**
55. Bokföringen vid försvarsförvaltningen. Tillägg till betänkande och förslag angående organisation av den centrala försvarsförvaltningen. Palmquist. (5), 76 s. **Fö.**
56. K. Socialstyrelsens utlåtande med förslag till lag angående hyresregleringens avveckling m. m. Norstedt. 42 s. **Ju.**
57. Utredning och förslag rörande förskaffande av lik för den för läkareutbildningen nödvändiga anatomiska undervisningen. Av I. Broman. Lund, Berling. 63 s. **E.**
58. Utlåtande över förslag till omorganisation av polisväsendet i riket. Beckman. 20 s. **S.**
59. Socialförsäkringskommittén 3. Betänkande och förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor. Norstedt. 114 s. **S.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Från den 1 april, då kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) trädde i kraft, utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

Statens offentliga utredningar 1922.

Systematisk förteckning.

(Siffrorna inom parentes hänvisa till den kronologiska förteckningen för januari—mars 1922. Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen från och med april 1922.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Förb. utkast till strafflag. Förmögenhetsbrotten. 2. (17)
Lekmannaelementets användande inom civilprocessen. (25)
Betänkande rörande internering av farliga återfallsförbrytare. (26)
Patentlagstiftningskommitténs betänkande. 7. Förslag till lag om rätt till tidnings eller tidskrifts titel m. m. [9]
Utkast till lag om visst tryggande av byggnadsborgenärers fordringar m. m. [26]
1920 års krigslagstiftningskommittés betänkande. [34]
Förslag till lag om tvångsuppfostran. [46]
Förslag till lag ang. hyresregleringens avveckling. [56]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1921 års pensionskommittés betänkande. 1. (10)
Några iakttagelser från 1921 års riksdagsmannaval. [1]
Statistiksakkunnigas betänkande. [15] Bilaga till d:o. [50]

Kommunalförvaltning.

Städernas skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten. (3)
Kommunalförfattningssakkunnigas betänkande. 3. (15) Bilaga till d:o. (16)
Om röstsammanräkning vid kommunala val. [21]

Fortsättning å omslagets sista sida.

Statens offentliga utredningar 1922.

Systematisk förteckning.

(Siffrorna inom parentes hänvisa till den kronologiska förteckningen för januari—mars 1922. Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen från och med april 1922.)

Fortsättning från omslagets tredje sida.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande angående tillverkning och beskattning av maltdrycker. (11)
Utl. angående kontrollen över sockertillverkningen. (13)
Tull- o. traktatkommitténs utredningar o. betänkanden. 8. Valutafrågan. (19) 9. Järnvägsfrakternas reglering. (21) 10. Åtgärder till skydd mot s. k. valutadumping. (34) 11. Pappersindustriens produktionsförhållanden. [36] 12. Margarinindustriens utveckling. [40] 13. Den svenska kautschukindustriens utveckling. [38] 14. Huvuddragen av det svenska jordbrukets utveckling. [41] 15. Översikt av jordbrukets utveckling i vissa främmande länder. [42] 16. Den svenska järnhanteringens utveckling. [52] 17. Den svenska glasindustriens utveckling. [53]
Utredning angående ett svenskt statslotteri. (24)
Betänkande och förslag ang. utbildningskurser inom tullverket. [23]
Åtgärder mot godsanhopning i tullpackhus m. m. [30]
Förslag till förordning ang. tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. [37]

Politi.

Betänkande och förslag rörande brandskyddsföreskrifter och ordnandet av brandväsendet inom riket. 7. [28]
Förslag till omorganisation av polisväsendet. [49]
Utlåtande över förslag till omorganisation av polisväsendet. [58]

Socialpolitik.

Utredning och förslag ang. vården av blinda. (30)
Byggnadsarbetarsakkunnigas betänkande. 2. [2]
Förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning m. m. [33]
Socialförsäkringskommittén 3. [59]

Hälso- och sjukvård.

Förslag till allmän sjukhusstadga. [43]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till livsmedelslag. (4) Bihang 1 till d:o. (5) Bihang 2 till d:o. (6)
Statsmakterna och bränsleanskaffningen under krigsåren. [14]
Mellanhandssakkunniges betänkande. [20]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande angående förvaltningen av kronans jordbruksdomäner. (2)
Jordkommissionens betänkande. 1. Förslag till lag ang. rätt att förvärva och besitta fast egendom. (8) 4. Om bildande av nya jordbruk. [47] 5. Redog. för resultatet av vissa enquêter i jordfrågan. [48]
Betänkande rörande fiskerinäringens främjande. [7]
Om lappskattelandsinstitutet. [10]
Förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rör. jakt och fågelskydd. 2. [16]
Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 1. Bokföringsåret 1919—1920. [18]
Betänkande med förslag angående arrendators rätt till ersättning för elektrisk anläggning. [19]
Kolonisationskommitténs betänkande 1922. [22] Bilaga till d:o. [32]
Förslag till författningar angående handel med och import av utsädesfrö ävensom till omorganisation av frökontrollverksamheten m. m. [25]
Odlingsorganisationens verksamhet. [45]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. statens övertagande av förädlingsverksamheten betr. avkastningen från statens skogar. (28)

Industri.

Klimatets inverkan på byggnader vid västkusten. [4]

Handel och sjöfart.

Betänkande rör. lönereglering vid lots- och fyrstaten. (20)

Kommunikationsväsen.

Betänkande om ostkustbanan. (18)
Järnvägsstyrelsens yttrande över d:o. (23)
Ostkustbanekommitténs promemoria med anl. av järnvägsstyrelsens yttrande. (27)
Järnvägsstyrelsens erinringar med anl. av ostkustbanekommitténs promemoria. (31)
Järnvägsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 april och 5 maj 1922. [3]
Utredning rörande den s. k. Nyköpings kanal. [34]
Förslag till förordning om motorfordon. [39]
Kommunikationsverkens löneckommitté 4. [44]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1921 års fastighetskreditsakkunniga. Betänkande 1. [35]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Skolkommissionens betänkande. 1: 1—2. Grunder för en ny läroverksorganisation. (33) 2. Historiska översikter m. m. (29) 3. Statistiska utredningar. (32) 4. Det högre skolväsendet i utlandet. (1)
Förslag till om- och tillbyggnad av K. biblioteket. (7)
Bet. ang. Chalmerska institutets omorganisation. (12)
Ortnamnen i Värmlands län. 7. (22)
Betänkande med förslag till förändrad kyrklig indelning och organisation i Skåne. [5]
Utredning ang. statsunderstöd för idrottens främjande. [8]
Betänkande med förslag till lag ang. kulturminnesvård. 1. Historik etc. samt bilagor. [11] 2. Förslag och motiv. [12]
Högskolornas löneregleringskommittés bet. 2. Fackhögskolor och övriga vetenskapliga anstalter. [13]
Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet. [17]
Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 5. Värmlands län. [27]
Supplement nr 1 till Sveriges familjenamn. [31]
Förslag rör. förskaffande av lik för den anatomiska undervisningen. [57]

Försvarsväsen.

Utredning rörande understöd åt änkor efter manskap vid armén och marinen. (9)
Betänkande angående officerskårens vid flottan rekrytering och utbildning. (14)
Tillägg till bet. betr. förrådsverksamheten vid marinen. [6]
Flottans skolsakkunnigas betänkande 3 angående skolreglemente för flottan. [29] 4 angående undervisningsplan för skolor och kurser vid sjömanskåren. [51]
Förslag om upprättande av ett under K. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse lydande statsapotek. [54]
Bokföringen vid försvarsförvaltningen. [55]

Stockholm 1923. P. A. Norstedt & Söner. 223646